

2000 MARELE JUBILEU AL NAŞTERII DOMNULUI

JUBILEUL NAŞTERII LUI MIHAI EMINESCU 150

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL X
Nr. 8-9
August
Septembrie
2000
24 pag. - 7500 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NAŢIONAL-CREŞTINĂ

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

ROMFEST 2000

Bucureşti şi Sibiu
11 - 15 octombrie

Anul acesta, între 11-15 octombrie, la Sibiu, va avea loc a şaptea ediţie a ROMFEST-ului, festivalul bienal de spiritualitate şi cultură al românilor de pretutindeni, născut în sânul exilului românesc de peste ocean (primele 5 ediţii s-au desfăşurat fie în Statele Unite, fie în Canada, iar cea de-a şasea la Bucureşti, în 1998). În fruntea Comitetului Internaţional de Organizare s-a aflat, încă de la început, ca preşedinte de onoare, Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa.

Ediţia din acest an, a cărei organizare locală a fost încredinţată mai ales tânărului şi dinamicului grup al revistei *Scara* (beneficiind de sprijinul moral şi material atât al unor personalităţi marcante din ţară sau din exil, cât şi al unor instituţii naţionale sau judeţene), are drept temă generală "Rostul românilor la 2000 de ani de la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos", cu o atenţie deosebită acordată românilor din diaspora sau din provinciile româneşti înstrăinate. Ca şi în cazul ediţiilor anterioare, principalul deziderat rămâne cel al unităţii constructive a românismului, în răspărul provocărilor dizolvante ale actualităţii.

Desigur, între nobleţeţea acestui deziderat şi starea curentă de lucruri din sânul lumii româneşti există unele discordanţe, fie politice, fie confesionale, împinse uneori până la ceea ce s-a numit "războiul româno-român". Anul jubiliar al Naşterii Domnului ar putea fi un prilej aparte de atenuare (dacă nu de eradicare) a acestor tensiuni păguboase.

Din păcate, se fac deja auzite glasuri ce pun la îndoială puritatea morală şi ecumenică a ROMFEST-ului 2000, invocând abrupt tenta prea ortodoxă ce i-ar fi fost dată, precum şi aşezarea lui principială sub tutela B. O. R.

Cârtitorii din această categorie uită (sau se prefac a uita) câteva lucruri esenţiale:

1. că Ortodoxia reprezintă, dincolo de crizele ei istorice, axa Tradiţiei naţionale, sau, cum spune Eminescu, "Maica spirituală a poporului român";

2. că Ortodoxia, deşi greu încercată sub regimul comunist, reprezintă şi astăzi opţiunea confesională a majorităţii covârşitoare a românilor;

3. că Biserica Ortodoxă Română constituie, conform tuturor sondajelor postdecembriste, alături de Armată, instituţia naţională cu cel mai mare credit şi un punct de stabilitate în haosul general al societăţii româneşti;

4. că Biserica nu se confundă cu slujitorii ei vremelnici, sau, cum a reamintit de atâtea ori Părintele Calciu, "ierarhii sunt trecători, dar Biserica este veşnică";

5. că B. O. R. şi actualul Patriarh personal au făcut paşi importanţi, în ultimii ani, atât spre o renaştere instituţională şi duhovnicească, cât şi spre o autentică deschidere ecumenică, al cărui moment culminant l-a constituit recenta vizită la Bucureşti a Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul II (prima vizită papală într-o ţară ortodoxă, chiar în pragul Marelui Jubileu).

"Tenta ortodoxă" a ROMFEST-ului de la Sibiu nu trebuie să constituie o piatră de poticnire, aşa cum, bunăoară, în 1996, "tenta greco-catolică" a ediţiei de la Princeton (S.U.A.) nu a constituit una. Trebuie să redobândim cu seninătate dreapta înţelegere a *unităţii în diversitate* şi să ne subsumăm unei *civilizaţii a dialogului* - aspecte pe care anterioarele ediţii (mai ales cele desfăşurate peste ocean) le-au întruchipat în mare măsură. Toate acestea reprezintă o datorie faţă de mileniul care se încheie şi un mesaj pentru mileniul ce stă să înceapă. Şi, mai presus de toate, o bună smerire dinaintea lui Hristos - "acelaşi ieri, azi şi în veci".

Vasile A. MARIAN

"Noua Dreaptă" avându-l ca lider pe tânărul Bogdan George Rădulescu, se recomandă deocamdată mai mult ca "un grup de reflecţie" decât ca o grupare politică propriu-zisă. Preocupat, după modelul Noii Drepte Franceze, mai ales de clarificarea teoretică a principiilor dreptei şi de alternativa unei culturi de dreapta, grupul nu are nici o legătură cu mai vechea aventură politică a unui Radu Sorescu (ce scosese pe vremuri o fiţuică omonimă, de un extremism maniacal).

Declaraţia de principii a grupului ("Pentru o nouă dreaptă") apăruse mai demult în suplimentul *Aldine* al *României libere* (1 aprilie 2000), fără a fi suscitat reacţii majore. Tonul era de altfel destul de ponderat, cu grija mărturisită a unor delimitări faţă de "bisericuţele în care se oficiază liturghia vechii drepte" (printre care era trecută şi revista *Puncte cardinale*), identificate în genere cu manifestările legionare sau legionaroide. Între timp, "Noua Dreaptă" pare să fi ajuns la o percepţie mai nuanţată a antecedentelor şi vecinătăţilor sale din câmpul dreptei, păstrându-şi însă o oarecare rezervă faţă de "ortodoxism", ca şi faţă de orice formă de "fundamentalism". Sunt identificabile în discursul "Noii Drepte" anumite nostalgii păgânizante (chiar sub masca "creştinismului cosmic"), în spiritul Tradiţiei guénonisto-evoliene, dar şi o conexare lucidă şi responsabilă la problematica atât de complexă a contemporaneităţii.

Tinerii respectivi se află în căutarea unui europenism esenţial, invocat obsesiv şi-n revista *Măiastra*, al cărei al doilea număr a fost lansat nu demult la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti. Această lansare, la care au fost prezenţi reprezentanţi ai lumii culturale şi gazetăreşti, inclusiv d-l Laurenţiu Ulici (preşedintele Uniunii Scriitorilor şi lider al Uniunii Forţelor de Dreapta), a stârnit reacţii mult mai dure decât numărul din *Aldine*, calea fiind deschisă, în *Cotidianul*, de publicistul Ioan Buduca (acesta cerând nici mai mult, nici mai puţin decât o "monitorizare" a micului grup de către serviciile speciale!). Delirul acuzator al lui I. B., îngrijorat nevoie mare de presupusa recrudescenţă a nazismului, ar fi rămas o simplă năstrusnicie izolată dacă nu ar fi fost continuat, în paginile *Observatorului cultural* (14 august a. c.), de rechizitoriul unui oarecare Daniel Grümberg, teribil intitulat "Noua dreaptă sau despre reînvierea simbologiei naziste"!

Procedeul lui D. G. este acela de a aplica aprioric o grilă stigmatizantă, colportând de-a valma toate acuzaţiile şi insinuările curente asupra dreptei ale *establishment*-ului stângist. El încearcă să scoată dintr-o răsfoire superficială a revistei argumente în sprijinul idiosincraziilor sale. A discuta principial problema etniilor, a pune la îndoială mitul democratic al egalitarismului, a-i cita în treacăt pe Spengler şi Heidegger, a nu fi de acord cu "punctul de vedere liberal" al unor H.-R. Patapievici sau Alina Mungiu-Pippidi – toate acestea sunt deconspirate ca păcate de neiertat, într-un adevărat spirit inchizitorial. Pe deasupra, se apelează la insinuarea biografică ("nepot al fostului şef de cuib legionar Valentin Rădulescu", adică o pură ficţiune, dincolo de orice alte considerente) sau la exploatarea *pro domo* a unor afirmaţii colaterale cu caracter personal (precum cea - imprudentă şi discutabilă - a "tracologului de serviciu" Adrian Bucurescu, cum că "Însuşi Căpitanul, Corneliu Zelea Codreanu, le recomanda legionarilor întoarcerea la tradiţiile dacice" - cf. *Aldine*, 29 iulie a. c.).

În România au existat, în ultimul deceniu, manifestări mult mai radicale, în jurul cărora nu s-a mai făcut atâta agitaţie. S-ar părea că grupul "Noua Dreaptă" şi revista *Măiastra* deranjează îndeosebi prin faptul că au ieşit "prea în faţă", ameninţând vasta manipulare ideologică pe care stânga mondialistă o operează concertat prin *mass-media*. Câtă vreme este localizată marginal, dreapta, oricât de radicală, este strategic ignorată. De cum iese din marginalitate, ea este prompt diabolizată, cu orice mijloace, pentru că, în realitate, noul imperialism democratic nu admite alternative, trădându-se, în situaţiile - limită, ca nouă "variantă de lucru" a iudeo-comunismului dizolvant.

Adolf VASILESCU

DREAPTA ROMÂNEASCĂ POSTCOMUNISTĂ (I)

O radiografie critică în pragul mileniului trei

1

În febra facerilor, afacerilor, refacerilor și prefacerilor de după decembrie 1989, pe un fond de libertate nedigerată, vecină cu anarhia, *dreapta* a reapărut pe scena politică românească, după aproape o jumătate de veac de subzistență agonică în catacombele istoriei. Fără a reuși să tulbure semnificativ marșul triumfal al *stângii postcomuniste* (bine sprijinite, material și ideologic, atât *din interior*, de avortonii regimului comunist, dar și de cei ai așa-ziselor "partide istorice", cât și *din exterior*, de "democrațiile occidentale" și de "organismele internaționale" de sorginte iudeo-masonică), dreapta și-a agonisit în România încă un deceniu de istorie, al cărui bilanț, din păcate, este departe de a fi încurajator.

O trecere în revistă a "aventurilor" de dreapta consumate în acest deceniu de confuzie sterilă, precum și o încercare de identificare a cauzelor eșecului ei general – iată un demers care se impune și pe care rândurile de față nu-și propun decât să-l *provoace*, dacă nu într-o dezbatere publică, atunci măcar în conștiința factorilor implicați, pornind de la speranța că aceștia n-au ajuns în acea stare de opacitate care exclude orice accent (auto)critic și orice "învățătură din propriile greșeli".

Voi avea în vedere grupările și manifestările de dreapta în toată diversitatea lor: partide sau "mișcări" politice, "cuiburi" neolegionare, asociații, fundații, publicații periodice sau edituri de profil, fără pretenții de exhaustivitate, fiind vorba doar de o schiță supusă meditației și legitimată prin cuprinderea reperelor esențiale (asupra majorității acestor manifestări revista noastră și-a informat cititorii de-a lungul vremii, cu detalii pe care îmi voi îngădui să nu le mai reiau aici).

Era oarecum firesc ca, într-o țară care a cunoscut, înainte de bolșevizare, un fenomen de amploarea și complexitatea celui legionar, noile manifestări de dreapta să poarte, în diferite grade, *amprenta legionară*. Vechea mișcare a lui Codreanu a numărat destui supraviețuitori, neașteptat de activi, în pofida vârstei înaintate și a numeroșilor ani petrecuți în închisorile comuniste, iar girul pe care legionarismul l-a primit din partea unor importante personalități culturale (unele devenite adevărate "legende vii", precum Petre Țuțea) l-a făcut cu atât mai seducător pentru un anumit segment – nu tocmai neînsemnat – al tinerei generații.

Din nefericire, "bătrânii legionari", nu fără nefasta contribuție a exilului, au adus la suprafață (și au inoculat-o și multor tineri) sămânța discordiei dintre "simiști" și "antisimiști" ("codreniști"); ba mai mult, în cadrul fiecărei tabere mari s-au constituit subtabere divergente, plătindu-și păgubos polițele trecutului și punând resurecția dreptei românești sub semnul unui segregaționism devenit epidemic. Puținele tentative de "mediere" sau "echilibru" au fost privite cu suspiciune din ambele direcții, iar în privința aceasta *Puncte cardinale*, prima publicație de dreapta ce s-a dorit și s-a declarat echidistantă, a trecut, în zece ani de existență, prin experiențele cele mai deconcertante (fiind, în paranteză fie spus, dacă-i însumăm toate "stigmatele", singura publicație din lume deopotrivă "fascistă", "defetistă", "legionară", "legionaroidă", "simistă", "antisimistă", "securistă", "masonică", "fundamentalist-ortodoxă", "teoctististă", "sectaristă" și chiar... "jidovită"!). Cu timpul, conflictului principal – cel dintre "brigadiri" și "mexicani" (ca să variem puțin etichetele secesioniste de uz intern) – li s-au adăugat cel dintre legionarii din țară și legionarii din exil, cel dintre legionarii ortodocși și legionarii greco-catolici, cel dintre legionarii bătrâni și (pro)legionarii tineri etc. S-a ajuns la o atmosferă aproape irespirabilă, de suspiciune generalizată, pe fondul căreia s-au produs sciziuni după sciziuni, într-un fel de euforie sinucigașă și tot mai lipsită de miză, încât legionarismul – și "dreapta" odată cu el – a ajuns, din "sperietoarea" de la începutul anilor '90, un subiect de ironie pentru politicienii și intelectualii stângiști... Ba mai mult: în ultima vreme au apărut grupuri de dreapta preocupate obsesiv să se delimiteze de legionari (percepuți ca un soi de handicap penibil pentru o "nouă dreaptă" viabilă), așa cum trebuise, la un moment dat, să se delimiteze naționalismul creștin autentic de populismul demagogic al național-comuniștilor!

Trist este că dezamăgitorul prezent legionar a aruncat încă un con de umbră asupra trecutului legionar, dând apă la moara detractorilor viscerali ai *dreptei creștine românești*. Încercând să slujească o cauză, mulți legionari (bătrâni, dar și mai tineri) nu au făcut decât să o compromită în ochii opiniei publice, care n-a văzut "la dreapta" nimic mai bun decât "la stânga", ci numai același iresponsabil "război româno-român" care riscă să ne strămute galopant în "neantul valah" al dezabuzării cioraniene.

România postcomunistă nici *nu a putut* și nici *nu a vrut* cu adevărat să iasă din cercul vicios al stângii. Dreapta a continuat să fie diabolizată, atât în prelungirea ideologiei marxist-leniniste, cât și în sincronie cu ideologia democrațiilor globaliste ale Occidentului (noua "gândire unică" deconspirată chiar de un euro-marxist ca R. Garaudy). Mentalitatea poporului s-a dovedit mult mai pervertită decât s-ar fi putut estima sub vechiul regim, libertatea exterioară funcționând ca un fel de revelator al turpitudinii și al abjecției cumulate sub teroare. Când nu a funcționat ca etichetă stigmatizantă, "dreapta" a însemnat cel mult o stângă mai flexibilă în raport cu neo- sau cripto-comunismul, reflectând mai degrabă un anume liberalism economic decât o poziție politică sau existențială. Au putut părea "de dreapta" când țărăniștii, când liberalii, când "lupii tineri" ai lui Petre Roman. Numai că "țărănismul" (ce înseamnă acest cuvânt, doar țărăniștii pretind a ști!), liberalismul sau social-democrația au de-a face cu dreapta autentică tot la fel de puțin ca și național-comunismul (care a încercat – încearcă încă – s-o maimuțărească în alt sens). Toate acestea n-au constituit decât forme chinuite ale unui soi de "dreaptă a stângii", mascând fie un comunism "cosmetizat" demagogic, fie o lipsă penibilă de identitate politică, fie pura și simpla indiferență doctrinară (tipică politicianismului veros și versatil).

În aceste condiții, manifestările de dreapta, în sensul propriu al cuvântului, n-au fost decât izolate și marginale, lipsite de un real impact social. După un deceniu de zbateri sterile (puținele "roade" obținându-se doar la nivelul unor minorități încă inoperante), totul rămâne de făcut, poate cu un plus de luciditate istorică.

2

Prima formațiune politică de dreapta de o oarecare consistență a apărut, pe acest sol neprielnic, la răscrucea anilor 1989/1990, sub denumirea de Uniunea Democrat-Creștină (U. D. C.), după model nemțesc, dar cu conștiința unei necesare "autohtonizări" (ce n-a mai apucat să se realizeze). Alcătuită mai ales din foști deținuți politici (parte legionari, parte nelegionari) și sprijinită din exil (mai ales din Germania, Canada și Statele Unite), Uniunea Democrat-Creștină, infiltrată din capul locului cu personaje dubioase (cazul Vladimir Fulger), dependentă financiar, lipsită de "sânge tânăr" și erodată de tot mai numeroasele tensiuni interne, a ratat o transplantare creatoare a creștin-democrației în România, așa cum o va rata mai târziu și P. N. Ț.-ul (devenit P. N. Ț. C. D.) sau fantomatica Societate "Jacques Maritain" (*cf.* vol. *Creștinism și democrație*, Ed. Crater, 1999), prezidată de controversatul Liviu Petrina (ieșit din "noul val" țărănist, laolaltă cu alte figuri dubioase); dacă însă P. N. Ț.-ul lui Corneliu Coposu, tributar unei vechi tradiții de centru-stânga, a uzat de "codița" creștin-democrată pentru a-și ascunde actuala lipsă de identitate și a avea acces la un anumit circuit politic extern (prin Internaționala Creștin-Democrată), U. D. C. ar fi putut fi nucleul efectiv al unei noi drepte românești, înglobând discret elementele legionare, dar mulându-se pe noile realități. Dacă oamenii de bună-credință ar fi fost lăsați să lucreze nestingheriți la consolidarea ei (ideologică și organizatorică) și dacă anumite orgolii bătrânești ar fi fost ținute în frâu, U. D. C. nu s-ar fi dezagregat atât de rapid și n-ar fi devenit, sub căciula de scamator ridicol a răposatului Mihai Grama, o anexă insignifiantă a P. N. Ț. C. D. și a vechii Convenții Democrate. Astăzi din U. D. C. n-a mai rămas decât prăfuitul sediu din Piața Amzei, unde se adună câțiva "aventurieri" obscuri, masturbându-și puținătatea. Praful s-a ales, chiar mai repede decât de partid, de năzuitul său "organ de presă": foii inițiale, numite *Veghea* (promițătoare și evocate elogios de un Petre Țuțea), i-a luat locul, după doar două numere, la fel de efemera (dar mult mai cenușia) publicație *Democrația creștină* (făcută după chipul și asemănarea tandemului Fulger-Grama și moartă de inaniție intelectuală și ideologică).

Din dorința de a sprijini publicistic o U. D. C. aflată încă în chinurile facerii, dar și de a oferi un mijloc de exprimare generică a sensibilității de dreapta într-o lume covârșită de stângism, a luat ființă la Sibiu (ianuarie 1991), în strânsă legătură morală cu A. F. D. P. R. (ce, într-o lume normală, s-ar fi cuvenit să fie marea "instanță morală" a noii societăți românești), revista *Puncte cardinale* ("ctitoria" fostului deținut politic Gabriel Constantinescu, fiul scriitorului sibian Paul Constant), publicație independentă, desprinsă relativ repede de o "democrație creștină" tot mai descumpănitoare și definindu-și o poziție principială *național-creștină*, atentă nu doar la factorul politic, ci și la cel spiritual, precum și la spectrul larg al culturii tradiționale. Revista, deși cu o răspândire destul de limitată, a polarizat, de-a lungul anilor, multe simpatii și multe antipatii, a apărut lunar fără întreruperi și a căutat, dincolo de un echilibru între forțele divergente ale dreptei, să respecte un anumit nivel de exigență culturală și publicistică (pe care multe publicații de dreapta l-au neglijat păgubos, complăcându-se într-o prestație subculturală, devenită proverbială în rândul adversarilor, mai ales al inteligenței democrate de stânga, care nu poate fi înfruntată în termeni agramați și sfertodocți, indiferent de "dreptatea" aflată în joc), fără a reuși să evite întotdeauna monotonia publicistică și mai ales păcătuind prin articole prea lungi (uneori consecință a scrisului amatoricesc). Editura omonimă a avut o activitate mai modestă, publicând titluri dintre cele mai diverse (memorialistică, roman, poezie lirică, eseu etc.), cu accent pe rezistența anticomunistă (printre autorii publicați: Dumitru Banea, Demostene Andronescu, Constantin Iorgulescu, Ana-Maria Marin, Ovidiu Vasilescu, Claudio Mutti). O vreme (oct. '94 – iun. '96), *Punctele cardinale* au avut și un supliment (sprijinit cu entuzism de "canadianul" Nicolae Pora) destinat celor din mediul rural: *Lumea satelor* (o inițiativă unică în noua presă de dreapta, din păcate blocată – după o apariție regulată de aproape doi ani – din cauze financiare).

(Va urma)

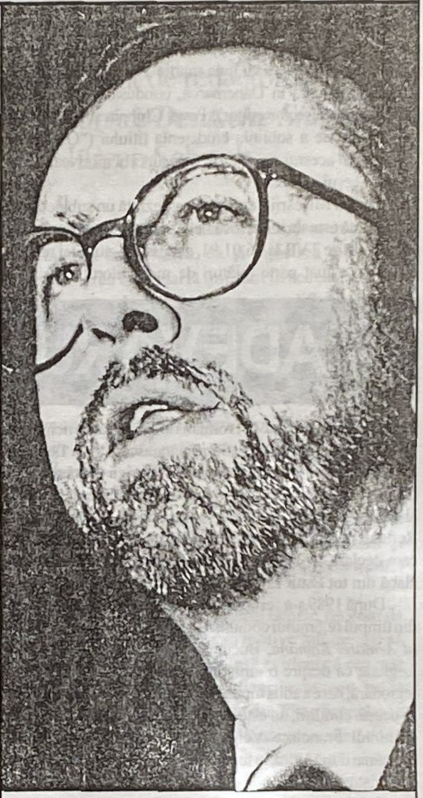
Răzvan CODRESCU

Noile orientări de dreapta în Franța și Germania

PRIVIRE ASUPRA ESENȚIALULUI

Precursorul curentului *Nouvelle Droite*, **Alain de Benoist,** despre cartea sa ***Revolta culturilor***

Alain de Benoist intervievat de redactorul publicației lunare ***Deutsche Stimme***, Jürgen Schwab

Alain de Benoist, născut în 1943 la Saint-Symphorien (Indre-et-Loire), trăiește ca jurnalist la Paris și este considerat ca fiind întemeietorul și cel mai de seamă teoretician al așa-numitei ***Nouvelle Droite*** *(Noua Dreaptă) în Franța. A studiat dreptul, filozofia și teologia. Este redactor șef al revistelor* ***Nouvelle École*** *și* ***Krisis****, precum și autor a patruzeci de cărți, ultima fiind* ***Revolta culturilor*** *(1999). O selecție din lucrarea sa* ***Vu de droite*** *a apărut și în românește, în colecția "Dreapta europeană" a Editurii Anastasia, sub titlul* ***O perspectivă de dreapta. Antologie critică a ideilor contemporane*** *(traducere, cuvânt înainte și note de Marius Bădițescu), în 1998.*

Între ideile susținute de Alain de Benoist și orientarea revistei noastre există și convergențe, și divergențe. Dreapta reprezintă astăzi o realitate complexă și polimorfă, pe care se cade s-o cunoaștem în toată diversitatea ei, evitând reducționismele steril-izolaționiste. Alain de Benoist este ***de-al nostru*** *chiar dacă nu este* ***ca noi****.*

DS (Deutsche Stimme): *Stimate domnule Alain de Benoist, Dvs. sunteți considerat procursorul Noii Drepte Franceze. În cartea Dvs. "Revolta culturilor" insistați asupra faptului că termenul* ***Nouvelle Droite*** *să nu fie confundat cu echivalentul german* ***Neue Rechte****. Unde vedeți diferențele?*

Alain de Benoist: Orice mișcare determinată de idei noi este rezultatul unor circumstanțe istorico-sociale existente anterior ca mișcarea respectivă să le devină cauză. În trecutul apropiat aceste circumstanțe au fost diferite în Franța și Germania. "Noua Dreaptă" franceză și "Noile Drepte" germane se găsesc în contexte diferite și provin din moșteniri istorice diferite.

O altă diferență constă în faptul că termenul "Noua dreaptă" (folosit pentru prima dată în 1979 de către *mass-media*) desemnează în Franța un curent de gândire care a luat naștere prin 1968 ca o structură alcătuită din societăți precum GRECE (Grupul de Cercetări și Studii asupra Culturii Europene) sau din reviste ca *Éléments* sau *Nouvelle École*, pe când în Germania termenul este folosit pentru a desemna o gamă diversă și heterogenă de grupări, asociații, publicații, etc.

În Franța se vorbește la *singular* de "Noua dreaptă", în timp ce în Germania se folosește *pluralul*, vorbindu-se despre "Noile Drepte". O deosebire relevantă în sine. În afară de aceasta, obiectivul principal al "Noilor Drepte" germane este de natură politică, în timp ce "Noua Dreaptă" franceză participă, în primul rând, la dezbateri intelectuale, vizând realizarea teoretică a unei *noi ordini sociale*. Privind astfel lucrurile, "Noua Dreaptă" franceză poate fi comparată cu Școala de la Frankfurt* a cărei influență a fost, cu siguranță, mai mare decât a oricărui partid politic obișnuit.

În fine, am impresia că Noile Drepte germane sunt interesate exclusiv de ceea ce se întâmplă în Germania, pe când Noua Dreaptă franceză a adoptat de la început o viziune europeană. Autorii la care Noua Dreaptă a Franței face referire nu sunt, în cea mai mare parte, francezi. De asemenea, Noua Dreaptă nu este naționalistă. Ea consideră statele-națiuni ca pe o formă depășită a vieții politice și privește naționalismul ca fiind o expresie a individualismului și a egocentrismului pe un plan mai înalt, ceva asemănător cu ceea ce Heidegger numește metafizica subiectivității.

D.S.: *Dar naționalismul criticat de Dvs. este totuși o reacție naturală la ceea ce cercetările asupra comportamentului denumesc "xenofobie" (teama de străini). În opoziție cu această înțelegere, Dvs. scrieți în cartea Dvs. că cei de alte etnii nu ar fi o amenințare pentru identitatea națională a europenilor. Nu credeți oare că ar trebui combătută atât înstrăinarea etnică, precum și cea cultural-economică?*

Alain de Benoist: Este suficient să citiți cartea mea pentru a vă da seama că eu condamn fără echivoc imigrările. Eu le consider ca pe o formă a dezrădăcinării care nu folosește nici poporului care îi primește și nici imigranților, și ca urmare imigrarea acționează ca o boală socială generalizată. Dar în aceeași măsură eu critic și teza țapului ispășitor. În modul de înțelegere al Dreptei, imigrantul a luat locul comuniștilor. A vedea în imigrare amenințarea principală care pune în primejdie identitatea națională este un mod îngust de a înțelege lucrurile. Ceea ce amenință astăzi mai intens specificul popoarelor este procesul generalizat de uniformizare a stilului de viață pe care imigrarea, pe lângă alte urmări, îl grăbește.

Pe de altă parte, să nu ne lăsăm induși în eroare de un concept metafizic, așa cum este identitatea. Identitatea nu este o realitate imuabilă. Ea este o reprezentare complexă care evoluează de-a lungul anilor și al cărei creator suntem, în primul rând, noi. Identitatea nu este ceea ce ne face identici, ci ceea ce determină potențialul nostru specific de evoluție. Continuitatea unei identități germane, respectiv franceze, depinde de capacitatea noastră de a găsi un răspuns la întrebarea: Ce este german, respectiv ce este francez? Răspunsul la această întrebare nu are nimic de a face cu imigrarea. Chiar dacă atât în Germania, cât și în Franța nu ar exista *nici* un imigrant, identitatea noastră nu ar fi mai puțin primejduită. A lupta împotriva înstrăinării este absolut necesar. Dar nu cu prețul de a pierde din vedere ceea ce este esențial. Înaintea tuturor amenințărilor care ne pun în primejdie identitatea se află incapacitatea noastră de a da un sens acestei identități.

DS: *Dacă doresc să tolerez numărul mare de străini în propria țară, atunci "etnopluralismul" Noii Drepte este doar un termen eufemistic pentru ceea ce stânga internaționalistă denumește "societatea multi-culturală".*

Alain de Benoist: Aceasta este părerea Dvs. Dar oricum ar fi, idealul unei suprapuneri egalizatoare între stat, națiune, limbă, teritoriu etc. este un ideal al secolului 19. În fapt este vorba de iacobinismul francez sau de cel al mișcării pentru afirmarea naționalităților în al cărui nume președintele american Woodrow Wilson s-a străduit să fărâmițeze Imperiul austro-maghiar. Problema care se pune astăzi este aceea de a recunoaște marele număr al diferențelor și al persistenței acestora dintr-o perspectivă a dialogului dintre națiuni.

DS: *În recenta Dvs. publicație cereți o "Revoltă a culturilor", fapt recomandat de titlul cărții. La ce vă referiți?*

Alain de Benoist: Sfârșitul sistemului sovietic marchează și sfârșitul perioadei postbelice. Un astfel de eveniment a făcut posibilă reunificarea Germaniei și unirea Europei, fapt care mă bucură. Dar aceste înfăptuiri au deschis și poarta globalizării.

Și deoarece Europa nu a voit să se organizeze ca o putere politică independentă, Statele Unite s-au impus ca o singură putere mondială. Acesta este motivul pentru care globalizarea vine odată cu americanizarea, fără însă să se identifice cu ea. Globalizarea vizează înainte de toate piețele financiare, tehnologia și informația. Mult mai profunde sunt însă următoarele aspecte: cel economic și cel moral. Funcția principală a ideologiei drepturilor omului este aceea de a contribui la deschiderea piețelor. Această internaționalizare a economiei și a "moralei" trezește pretutindeni rezistența orânduirilor politice și culturale. Aceste rezistențe sunt adeseori convulsii firești ale identităților naționale, însoțite de acte de violență

(continuare în pag. 5)

În românește de
Gabriel CONSTANTINESCU

** Școala de la Frankfurt, promotoare a unui curent de gândire în filozofia și sociologia germană denumit "Kritische Theorie", avându-i în frunte pe filozofii evrei Max Horkenheimer (1895-1973), Theodor W. Adorno (1903-1969) și Jürgen Habermas (n. 1929). Primii doi, ca de altfel toți gânditorii germani de origine iudaică, au emigrat în anii național-socialismului în Statele Unite, de unde s-au întors după terminarea războiului și au acaparat catedrele de filozofie și sociologie din universitățile germane, imprimând studiilor o anumită orientare. Reprezentanții Școlii de la Frankfurt susțin, în contradicție cu postulatul libertății valorilor (Max Weber), că înțelegerea adevărului este legată nemijlocit de teoria politică. Conform "Teoriei critice", separarea științei de politică ar conduce la distorsionarea adevărului.*

"Teoria critică" a avut un puternic impact asupra mișcărilor studențești din anii '60 și a constituit baza ideologică a curentului denumit "Noua Stângă", o orientare politică ce urmărea pe de o parte inculcarea antifascismului comunistoid în conștiințele tineretului occidental, iar pe de altă parte instigarea la revoltă împotriva dominației sistemului capitalist.

"O istorie comentată a Mişcării Legionare - 1927-1999" este intitulată prima versiune a suitei de interviuri luate de ziaristul Liviu Vălenaş veteranului legionar Mircea Dimitriu şi publicate, începând cu luna martie 1999, în revista *Dorul*, publicaţie lunară de cultură şi politică editată în Danemarca, condusă de un colegiu de redacţie alcătuit din Dan Romaşcanu (director editor), Pavel Chihaia şi Radu Negrescu Suţu.

Înainte de a sublinia ciudăţenia titlului ("O istorie comentată..."), să reproducem preambulul acestui opuscul, în care autorul motivează ce anume l-a îndemnat să se aplece asupra acesui subiect:

"Istoria Mişcării Legionare reprezintă un subiect extrem de interesant pentru istorici, mai ales că este un teren încă nedefrişat. Este simptomatic, în acest sens, că la o dezbatere organizată de TVR la 16.01.91, asupra aşa-numitei rebeliuni legionare din 21-23 ianuarie 1941, nu a luat parte (alături de moderatorul emisiunii) decât istoricul Dan Amedeo

"ADEVĂRUL" UMBLĂ CU CAPUL SPART

Lăzărescu, ceilalţi istorici români refuzând să participe. După decembrie 1989 s-ar fi putut aborda de către istoriografia românească istoria Legiunii, dar s-a evitat tratarea acestui subiect delicat. Nu este o surpriză, istoricii români nu au dorit şi nu doresc să abordeze subiecte delicate, precum perioada regimului carlist (1938-1940), personalitatea lui Carol al II-lea, guvernarea lui Ion Antonescu şi chiar istoria regimului comunist în România. Refuzul de a aborda astfel de subiecte pare să-i dea dreptate lui Dan Amedeo Lăzărescu, care declara, în 1991, «că în perioada comunistă istoriografia românească a fost cea mai slabă din tot Estul Europei, fiind şi în urma Albaniei...»

După 1989 s-a scris foarte mult despre Mişcarea Legionară, dar fie că s-au reluat tezele din timpul regimului comunist (în lucrarea *Mihai Moruzov şi Serviciul Secret de Informaţii al Armatei Române*, Bucureşti, 1997, istoricul SRI Cristian Troncotă vorbeşte despre Legiune ca despre o «mişcare ultranaţionalistă teroristă»), fie abundă o memorialistică legionară, care a adus multe precizări şi detalii care lipseau, dar care, inerent, este partizană. În aceste condiţii, nu este de mirare că singura lucrare serioasă aparţine unui istoric străin, spaniolul Francisco Veiga (*Istoria Gărzii de Fier*, Barcelona, 1988), republicată în România după 1990, în mai multe ediţii, în editura «Humanitas». Nu este pentru prima dată când istoricii străini îi depăşesc pe cei români în tratarea unor aspecte din istoria României...

Abordarea unui subiect din istoria modernă a României nu poate fi făcută decât fie apelând la consultarea arhivelor, fie recurgând la memorialistică. Majoritatea documentelor care privesc istoria Mişcării Legionare se află în prezent în arhiva Serviciului Român de Informaţii, ca atare ele nu ne-au fost accesibile (cum nu au fost accesibile nici istoricului Francisco Veiga...). În această situaţie, singura soluţie care ne-a rămas a fost recurgerea la mărturiile unor persoane care au avut un rol conducător în Mişcarea Legionară. Actualmente persoana cea mai îndreptăţită să vorbească, din interiorul Legiunii despre Legiune, este fără îndoială Mircea Dimitriu, care după 1993 (moartea lui Horia Sima) a preluat în bună parte prerogativele conducerii Mişcării Legionare. Mircea Dimitriu, aflat în Mişcarea Legionară încă din 1928, dublat de o memorie prodigioasă şi de o evidentă cultură, a fost un interlocutor pasionant. Ţinem să-i mulţumim pe această cale. Mulţumirile noastre se îndreaptă şi spre d-nii Iulian Neamţu, Constantin Ţârlea, Dr. Dionisie Ghermani, Dr. Nicolae Stroescu-Stănişoară, Nicolae Moranciu şi Wilfried H. Lang, care ne-au pus la dispoziţie un amplu material documentar care ne-a permis structurarea întrebărilor noastre. Amplul dialog purtat credem că reprezintă o modestă contribuţie la cunoaşterea istoriei României moderne, mai ales că pentru prima oară se vor afla date despre o perioadă mai puţin cunoscută a Legiunii, cea de după 1945. Prin intermediul prestigioasei reviste şi edituri *Dorul*, punem acest material la dispoziţia cititorilor noştri şi a istoricilor români" (semnat: Liviu Vălenaş).

Înainte de a supune "Istoria comentată..." unei analize de fond, câteva observaţii cu privire la autor. Încă de la lectura notei introductive, citate mai sus, bunul simţ al cititorului este jignit de utilizarea pluralului autorităţii - "noi" - când vorbeşte despre persoana sa ("singura soluţie care ne-a mai rămas", "Ţinem să-i mulţumim", "credem că reprezintă", "punem acest material la dispoziţia cititorilor noştri şi a istoricilor români"). Şi când te gândeşti că, într-un context asemănător (Prefaţa la *Istoria Românilor - Din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Ferdinand*), marele istoric Constantin C. Giurescu încheie emoţionantul text cu cuvintele: "Doresc cititorilor mei [nu *cititorilor noştri*], pătrunşi de acest sentiment, să închine munca, disciplina şi credinţa lor, întăririi şi propăşirii patriei"! Cine însă doreşte să cunoască mai îndeaproape "personalitatea" autorului "Istoriei comentate..." nu trebuie să se limiteze la "Biografia lui Liviu Vălenaş", pe care singur şi-a întocmit-o şi a inserat-o în cea de a treia versiune a (volumul intitulat *Mişcarea Legionară între adevăr şi mistificare*, apărut recent la Editura Marineasa). Dintr-un articol publicat în cotidianul România liberă din 21 mai 1999, cu titlul "Controversatul Liviu Vălenaş a fost trimis în judecată pentru escrocarea Automobil Clubului German", sub semnătura lui Florin Ciucaş, se pot obţine informaţii suplimentare cu privire la profilul moral al "istoricului" cu pricina.

O primă observaţie ce se cuvine a fi făcută asupra "Istoriei comentate..." este modificarea intervenită în titlu. În numărul din februarie 1999 al revistei *Dorul*, titlul este: "Interviuri cu Mircea Dimitriu - O istorie comentată...". Primul interviu apare în numărul din martie al revistei, însă, probabil în urma unui puseu de modestie al autorului, titlul este modificat, devenind: "O scurtă istorie comentată...". După publicarea integrală a celor 10 capitole ale "Scurtei istorii...", d-l Vălenaş îşi înregistrează "opera" pe Internet, renunţând însă la a o mai caracteriza ca fiind "scurtă", astfel că oricine posedă un computer poate obţine "O istorie comentată..." fără să mai fie nevoit să scoată din buzunar 450 DKK, atât cât este abonamentul anual la revista *Dorul*.

Valoarea interviurilor pe teme politice contemporane, cu rostul de a stabili sau restabili anumite adevăruri, depinde de moralitatea şi profesionalismul persoanei care intervievează. Din această perspectivă, fără pretenţia unei clasificări riguroase, sunt posibile trei situaţii. În primul caz, persoana care intervievează este un ziarist consacrat, recunoscut şi apreciat pentru comportamentul său etic ireproşabil. Cei din această categorie, din păcate puţin numeroasă, de slujitori ai adevărului şi ai opiniei publice, devin de multe ori stânjenitori pentru interlocutori prin întrebările la care-i somează să răspundă. O a doua categorie este alcătuită din jurnaliştii care sunt de convenienţă cu persoanele pe care le intervievează. În acest caz, întrebările puse de ziarist sunt formulate chiar de cel chemat să răspundă, totul reducându-se la un spectacol de prost gust, în care dialogul are rostul ca "personalitatea" intervievată să ofere ca adevăr ceea ce îi convine şi să transmită opiniei publice ceea ce îl avantajează. Şi, în sfârşit, există şi o a treia situaţie, aceea în care se găsesc faţă în faţă un ziarist viclean şi lipsit de scrupule, care-şi urmăreşte propriile sale interese, şi un interlocutor a cărui bună-credinţă frizează, pe alocuri, naivitatea. Este cazul d-lui Mircea Dimitriu, unul dintre fruntaşii Mişcării Legionare din exil, astăzi în vârstă de 87 de ani, stabilit în Germania, în urma tragicelor evenimente din 21-23 ianuarie 1941. Domnia-sa a căzut în capcana întinsă de autorul "Istoriei comentate...", care i-a speculat buna credinţă şi l-a făcut complice la ingerinţele sale în trecutul şi prezentul Mişcării Legionare.

Întregul edificiu construit de pseudo-istoricul Vălenaş are la bază un fals: afirmaţia că adevărata istorie a Mişcării Legionare nu poate fi cunoscută, documentele referitoare la ea fiind ocultate de fosta Securitate (astăzi SRI). "În această situaţie, singura soluţie care ne-a rămas a fost să recurgem la mărturiile unor persoane care au avut rol conducător în Mişcarea Legionară. Actualmente persoana cea mai indicată să vorbească, din interiorul Legiunii, este fără îndoială Mircea Dimitriu, care...". Aşadar, din lipsă de material documentar, soluţia ar fi recursul la memorialişti. Faţă de această ignorare (voită?) a realităţii, îl voi lăsa să răspundă pe cunoscutul istoric Gheorghe Buzatu. În studiul său intitulat *Adevăr şi mistificare în istoria Mişcării Legionare*, universitarul ieşean îi demonstrează unui oarecare I. Constantinescu, autorul "opusculului" *Despre exegeza extremei drepte româneşti. Însemnări polemice* (Iaşi, Editura Junimea, 1998), ignoranţa sa crasă în problema legionară, înşirând nu mai puţin de 160 de titluri din ţară şi din străinătate care tratează despre Mişcarea Legionară, pe care însă autorul "exegezei" nu le cunoaşte. Şi pentru ca ignoranţa acestuia să nu rămână nesancţionată, fiecare din titlurile enumerate este precedat de: "Constantinescu nu a citit" sau "Constantinescu nu a consultat". O constatare, ce i se potriveşte ca o mănuşă şi bravului autor al "Istoriei comentate...", despre care, la o eventuală confruntare cu cele 160 de titluri despre Mişcarea Legionară, se poate spune senin: "Vălenaş nu a citit" sau "Vălenaş nu a consultat". Altfel nu ar fi avut nevoie, pentru a-şi redacta "opera", de "amplul material documentar" pe care; l-au pus la dispoziţie, printre alţi români din Germania, Dr. N. Stroescu-Stănişoară şi Ing. C. Apolzan. (*Nota bene*: primul nu a avut decât contacte sporadice cu legionari, iar cel de al doilea, dacă i-a furnizat unele informaţii despre Legiune, ele provin – având în vedere vârsta furnizorului: sub 50 de ani – tocmai din cărţile pe care "Vălenaş nu le-a citit".)

Într-o ierarhie a valorilor, având temeiul în spiritualitatea creştină, valoarea dominantă este valoarea religioasă; valorile morală, teoretică şi estetică sunt valori-scop, iar valorile politică şi economică sunt valori-mijloc. Din acest unghi de înţelegere vieţii în ceea ce ea are esenţial, Mişcarea Legionară a fost înainte de orice o mişcare *spirituală*, cu toate rădăcinile adânc înfipte în *creştinism*. O realitate existenţială pe care Liviu Vălenaş nu are statura să o înţeleagă şi nici nu face eforturi în acest sens. Autorul "Istoriei comentate..." face parte din categoria oamenilor care trăiesc în lumea adevărurilor contingente, în care ierarhia firească a valorilor a fost răsturnată, valorile-mijloc, politicul şi economicul, devenind valori dominante. Fără îndoială că actele cu coloratură politică şi economică domină viaţa de zi cu zi, dar numai cantitativ şi la suprafaţă. (Muncim din zori până noaptea, ne ciorovăim ceasuri întregi în agora, dar esenţiale sunt clipele în care ne coborâm în noi înşine, încercând să întindem o punte spre absolut, spre veşnicie.) Or, citind "O istorie comentată...", constatăm cu mâhnire că toată naraţiunea se consumă în plan strict politic. Că Liviu Vălenaş doar atât este capabil să înţeleagă din istoria Mişcării Legionare nu este surprinzător; trist este însă faptul că un legionar autentic, Mircea Dimitriu, se lasă ademenit pe panta acestui reducţionism.

Pentru a ilustra ideea de mai sus, este suficient să citim câteva titluri de capitole şi paragrafe. Iată, de pildă, cum în primul capitol ("Începuturile Mişcării Legionare - 1927-1933"), după ce sunt demontate pe bază de arbore genealogic cunoscutele şi răscunoscutele calomnii la adresa lui Corneliu Codreanu, Mircea Dimitriu scoate în evidenţă un moment la care a participat ca protagonist (constituirea la Politehnica din Timişoara a primului cuib legionar, al cărui întemeietor a fost). Să mai precizăm că în acelaşi interval de timp, în ţară, au fost înfiinţate multe alte cuiburi, constituirea lor fiind omisă din "Istoria comentată..."

În cel de al doilea capitol ("Legiunea între anii 1933-1937") sunt discutate fondurile din care s-a construit Casa Verde, propaganda legionară în Banat (de ce oare nu în întreaga ţară?), asasinarea lui I. G. Duca, dar şi un act fără tentă politică, "Întâlnirea dintre Corneliu Codreanu şi Alexandru Şafran". Se omite însă a se discuta esenţialul. În perioada mai sus menţionată, Mişcarea Legionară câştigă cea mai importantă bătălie, "bătălia culturală". Elitele intelectuale ale ţării sunt cucerite de spiritul Legiunii şi aderă la Mişcare. Un fapt care ar trebui să dea de gândit actualilor reprezentanţi, mai mult sau mai puţin oficiali, ai Mişcării Legionare. Câtă vreme tineretul studios şi tinerii intelectuali nu vor fi cuceriţi de spiritul Legiunii Arhanghelul Mihail, Mişcarea Legionară nu are nici o şansă să supravieţuiască. Bătălia decisivă va fi una *culturală*, nu una politică!

Capitolele III – IX sunt istorie politică, uitându-se că în acest lung răstimp exilul legionar a desfăşurat o remarcabilă activitate culturală, datorită căreia românii se bucură de aprecierile pozitive, atâtea câte sunt, ale Occidentului. Nota dominantă din cuprinsul acestor capitole este "ideea de sciziune". Germenul dihoniei şi-a făcut apariţia imediat după asasinarea Căpitanului. Mai întâi fisura

Sima-Papanace, estompată la suprafață în timpul scurtei guvernări legionare (sept. 1940-ian. 1941), ca apoi să răbufnească intempestiv, dând naștere la două tabere, nu numai ireconciliabile, dar care se urăsc, așa cum nu se urăsc nici cele mai câinoase suflete. În lumea creștină, în primele trei secole, adepții lui Hristos s-au împărțit în numeroase bisericuțe, fiecare pretinzând că ea este cea adevărată și acuzându-le pe celelalte de erezie. Conciliile ecumenice au încercat să-i unească pe toți dreptmăritorii creștini în jurul aceleiași mărturisiri de credință. O tentativă cu rezultate îndoielnice dacă privim spectacolul oferit de lumea creștină contemporană. Și totuși, deasupra becisniciei omenești, ecumenismul autentic încearcă să-i aducă pe toți creștinii la același altar. Oare nu s-ar putea născoci și un "ecumenism legionar" care să-i aducă la același altar, la altarul neamului, atât pe simiști, cât și pe antisimiști? Întrebare retorică, întrucât d-l Mircea Dimitriu și apropiații săi răspund categoric: "Cine nu este cu noi, este împotriva noastră" și trebuie anatemizat!

Citind "Istoria comentată...", este greu de spus în ce măsură accentul pus pe relatarea neînțelegerilor din exilul legionar ("Sciziunea se adâncește" - titlu de paragraf) este consecința intransigenței d-lui Mircea Dimitriu față de orice contestare a autorității lui Horia Sima, sau dacă nu cumva domnia sa a fost atras subtil pe povârnișul unor dezvăluiri care știrbesc credibilitatea în monolitismul crezului legionar, de către cel care a formulat întrebările, respectiv Liviu Vălenaș. La această dată este greu de spus cum îl va judeca "istoria dreaptă" pe Horia Sima ca om politic. Un lucru este însă cert: ca doctrinar al Mișcării Legionare și al naționalismului în genere, locul său este alături de figurile reprezentative ale dreptei românești. Or, pentru viitorul Mișcării, esențiale sunt principiile și ideile pe baza cărora s-a ridicat edificiul Legiunii Arhanghelul Mihail. Cine-și închipuie că Mișcarea Legionară va renaște ca un club politic bântuit de prejudecăți și resentimente, acela greșește fundamental. Din păcate, însă, ultimele două capitole ale "Istoriei comentate..." nu au darul să spulbere această temere.

Capitolul IX este intitulat "Legiunea revine în România". O aberație profund jignitoare formulată de "comentatorul politic" Liviu Vălenaș, care vrea să ne sugereze că, de-a lungul celor cincizeci de ani de comunism, Legiunea s-a găsit, în totalitatea ei, în conservare undeva aiurea și că abia după evenimentele din decembrie '89 "a revenit" în țară. O monstruozitate la care, din păcate, d-l Mircea Dimitriu subscrie, afirmând: "Nu ne-am așteptat absolut deloc! Am fost total surprinși!... Una din primele noastre măsuri a fost trimiterea, în explorare, în țară, a unui camarad, care să ne aducă rezultatul investigațiilor sale asupra a ceea ce a rămas din Mișcare". Trebuia oare să vină în țară răposatul Victor Corbuț, din Cleveland, Statele Unite, pentru ca Horia Sima și comandamentul său să afle "ce a mai rămas din Mișcare"? Nu știa oare exilul legionar că în țară supraviețuiau sutele de mii de legionari care au luptat în Răsărit, împotriva comunismului? Nu știa oare comandamentul legionar din exil că în țară supraviețuiau mii de legionari care au îndurat captivitatea în URSS, figuri luminoase, de un mare prestigiu moral și cultural? Nu știau oare legionarii din Occident că mii, multe mii de legionari au supraviețuit temnițelor și lagărelor de muncă forțată din România comunistă? Și nu ar fi fost oare mai firesc ca, în locul unui "emisar" venit să sondeze "ce a mai rămas din Mișcare", să cheme în Germania sau în Spania, acolo unde se găsea comandamentul Mișcării, nu unul, ci sute de legionari din țară, personalități distinse, cu mare putere de discernământ, dar mai ales cu credință nealterată în idealurile legionare? Nu s-a procedat așa! S-a preferat contactul cu o anumită fracțiune, care a fost unsă drept singura grupare legionară autentică.

Nu vreau să intru în detaliile bălăcărelii imunde care poluează aceste ultime două capitole ale "Istoriei comentate..." Cei atașați sincer de idealurile Mișcării cunosc din interior atât pretextele care au generat conflictele dintre "camarazi", cât și numele celor infierați de cuplul Dimitriu-Vălenaș, adeseori pe nedrept, ca personaje negative, malefice pentru viitorul Mișcării. În orice caz, un lucru este cert: cu larga contribuție a d-lui Mircea Dimitriu, Liviu Vălenaș a reușit nu numai să ridice încă un semn de întrebare cu privire la puritatea spirituală a Legiunii Arhanghelul Mihail, dar chiar să întărească în conștiințele celor neinformați, sau având doar cunoștințe superficiale despre Legiune, că toate calomniile proferate împotriva ei sunt adevărate, sau măcar plauzibile.

"Ziaristul", comentatorul politic și "istoricul" Liviu Vălenaș este omul perfect al zilelor noastre. Ca atare, a ținut să valorifice material colaborarea sa cu d-l Mircea Dimitriu. Și astfel, cu concursul Editurii Marineasa, a văzut lumina tiparului un volum de 358 de pagini: *Mișcarea Legionară între adevăr și mistificare -Liviu Vălenaș, convorbiri cu Mircea Dimitriu*. Cu privire la acest volum trebuie făcute câteva precizări și observații. **1.** Din cele 358 de pagini, numai 230 conțin "Convorbirile". Restul de 128 de pagini sunt destinate unor anexe, fără legătură cu tema inițială a lucrării ("O istorie comentată..."), dar care au darul să accentueze incertitudinile cu privire la "ce este adevăr" și "ce este mistificare" în noianul de "afirmații" și "informații" în circulație despre Mișcarea Legionară. **2.** În paginile care conțin "Convorbirile", răspunsurile d-lui Mircea Dimitriu au fost "îmbunătățite" cu note de subsol prin care Liviu Vălenaș își exprimă punctul său de vedere de "gazetar cu convingeri țărăniste". **3.** Cartea este de negăsit în țară. (Redacția *Punctelor Cardinale* nu a reușit decât cu greu să obțină un exemplar). Se pare că la originea ținerii sub obroc, în țară, a cărții lui Liviu Vălenaș se găsește nemulțumirea unor bătrâni legionari față de conținut, nemulțumire la care s-a asociat și d-na Lucia Baki Nicoară, care a semnat "Prefața" fără a ști cum își va structura autorul materialul publicat în revista *Dorul*. În schimb, din informații primite din Germania, acolo cartea a fost pusă în vânzare, costul unui volum fiind de 45 DM! (În lei, costul acestei cărți, editate în condiții modeste, este echivalent cu costul celor trei volume de *Opere* eminesciene, însumând 3500 de pagini, editate de Academia Română pe hârtie de biblie!)

Dar adevăratul beneficiar al cărții lui Liviu Vălenaș este totuși d-l Mircea Dimitriu. I s-a oferit prilejul să se răfuiască în scris (*Scripta manent*) cu cei care nu i-au recunoscut autoritatea, personalități de prestigiu din Mișcarea Legionară, așa cum au fost Nistor Chioreanu, Virgil Mateiaș, Nae Cojocaru, N. Păun, N. Rusu, Constantin Atanasiu, Leonte Radu, Tache Funda etc., etc., oameni care și-au păstrat nealterat crezul legionar, deși încercările la care au fost supuși, în țară, au depășit cu mult limitele omenescului. Furia sa cea mare se revarsă însă asupra a două nume, cărora nu le iartă independența de a-și exprima credința așa cum au socotit de cuviință: regretatul Gheorghe Brahonschi și tânărul Șerban Suru. Prea mult venin în potirul în care ar trebui să fie cuminecătură!

Gabriel CONSTANTINESCU

Alain de Benoist
intervievat de redactorul publicației lunare ***Deutsche Stimme,*** Jürgen Schwab

(urmare din pag. 3)

motivate etnic, de războaie civile și de diverse fundamentalisme.

Mie, intoleranța și brutalitatea, ca și înjosirea existenței umane prin transformarea ei în marfă îmi sunt în aceeași măsură antipatice. De altfel, aceste două manifestări se amplifică reciproc.

DS: *Nu vi se pare oare naivă ideea Dvs. cum că toți "etnopluraliștii" de pe pământ vor începe într-o zi lupta împotriva americanismului, a capitalismului liberal și a globalismului? Tot respectul fața de dorința Dvs., dar ideea că naționaliștii germani și polonezi ar lupta împreună împotriva Statelor Unite este lipsită de orice temei, deoarece răpirea teritoriilor estice germane de către polonezi este apărată tocmai de hegemonia americană. Același lucru se poate spune și despre relațiile dintre flamanzi și valoni, despre austriecii de naționalitate germană și fasciștii italieni, despre români și maghiari, despre turci și greci, ca și despre canadienii britanici și francezi.*

Alain de Benoist: Dacă pătrundem în trecutul istoric, ne vom da seama foarte repede că toate popoarele au motive întemeiate să se plângă de vecinii lor. Pentru mine este însă evident că cea mai nefericită soluție pentru a face jocul globalizării este recursul la punctul de vedere iredentist. Evenimentele din fosta Iugoslavie demonstrează acest lucru în mod tragic. Întotdeauna când două popoare sunt în conflict, își râd în pumni cei care vor să distrugă toate popoarele. Cine nu realizează acest lucru, acela într-adevăr nu a priceput nimic.

DS: *Dar asta nu are nimic de-a face cu "a înțelege", ci cu experiențele istorice, care ne învață cu totul altceva decât iluziile intelectuale. Concurența dintre națiuni, îndeosebi când națiunile sunt vecine, este un capitol care aparține realităților vieții.*

Alain de Benoist: Nu sunt nici visător, nici necugetat. Știu foarte bine că nu este întotdeauna posibil să se realizeze ceea ce dorești, dar știu că întotdeauna există alternative. În ceea ce privește pretențiile asupra teritoriilor, trebuie să renunțam la logica națiunii statale. Regiunile disputate nu mai trebuie privite ca "mize", ci dimpotrivă, ele trebuie considerate ca punți de legătură. În ceea ce mă privește, îmi este indiferent dacă Alsacia este o provincie a Germaniei sau a Franței. Important este doar ca ea să rămână *alsaciană*. Nu mă simt apropiat de cineva doar pentru că provenim din aceeași țară sau pentru că avem aceeași naționalitate. Mă simt apropiat de cineva dacă are aceeași concepție despre lume și viață ca și mine, dacă respectăm aceleași principii și valori. Acesta este motivul pentru care acord sprijinul meu tuturor mișcărilor regionaliste (bretonă, corsicană, bască) în lupta cu statul centralizat.

Cuvântul cheie al concepției federalismului integrator, concepție la care eu însumi ader, este *autonomia*. Acest lucru înseamnă că oamenii trebuie să aibă putere de decizie în problemele care îi privesc. Mai mult, trebuie să se recunoască faptul că modul de a înțelege granițele s-a schimbat. A trăi în interiorul granițelor unei țări garanta în trecut apartenența la o identitate comună, care se manifesta printr-un mod specific de viață. Acest lucru nu mai este valabil astăzi. Apartenența la un corp constituit, politic sau național, nu mai garantează identitatea comună.

DS: *Și?*

Alain de Benoist: Prin aceasta se garantează că oamenii, mai ales tinerii, indiferent dacă trăiesc în Franța, Germania, Polonia, Tirolul de Sud, Italia sau altundeva, se îmbracă la fel, iau parte la aceleași reuniuni, ascultă aceleași cântece, cumpără aceleași mărfuri și navighează în același fel pe Internet. Acesta este principiul identității impus de globalizare. Retrasarea unor granițe nu mai schimbă absolut nimic. Iredentismul este astăzi, în mod tragic, depășit. Nu există o greșeală mai mare decât aceea de a te amăgi în ceea ce privește calitatea momentului istoric în desfășurare.

DS: *Mulțumiri pentru interviu.*

ÎNTÂLNIRE CU MIRCEA DRUC (I)

M-a chinuit de multe ori în anii din urmă întrebarea de ce nu se mai leagă, nu mai au coerenţă şi mai ales roade acţiunile atâtor figuri de seamă ale intelectualităţii basarabene, deşi trebuie să fi rămas unite întru acelaşi ideal? Şi îmi revine în minte anul 1989, când antena orientată în permanenţă către Chişinău ne aducea în casă unda proaspătă a reafirmării identităţii culturale româneşti, promovată de televiziunea moldoveană cu o lipsă de complexe - pentru noi, cei de dincoace - reconfortantă.

Totul a început cu acel fabulos ianuarie, când peste Prut Eminescu era aniversat consistent cu seri de poezie, pelerinaje pe urmele paşilor lui, cu acel extraordinar poem cinematografic Cezara. *Pot spune că în acel an inima românimii bătea la Chişinău; şi ne agăţam de acest centru renăscut cu disperarea celui ameninţat cu înecul în apele unei ideologii străine.*

Începuserăm să-i recunoaştem cu uşurinţă. Iată-l pe romanticul poet Grigore Vieru, femeia din apropiere ce-şi poartă diadema ca o Românie sărutată de fiorul unei răzbunări sfinte (ex ossibus ultor!) *e "Laria", omul acela cu figura chinuită e Matcovschi, lângă el blajinul Nicolae Dabija... Apoi au apărut şi oamenii de stat: Snegur, Moşanu, Oboroc, Ungureanu şi toţi ceilalţi care aveau să însemne ceva pentru destinul Moldovei, dar în primul rând Mircea Druc. Oriunde începea să vorbească Druc, pulsul mulţimilor sălta brusc, ca într-o mare febră...*

Cum a fost posibil ca, numai după un an de la ruperea de un imperiu sovietic muribund, deci din august 1991 până la alegerile din septembrie 1992, aceşti oameni extraordinari, care vor rămâne în manualele de istorie, să fie exilaţi din sufletele noastre? Pentru că, mărturisesc, în campania pentru alegerile prezidenţiale aproape că l-am abandonat pe Mircea Druc, taxându-l de comunist atunci când s-a exprimat critic la adresa instituţiilor financiare internaţionale. Dar asta şi pentru că ziarul opoziţiei, România liberă, *îl luase în derâdere. Deci întrebarea iniţială se întoarce împotriva noastră, celor care ne-am lăsat intoxicaţi de "europenismul" unei prese cu ochelari de cal, dacă nu chiar aservită deja altor interese. Desigur, manipularea mediatică nu te absolvă integral de greşeală (dacă posezi criterii ferme de apreciere), dar presa nici astăzi nu şi-a recunoscut vina, dovadă conspiraţia tăcerii şi a dezinformării pe care o urzeşte în continuare în jurul acestui nume.*

O a doua mare lovitură primită de basarabeni a venit - cât de dureros pentru cei care veniseră în Ţară ca pe un pământ sfânt, unii pentru întâia oară şi visând de o viaţă la acest moment - din partea politicianismului dâmboviţean. De cum şi-au anunţat intenţia de a candida pentru Parlamentul României, cele câteva personalităţi de peste Prut au devenit teren de recrutare pentru coteriile politice, bun de "repus în posesia" intereselor lor meschine. Pentru ca, nu după mult timp, doamna Leonida Lari să fie jignită "seniorial" de liderul partidului căruia îi oferise prestaţia şi numele ei.

E oare o coincidenţă că din acea perioadă a început să se aştearnă tăcerea şi uitarea peste chestiunea Basarabiei? În acel răstimp crucial şi confuz de după proclamarea "independenţei", o tentativă disperată de a readuce necesitatea reîntregirii în câmpul viu al dezbaterilor naţiunii, a întreprins-o tineretul de pe ambele maluri ale Prutului, prin acel exemplar Drum al Crucii din 27 martie 1992, model de coordonare între Mişcarea pentru România şi organizaţia creştină condusă de Veaceslav Ceremuş. Fără această sensibilizare a opiniei publice, la care au contribuit şi acţiunile repetate ale meritoasei "Societăţi Bucureşti-Chişinău", nici protestele de mai târziu împotriva întemniţării grupului Ilaşcu n-ar mai fi avut loc, cu procesiunea acelei cuşti cu gratii luată de cele mai multe din măştile politice drept un fel de puşculiţă unde era suficient să te introduci pentru a ieşi cu acţiunile crescute.

Surdina pusă pomenirii figurilor emblematice ale basarabenilor şi mai ales a port-drapelului acestora, Mircea Druc, faţă de care se practică un adevărat erasio nominis, *stăruie şi azi. Dacă în ziua de 9 mai n-aş fi trecut pe la biblioteca municipală, nu aveam de unde să aflu că a doua zi urma să vină aici Mircea Druc, între altele pentru a ne aminti că au trecut 10 ani de la "podul de flori". Aniversarea s-a ţinut într-o sală de lectură care i-a încăput, din păcate, pe cei 50-60 de participanţi, între care s-au numărat şi basarabeni aflaţi la studii. Cu această ocazie a fost prezentată (pentru unii ca mine echivala cu o lansare) cartea de doi ani apărută* Mircea Druc sau lupta cu ultimul Imperiu, *scrisă de ziaristul băcăuan Viorel Patrichi pe baza abundentei documentaţii puse la dispoziţie de eroul ei.*

Acesta a pus auditoriul la curent cu elemente care să-i permită evaluarea situaţiei actuale din Republica Moldova, începând cu cele trei grupări principale existente în Sfatul Ţării: adepţii aderării la uniunea Rusia-Belarus (foştii rusofili), independenţii (militând fie pentru o Moldovă Mare, fie pentru a "Elveţie a Orientului"), şi unioniştii, care deţin în prezent 37%. A criticat apoi inconştienţa şi loviturile pe la spate date idealului reunificării de către personaje ca Traian Băsescu (a cărui taxă pentru autoturismele cu mărfuri intrate în ţară loveşte producătorii basarabeni), Radu Berceanu (care a permis cu nepăsare condamnabilă unei firme spaniole să achiziţioneze o parte din reţelele electrice ale Republicii Moldova, deşi conducerea ei propusese ca statul român să le preia în contul datoriilor pentru electricitate), amânarea sine die *a construcţiei unui pod strategic la Rădăuţi - Prut, tratamentul inadmisibil la care sunt supuşi doctoranzii basarabeni, faptul că nici astăzi nu sunt echivalate diplomele din Chişinău, deşi cel puţin în domenii ca medicina acesta are o şcoală de nivel european.*

Discuţiile şi întrebările care au urmat expunerii d-lui Mircea Druc au fost purtate cu un vădit interes, la ele participând mai multe personalităţi. E locul să spun că Galaţiul se poate mândri cu doi istorici care fac cinste ţării, deşi sunt prea puţin cunoscuţi şi apreciaţi: profesorii Paul Păltănea şi Mihai Cojocaru, ambii aflaţi la pensie, însă a căror putere de muncă dă de ruşine pe a multor tineri. În plus, ei se numără printre rarissimii istorici de astăzi dispuşi să rostească integral adevărul, cu orice ocazie.

D-l Păltănea a prezentat cartea Plânsul Basarabiei *a preşedintelui din exil al Asociaţiei "Pro Basarabia şi Bucovina", Nicolae Lupan (din păcate absent), amintind şi despre semnificaţia zilei de 10 Mai. D-l Cojocaru, fost membru din partea laicatului în Sf. Sinod al B.O.R., astăzi, din păcate, numai în Adunarea Naţională a Bisericii, nu s-a sfiit să arate cu degetul trădarea conducătorilor post-decembrişti ai ţării faţă de imperativul reîntregirii, oferind unele informaţii mai puţin cunoscute. Între altele, faptul că în ianuarie 1990 o delegaţie de basarabeni venise în audienţă la Iliescu pentru a-l anunţa că Moldova de peste Prut are acum deplină libertate de acţiune şi reclamă reîntregirea neîntârziată. "Nici să nu vă gândiţi!", le-a tăiat-o "emanatul".*

Însă nu numai vechea putere a dovedit nepăsare şi rea-voinţă faţă de anularea consecinţelor pactului Ribbentrop-Molotov. În preajma semnării tratatului cu Ucraina, istoricul Viorica Moisuc, care lucra la M.A.E., a descoperit în arhive un tratat din 1919, prin care Ucraina recunoştea graniţele de atunci ale României, şi l-a propus ca bază de pornire în discuţiile cu partea ucraineană. În loc să-l accepte cu o firească satisfacţie, autorităţile M.A.E. au scos-o afară din funcţie pe d-na Moisuc! Nu a fost ocolit nici rolul funest al istoricului Dinu Giurescu, cel care l-a hotărât pe Emil Constantinescu la acest pas dezastruos.

La încheierea discuţiilor, la care am avut ocazia să intervin cu două întrebări (ce crede fostul prim-ministru al Republicii Moldova despre rolul lui Petre Roman în încheierea tratatului cu această provincie românească, şi despre dezintegrarea grupului unionist basarabean), d-l Druc a avut amabilitatea să-mi ofere un exemplar din volumul închinat vieţii şi activităţii sale.

Despre acest Mircea Druc, pe care l-am descoperit cu crescândă uimire mistuind paginile cărţii, aş dori să vorbesc în numărul următor.

Florea TIBERIAN

60 de ani de la Diktatul de la Viena (30 august 1940 - 30 august 2000)

ÎNAINTE DE DIKTAT

File din jurnalul "Față în față cu mine însumi"

15 martie 1939. M-am prezentat la Regimentul 82 Infanterie din Târgu Mureș. Am fost repartizat la Batalionul 1, Compania 1, Plutonul 1. Plecăm spre frontieră. Ne cheamă țara. Germanii și ungurii au ocupat Cehoslovacia. Mare consternare în lumea întreagă. Pregătiri pentru plecare.

16 martie 1939. Sosesc mereu trenuri cu soldați. La poarta regimentului staționează o lume imensă. Îi plânge pe cei chemați sub arme. Soldații, fără a fi prea pesimiști, sunt totuși prea îngrijorați, prea surprnși.

17 martie. Mâine plecăm spre Maramureș. Au avut loc foarte multe ruperi de trenuri și de branșamente de cale ferată. Locotenentul îmi spune că acestea sunt consecințele trecutului regim politic, ai cărui ași au recepționat atâta material prost pentru armată, dar ei s-au ales în schimb cu blocuri construite în București. La ieșirea din cazarmă ne așteaptă lumea de ieri, cu mult sporită, ale cărei plânsete te impresionează fără să vrei. Seara mi-am pus la punct echipamentul și afacerile privind diferite ziare și reviste unde am trimis articole spre publicare. I-am scris o scrisoare liniștitoare mamei. Separat, am trimis și o scrisoare-testament, pentru cazul că voi muri în luptele ce se prevăd la frontieră, prin care las 500 de volume din biblioteca mea pe seama Bibliotecii din Reghin. Scriind despre eventuala mea moarte, n-am simțit nici o tresărire sufletească, nici o emoție. Parcă aș fi vorbit despre moartea altuia. A muri pentru țară e o onoare. Umanitatea se manifestă numai prin naționalism. Pentru ca Anglia și Franța să ajungă unde au ajuns, a trebuit ca milioane de francezi și de englezi să moară timp de sute de ani pe atâtea câmpuri de bătălie din lumea întreagă. Vreau pentru România același destin.

18 martie 1939. Pregătirile pentru plecare continuă. A sosit mama. Plânge și ea și soția mea Lucreția. Dacă m-aș lăsa răpit de sentimentalism, aș plânge și eu. Sufletul meu este prins însă în vâltoarea unei hotărâri extrem de serioase. Trebuie să plec și să lupt pentru țară. Poate va trebui să și mor. Nimic nu-mi clintește conștiința. La ora trei plecăm la gară. Lucreția îmi aduce un buchet de viorele. Mi le prind în piept. La ora cinci, trenul se pune în mișcare. Ultimele sărutări, ultimele fluturări de mâini. Plecăm spre Baia Mare.

19 martie 1939. La ora nouă dimineața am sosit la Baia Mare. Ni se comunică programul. Ni se dau instrucțiuni severe. Totul scurt, ostășește. În ce mă privește, mă simt foarte liniștit și hotărât să-mi fac datoria. Nimic din ceea ce am lăsat în urmă nu mă tulbură. Nici Lucreția, nici afacerile, nici acțiunile și planurile mele culturale. Nimic. Nu sunt decât comandantul de pluton hotărât să-și facă datoria până la capăt.

20 martie 1939. Prima zi de instrucție. Oamenii nu-și dau seama încă de gravitatea situației.

21 martie 1939. Ni s-a ținut o splendidă lecție de educație națională. Ne-a impresionat profund. Noi suntem trecători. România este eternă. Asigurarea eternității ei constă în vitejia noastră, în sângele nostru, în moartea noastră. Așteptăm aici încrâncenarea cea mare. Dușmanul nu va trece decât peste cadavrele noastre.

7 aprilie 1939. Vinerea Patimilor. Aseară am fost la biserică. Am ascultat câteva evanghelii, regretând până în adâncul sufletului că nu m-am apropiat încă, pe cât ar fi trebuit, de Iisus. Totuși, din septembrie 1937, mă rog în fiecare seară. După Tatăl Nostru, rostesc o rugăciune personală - comuniunea mea cu Dumnezeu.

8 aprilie 1939. Peste noapte am plecat fulgerător spre Botiz. Zvonuri despre eventualitatea unui atac maghiar. Pe la 12,00 noaptea, am ajuns la Satu Mare. Oamenii se întorceau de la Înviere. Noi ne pregăteam să ucidem pe cei care ar fi voit să ne ucidă...

9 aprilie 1939. Sfintele Paști. Până acum am avut noroc. Doamne, dă-mi-l și de acum înainte. Hristos a înviat!

28 septembrie 1939. După șase luni, mă găsesc tot pe aceleași meleaguri, în poziție de luptă, la Satu Mare.

5 iulie 1940. Mă aflu în Țara Oașului, pe Muntele Comșa. Sufletul meu a trecut prin nenumărate încercări. Doamne, ferește-ne de un ceas asemănător răpirii Basarabiei. La 14 ianuarie, Lucreția a născut un copil. La 1 februarie, de ziua mea de naștere, l-a botezat cu numele de Vasile-Gheorghe. Vasile - eu, Gheorghe - socrul meu, protopopul ortodox onorar George Cazan. Îi vom zice Gelu. Cu el s-au născut o serie întreagă de noi preocupări, noi griji, noi gânduri. Ce, oare, îi va rezerva viitorul? Va fi, poate, un orfan de război? Va crește, cine știe, într-o țară robită? Doamne, fie voia Ta! Suntem aici așteptând inamicul. În zare se vede frontiera...

ÎN TIMPUL DIKTATULUI

Fragment din articolul "Cuvânt despre lupta unei generații"

"Arbitrajul" de la Viena, în acea tragică noapte de 30 august 1940, m-a găsit pe culmile Grohotișului, în Țara Oașului, comandant al unui pluton de infanterie, așteptând cu îndârjire măsurarea cu străvechii noștri dușmani. Din martie 1939, îi așteptăm fără încetare. Fortificațiile și tranșeele noastre crescuseră vertiginos, iar curajul și vitejia ostașilor se arătau mai presus de orice îndoială.

După un an și jumătate de așteptare - de aprigă și nervoasă așteptare - dușmanul a apărut totuși, constrângându-ne să părăsim pozițiile de luptă, dar nu prin iureșul său irezistibil, nu prin armele sale, ci - blestem al vremii - printr-un ordin de retragere dat de către însuși guvernul de la București, care, dezorientat și strivit de povara evenimentelor și a incertutidinilor, a înțeles să se supună, fără murmur, sentinței semnate de Ribbentrop și Ciano!

Ce a fost această sentință? Incontestabil cea mai brutală atingere a drepturilor și demnității unui popor, o sfidare a tuturor principiilor de drept și a celor mai evidente realități geografice, economice, istorice și naționale. O imoralitate politică totodată, fiindcă se știa, premeditat, atât la Roma, cât și la Berlin, că prin sfârtecarea în două a Transilvaniei, fără a se rezolva nici una dintre problemele ei de bază, nici cea economică și nici cea etnică, cele două popoare, ungurii și românii - în dorința unei rezolvări integrale a litigiului și în lipsa unei previziuni diplomatice mai adânci - nu vor face altceva decât să accepte în mod indiscutabil tutela exploatatoare a Germaniei și a Italiei, amândurora dându-li-se să înțeleagă că arbitrajul va fi revizuit în favoarea celor ce vor deveni mai devotați.

În cei 300 de kilometri făcuți pe jos, de la Seini și până la Târnăveni, unde avea să

Un martor de excepție: istoricul Vasile Netea

poposească Regimentul 82 Infanterie, mergând alături de un pluton din care, la fiece apel de dimineață, constatăm lipsa a doi-trei soldați, porniți să-și rezolve singuri problemele pe care guvernul român se arătase incapabil a le rezolva, am avut astfel prilejul de a medita îndelung, sfâșiat la tot pasul de o pătrunzătoare durere, atât la termenii litigiului dintre noi și unguri, cât și la întreaga tragedie ale cărei personagii eram.

Căci, fără îndoială, străbăteam o tragedie: cruntă și adâncă; etnică și politică în egală măsură. O tragedie ce, ridicând la iveală o sumă de deficiențe, de erori și de fatalități politice, lăsa în urmă aproape un milion cinci sute de mii de victime, lăsa jumătate din Transilvania și prăvălea întreaga națiune într-o prăpastie cu nenumărate cascade.

Zile și nopți, confruntându-mă necontenit cu atâtea amintiri și cu atâtea mustrări istorice, am trecut prin satele înlăcrimate ale Sătmarului, Someșului, Clujului și Turdei; plângeau românii după "cătanele" lor. Iar cătanele coborau cu drapelele înfășurate, cu frunțile posomorâte, rușinate de ordinul pe care îl executau și înfricoșate de tainele viitorului.

Câți dintre ofițerii și ostașii care au făcut această tristă retragere nu aveau să moară la Odesa, la Sevastopol sau la Stalingrad, când ar fi fost atât de logic, și pentru generațiile viitoare un atât de strălucit exemplu, ca sângele lor să stropească pământul Bihariei ori al Maramureșului. Stejarii și mestecenii foșneau atât de dureros în urmă... Glasul lui Vasile Lucaci, tribunul Sătmarului, "Leul" Memorandumului, se auzea, parcă, din mormântul de la Sisești, întrebându-ne deznădăjduit: *De ce plecați? Unde plecați? Cum de plecați? De ce?...*

– Plecăm pentru a ne reîntoarce, bădiță Lucaci. La revedere!

DUPĂ DIKTAT

Extras din broșura *Ardealul în politica României de astăzi*

Au fost abandonate astfel în ghearele Ungariei horthyste, încălcându-se brutal frontierele consfințite prin "Tratatul de la Trianon", un teritoru de 42.610 kmp. și o populație de 2.612.000, dintre care 1.315.000 români. Generația ardeleană crescută în mândria Transilvaniei libere și înfăptuirii României Mari a suferit un șoc extrem de violent. Este exact ceea ce a făcut-o să ridice iarăși din panopliile părăsite vechile arme de luptă ardelenească și să se urce din nou pe baricadele de la 1 decembrie 1918.

Ideea de a rămâne în Transilvania "cedată", devenind cetățean maghiar, nu m-a ispitit nici măcar o singură clipă. Am avut de la început convingerea nestrămutată a caducității actului de la Viena și în același timp dorința irezistibilă de a contribui din toate puterile mele la limpezirea marelui proces național ce știam că trebuie să înceapă.

Lupta împotriva acestui arbitraj a constituit supremul obiectiv al tinerei generații ardelene - o luptă în care ea s-a aruncat cu toată îndrăzneala și cu toată energia, izbutind să facă să strălucească iarăși pe cerul luptei naționale vechiul spirit combativ al Transilvaniei.

A lupta cu fanatism pentru dezrobirea Transilvaniei și pentru readucerea ei sub autoritatea Coroanei României întregite sub Ferdinand I - iată hotărârea cu care plecam în dimineața zilei de 1 septembrie 1940, de sub culmile Țării Oașului.

Desigur, mă bântuiau atâtea alte gânduri contrare și care m-ar fi îndemnat să fac altfel. Imaginea vechilor luptători ardeleni, Horia, "Crăișorul țăranilor", și Avram Iancu, "Craiul munților", conducători răzvrătiți ai poporului și exponenți necontestați ai unei incoruptibile idei de dreptate, stând alături și împărtășindu-se în mod direct din suferințele cosângenilor lor, mi-au apărut în fața ochilor în nenumărate și amarnice clipe. Mai erau apoi legăturile și obligațiile de familie care își cereau și ele tributul de atenție și durere. Atâtea alte rosturi strict omenești se cereau și acestea judecate, chibzuite, cumpănite.

Nimic însă nu a putut rezista îndemnului vibrant pe care ni-l strigau din morminte antecesorii: "Soarele de la București răsare pentru toți românii!". După un scurt popas la Blaj și Arad, am sosit la București. De peste linia Feleacului răzbăteau fără oprire veștile cele mai crâncene: oameni schingiuiți, masacrele sălbatice de la Ip și Trăznea, biserici aprinse, sate devastate, întemnițări neîntrerupte, sfidarea celor mai elementare simțăminte omenești, mii de expulzați și de martiri, biblioteci arse, școli desființate, preoți izgoniți și toată acea crâncenă prigoană îndreptată cu atâta furie împotriva unei populații dezarmate, numărul refugiaților care creștea necontenit, înspăimântați de perspectivele unei supunei maghiare, au determinat întreaga noastră atitudine, activitate și luptă pentru reîntregire ce a urmat și în care ne-am aruncat cu toții sfidând orice instinct de conservare. Transilvania sau nimic! Era tot ce gândeam, tot ce doream, tot ce voiam.

Prin cele de mai sus, cu filială mândrie și cucernică emoție, am retrăit o parte din viața tatălui meu închinată în întregime celor două puncte cardinale ale românismului: credința în Dumnezeu și dragostea de țară.

Am încercat să restitui cititorului, dintr-o sumedenie de pagini, una mai dramatică decât alta, pasajele cele mai elocvente pentru înțelegerea Cauzei Transilvaniei, în numele căreia Vasile Netea a cuvântat, a luptat și a scris, a trăit și a murit.

Crezul său național devine astfel o lecție de istorie ținută postum în fața unor elevi și studenți cărora le sunt batjocorite manualele și cursurile, cât și o spovedanie de netăgăduit.

Personal, nesocotindu-mă a fi mai mult decât un blacheu pe talpa grea așezată de el spre înțelegerea cum se cuvine a adevăratului naționalism creștin, în pofida naționalismului comunist și neocomunist, pe care-l vedem manifestându-se în formele sale cele mai abjecte cu putință, închei relatând una dintre ultimele noastre discuții. Aflat pe patul de moarte, aproape orb din cauza unui diabet contractat în cei opt ani de închisoare pe care i-a suferit în perioada dictaturii comuniste, a mai avut încă puterea să-mi spună, printre multe altele, cu glas testamentar, următoarele: "După ce vorbeau în fața mulțimilor adunate, cu un patos imposibil de reprodus, marii noștri oratori, Barbu Delavrancea, Take Ionescu, Nicolae Filipescu, A. C. Cuza, Nicolae Titulescu, Nicolae Iorga, Nae Ionescu și Corneliu Codreanu, exponenții cei mai de seamă ai unei istorii a oratoriei românești, pe care nu am mai apucat să o scriu, nimeni nu mai putea vorbi nimic".

După ce v-a vorbit astăzi, de dincolo de mormânt, Vasile Netea, ce aș mai putea adăuga eu?

Gelu NETEA

RĂSFRÂNGERI ALE TRADIȚIEI CULTURALE PATRISTICE ÎN POEZIA EMINESCIANĂ:

SEMANTICA "VEACULUI" ÎN POEZIA *REVEDERE*

S-a vorbit în ultima vreme de o posibilă similaritate la nivel semantic între mentalul lumii patristice și o reflectare a acestuia în unele poezii eminesciene, mai ales de inspirație folclorică, urmând faza unor stilizări poetice firești.

Cristian Bădililiță afirma pe bună dreptate, în *Sacru și melancolie* (Ed. Amarcord, Timișoara, 1997), că Eminescu e mai aproape de modul de gândire gnostic decât de cel creștin. Gnosticii rămân niște creștini idealiști, niște creștini melancolici.

Poezia *Revedere*, analizată din punct de vedere al limbajului folosit, revelează în planul de profunzime al gândirii eminesciene o răsfrângere a tradiției culturale de o anumită factură patristică.

Să luăm spre exemplificare cuvântul "veac" care, la poet, are o dimensiune temporală aflată în contrapunere cu ETERNUL.

Ne circumscriem examinarea la cuvântul "veac", la derivatul său "vecinicie", precum și la cuvântul "vreme", care deține cheia limbajului simbolic al poeziei *Revedere*.

Orizontul semantic al vocabulei se extinde, îmbrățișând concepte spațiale, până la a se identifica cu lăcaș, lume. În mediul mistic are loc evoluția de la *"saeculum"* la *"eon"*. Eonii pot fi o entitate, o ipostază sau însăși forța lui Dumnezeu. Subtilele distincții pe care le regăsim în tradiția patristică, unde problema timpului și a eternității se înfățișează continuu, sunt prezente și-n conștiința poetului.

Iată ce scrie în *Dogmatica* sa Sf. Ioan Damaschin: "Trebuie să se știe că numele de veac are multe sensuri, căci înseamnă multe lucruri. Veac se numește și viața unui om...; veac se numește și timpul de o mie de ani. Iarăși se numește și veacul ce va să vie, cel fără de sfârșit, după înviere. Se numește iarăși veac nu timpul, nici o parte din timp, care se măsoară cu mișcarea și drumul soarelui, adică cel format din zile și nopți, ci un fel de mișcare și un interval de timp care merg împreună cu cele veșnice(...)" (*Dogmatica*, București, 1943, ed. II, p. 77).

Putem afirma că valoarea esențială a cuvântului "veac" oscilează între devenire - sensul heraclitean - și o durată-veșnicie caracterizată de permanență - sensul platonician al lui *AION*: o durată pe care Proclus ar numi-o "eternitate după timp", pentru că stă între timpul nașterii și eternitatea ontică.

Într-un exemplu extras din poezia *Revedere* - o meditație kantiană pe tema vremelniciei esenței ontice, precum și pe raportul fenomenalitate-noumenalitate - vedem cuvântul "vreme" folosit cu valoarea lui abstractă, adică de eternitate a devenirii cosmice, contrapus cuvântului "veac" în sensul de timp care se condensează într-un fel de *eternitate temporală*: "Ce mi-i vremea când de veacuri,/ Stele-mi scânteie pe lacuri...".

Dimensiunea abstractă a trecerii timpului, acea eternitate a devenirii cosmice este revelată prin raportul dintre natură (cu sensul ei de eternitate, noumenalitate) și ființa umană, fenomenalitatea concretului pur: "Codrule, codruțule,/Ce mai faci, drăguțule,/Că de când nu ne-am văzut,/ Multă vreme a trecut...?".

Același raport dintre sensul abstract al eternității simbolizat de cuvântul "vreme" (cu pandantul lui spațial, "codrul") și fenomenalitatea ființei umane este sugerat în versurile: "Codrule cu râuri line,/Vreme trece, vreme vine;/Tu, din tânăr precum ești,/Tot mereu întinerești...".

Desigur, toate acestea nu sunt *AION*-ul: absolută autosuficiență, după definiția pe care o regăsim la Dionisie Pseudo-Areopagitul, o definiție pe care o citâm întrucât, fiind conformă cu aceea a unei Filozofii a Ființei derivate de la Platon, apare apropiată de sentimentul eminescian.

După ce a proclamat că Dumnezeu nu este numai autorul Timpului și al Eonului, Dionisie scrie: *"Et sicut dicebamus de eo qui est, esse aevi ipsius per se esse"* (*P.G.*, III, col. 885 A) = "și astfel, ziceam că ceea ce este să fie prin sine, în același timp".

Dincolo de o fixare a temporalității sau de o stilizare a acesteia: "Că de-i vremea rea sau bună,/Vântu-mi bate, frunza-mi sună/ Și de-i vremea bună, rea,/Mie-mi curge Dunărea", Eminescu tinde spre o esențializare a Eternului Absolut. Dar pentru a înțelege în adânca lui splendoare cuvântul-*symbolon* prin care poetul esențializează Eternul, se cuvine să apelăm la Sf. Maxim Mărturisitorul.

AION-ul este ceva care transcende devenirea și durata, timpul și veșnicia eonilor. Aceia care îl ating vor fi eliberați de orice "patimă" și chiar de acea "patimă a reintoarcerii": *"ab omni penitus motu ac incitatione in Deus inciderint"* (*P.G.*, XX, col. 1166 B) = "din toată mișcarea adâncă va înceta orice provocare după ce secolele următoare în Dumnezeu se vor fi întrerupt".

Această demonstrație de natură semantică, aplicată la poezia *Revedere*, vine să certifice faptul că în structura mentală eminesciană se regăsesc multe inflexiuni ale tradiției culturale patristice.

Se pare că exegeza eminesciană ar putea aduce argumente suficiente în ceea ce privește răsfrângerea lumii patristice în universul poetic eminescian prin analiza altor poezii, oferind o nouă grilă de lectură și o mai bună înțelegere a planului poetic de profunzime.

Constantin MIHAI

Divina Comedie

a lui **Dante Alighieri**
într-o nouă versiune românească
de **Răzvan Codrescu**

Reiau, după o întrerupere de un an, publicarea noii versiuni româneşti a *Divinei Comedii*. Primele 20 de cînturi ale *Infernului* au apărut în *Puncte cardinale* de-a lungul mai multor ani, într-o ordine aleatorie. Sper ca următoarele 13 cînturi ale acestei prime părţi a operei danteşti să vadă lumina tiparului în succesiune firească şi cu o anume ritmicitate. Poate că pînă la sfîrşitul anului 2001 voi în măsură să republic integral traducerea, în volum, urmînd ca *Punctele cardinale* (de nu-şi vor înceta apariţia) să găzduiască, în serial, măcar o parte din cele 33 de cînturi ale *Purgatoriului*.

În Cîntul XXI, inclus în pagina de faţă, Dante şi Vergiliu trec prin brîul al cincilea al celui de-al optulea cerc al Infernului, loc în care îşi primesc osînda *i barattieri*, jefuitorii bunurilor de obşte (precum demnitarul din Lucca), cufundaţi în smoală clocotindă. După ce sînt nevoiţi să-i înfrunte pe diavolii păzitori ai locului, cei doi poeţi izbutesc să treacă mai departe.

Închin cu smerenie această tălmăcire memoriei ilustrului romanist şi dantolog MARIAN PAPAHAGI

INFERNUL
CÎNTUL XXI

1 Aşa, din punte-n punte, îndrugînd
la cîte-n cînt nu prididesc a spune[1],
ajunşi eram pe-o coamă-naltă cînd
4 cu ochii-am dat de cealaltă genune
din Malebolge, plină de-ntristare
şi cufundată-n negurile brune.
7 Cum la Veneţia, iarna, în cuptoare
catranul fierbe, clocotind vîscos,
corabia să şi-o dreagă fiecare,
10 în aşteptarea timpului frumos,
astfel că unul unge, altu-astupă
cu cîlţi corabia ce de drum s-a ros;
13 unii la proră dreg, alţii la pupă,
iar alţii vîsle-şi fac, ori strîng odgoane,
ori cos vîntrele gata să se rupă,
16 la fel şi-acolo gîlgîie-n bulboane,
dar nu prin foc, ci prin lucrare sfîntă,
o smoală groasă, dînd peste limane.
19 Atîta desluşeam: că se frămîntă
şi creşte în băşici, cu clocot mare,
şi dă-napoi, şi iarăşi se avîntă.
22 Pe cînd scrutam pierdut acea vîltoare,
maestrul meu, zicînd: "Păzea! Păzea!",
mă trase către el cu-ngrijorare.
25 Ca unul care-n pripă ar vedea
primejdia ce-l paşte, mă-ntorsei,
cu spaimă iscodind în urma mea,
28 năuc şi-abia urnindu-mi paşii grei;
iar dindărăt un drac întunecat
văzui cum vine iute peste stei.
31 Vai, cît era la chip de-nfricoşat!
Şi cît părea în goana-i de ciudos,
mai mult de-aripi decît de paşi purtat!
34 Pe cruntul umăr, falnic şi ţepos,
ţinîndu-l de picioarele-amîndouă,
pe sus ducea cu el un păcătos.
37 Şi din înaltul punţii: "Na-vă vouă
fruntaş din Sfînta Zita[2], Ghearerele[3]!
Vîrîţi-l în afund, c-o raiţă nouă
40 voi da-n curînd ticsitei citadele[4]:
făr' de Bonturo, doar pungaşi cuprinde[5],
ce *nu* în *da* îl schimbă pe lovele[6]".
43 Zvîrlind povara, iată-l că o-ntinde
pe stîncă iar, cum n-am văzut dulău
mai iute urma hoţului a prinde.
46 Pieri acela[7], -apoi săltă din hău,
cu faţa-n sus, iar dracii, roi, strigară:
''Nu-i Sfînta Faţă-aci la locul său!
49 Nici baia nu-i ca-n Serchio[8] de uşoară!
De nu pofteşti să ne încapi în gheare,
din smoală cată-a nu ieşi afară!".
52 Iar după ce, cu căngi o sută, tare
l-au încolţit: "Sub smoală joci aici
şi doar furiş te-nalţi, de eşti în stare".
55 Nu altfel bucătarii pe-ucenici
îi pun să-ndese carnea în ceaune,
cînd zeama clocoteşte cu băşici.
58 "Spre-a nu-şi da seama", prinse domnu-a spune,
"că eşti pe-aci, te-ascunde după stei
şi-aşteaptă-acolo vorba-mi să-i îmbune;
61 şi-oricît ar fi cu mine de mişei,
tu nu te teme: ştiu a-i îmblînzi,
căci şi-altădată piept am dat cu ei".
64 Trecu apoi de capul punţii şi,
de cum călcă în cea de-a şasea vale,
îşi luă avînt şi fruntea-şi semeţi.
67 Cum se reped copoii cînd în cale,
cu mîna-ntinsă, vreun calic se-opreşte,
turbaţi lătrîndu-l, gata să-l prăvale,
70 la fel şi dracii de sub pod, orbeşte,
cu căngile spre el buluc dădură,
dar le strigă: "Nu vă pripiţi prosteşte!
73 Pîn' să mă luaţi în furci cu-atîta ură,
din voi poftească unu-a m-asculta,
şi-apoi veţi şti de-i rost de-mpunsătură".
76 "Codarcea[9] meargă!", prinseră-a striga.
Atunci din gloată unul se desprinse,
zicînd spre domnul meu: "Ce vrei mata?".
79 "Crezi tu, Codarcea", domnu-a zice prinse,
"că pîn' la voi, cum vezi, am fost răzbit,
prin tot noianul curselor întinse,
82 făr' ca de sus să fiu călăuzit?
Lăsaţi-ne, căci ceru-aşa voieşte,
să-l port pe-acela[10] pe-acest drum cumplit".
85 Trufaşul drac văzui cum se smereşte,
căci cangea şi-a lăsat-o la pămînt,
zicînd: "Cruţaţi-i, dacă drept vorbeşte!".
88 Iar domnul către mine: "N-ai cuvînt
să te mai temi, tu, cel pitit sub stîncă;
urmează-mă, căci piedici nu mai sînt".
91 M-am fost urnit, dar tot cu teama încă –
văzînd cum dracii se-mbulzeau spre mine –
că-n pizma lor cuvîntul şi-l mănîncă,
94 precum cîndva, cu spaima morţii-n vine
eu din Caprona i-am văzut cum ies
pe cei împresuraţi de oşti străine[11].
97 În domnul meu zorii să mă îndes,
dar către dracii crunţi la-nfăţişare
privirea mea îşi da întruna ghes.
100 Şi-aceia, dînd din căngi: "Să-l mîngîi oare
pe şale-un pic?", se îmbiau sfruntat.
Şi-şi răspundeau: "Da, arde-l, frăţioare!".
103 Însă-acel demon ce de vorbă-a stat
cu domnul meu se-ntoarse iute foarte:
"Ho, Scărmănilă[12], ho!", rosti-ncruntat.
106 Apoi spre noi: "Să mergeţi mai departe
pe-aici nu-i chip, căci în adîncuri zac
din puntea-a şasea resturile sparte;
109 ci dacă-a-nainta vă e pe plac,
pe buza rîpei apucaţi devale,
căci stîncile mai jos podeţ se fac[13].
112 Ieri ani au fost, de cînd plesni în cale,
o mie două sute şaizeci şase,
decît acum cinci ceasuri mai la vale[14].
115 Să vadă de vreunul capu-l scoase
trimit iscoade-acolo dintre-ai mei:
urmaţi-i, căci în pace-o să vă lase.
118 Hai, Aripilă[15]", prinse către ei
a porunci, "Brumancea[16] şi Cîinilă[17],
şi Barbăcreaţă-n frunte[18], şi Vîlvei[19],
121 la fel şi voi, Mistreţe[20] şi Rînjilă[21],
şi, ca să fie zece, Gherilău[22],
şi Farfarel[23], şi loaza de Roşila[24]!
124 Daţi roată toţi încinsului hîrdău
şi-i duceţi teferi şi pe-aceştia doi
de-a curmezişul stîncilor din hău".
127 "Ce văd, maestre, vai şi-amar de noi?!",
zisei atunci. "Dacă tot ştim pe unde,
mai bine-am merge singuri amîndoi.
130 Tu, cel ce toate lesne le pătrunde,
nu vezi c-aceştia ne rînjesc hidos
şi sub ocheade gînd viclean se-ascunde?".
133 Ci el spre mine: "Nu te vreau fricos!
În legea lor tu lasă-i să rînjească:
nu-i pentru noi, ci pentru cei de jos[25]".
136 Prin stînga roată prins-au să păşească;
dar îi văzui cum mai întîi se-ntoarnă
şi-şi muşcă limba, domnul să-şi vestească[26];
139 iar el atunci din cur făcut-a goarnă[27].

---

1 Versul al doilea, în original: *che la mia comedia cantar non cura.*
2 Demnitar din oraşul Lucca, a cărui protectoare era considerată Sfînta Zita.
3 În original: *Malebranche*. Am optat, ca şi Eta Boeriu, pentru traducerea aproximativă a numelor date demonilor de fantezia lui Dante.
4 Oraşul Lucca, plin ochi de pungaşi (*barattieri*).
5 Exprimare ironică: Bonturo Dati era, de fapt, pungaşul pungaşilor din acel oraş.
6 În original: *del no, per li denar, vi si fa* ita (*ita* e un latinism).
7 Osînditul azvîrlit în smoală.
8 În Serchio obişnuiau să facă baie locuitorii din Lucca.
9 În original: *Malacoda*, "Coadă-rea".
10 Pe Dante, cel tupilat după stînci.
11 Dante ar fi participat la asediul Capronei (1289), unde asediaţii se predaseră asediatorilor.
12 În original: *Scarmiglione*.
13 Diavolul caută să-i înşele, după cum cei doi îşi vor da seama mai tîrziu.
14 Întreg pasajul se referă la cutremurul stîrnit odinioară de pogorîrea lui Hristos la iad, oferind şi un reper cronologic: dacă Hristos (conform tradiţiei) a murit pe 25 martie 34, pe la ora 3 p. m., atunci ne aflăm în 26 martie 1300, către ora 10 a. m.
15 În original: *Alichino*. Eta Boeriu traduce:"Zbate-Aripi".
16 În original: *Calcabrina*,"Calcă-brumă".
17 În original: *Cagnazzo*, cam cum am zice-n româneşte"Porc de cîine".
18 În original: e *Barbariccia guidi la decina*,"şi Barbă-creaţă ca fruntaş al cetei (de zece draci)".
19 În original: *Libicocco*. Al. Marcu glosează:"Etimologie nesigură: poate «Iureş de vînt» (*libeccio*)". La Eta Boeriu:"Libicoane".
20 În original: *Ciriatto*,"Mistreţul".
21 În original: *Draghignazzo*,"Balaur rînjit" (după Al. Marcu).
22 În original: *Graffiacane*,"Jupoaie (sfîşie/zgîrie)-cîine".
23 *Farfarello* – răspîndit nume de spiriduş.
24 În original: *Rubicante*,"Roşcovanul".
25 Osîndiţii care fierbeau în smoală.
26 Dracii se pregătesc să se năpustească stol asupra osîndiţilor.
27 În original: *ed elli avea del cul fatto trombetta*.

nietzsche: schita de portret

Nietzsche este cel de al treilea gânditor revoluţionar din secolul 19. Ca şi Marx şi Kirkegaard, Nietzsche constată degradarea lumii burghezo-creştine. Se pare însă că pe Marx l-a ignorat total, iar despre Kirkegaard a aflat târziu, prin intermediul lui G. Brandes. Primul i s-ar fi părut prea ataşat de vulg, iar celălalt prea creştin. Cât priveşte părerea despre sine, el se consideră cel mai radical dintre gânditori, un punct de răscruce în istorie. În ultimul capitol al lui *Ecce homo*, scria cu puţin timp înainte de a fi cuprins de demenţă: "Va veni o zi când numele meu se va întipări în memoria oamenilor ca ceva grandios... Eu nu sunt om, sunt dinamită... Eu contest, aşa cum nimeni nu a contestat vreodată... Înfruntarea milenară dintre adevăr şi minciună va provoca zdruncinări, un adevărat cutremur, aşa cum nimeni nu şi-a putut închipui că se poate întâmpla. Conceptul de politică se va transforma într-un război al spiritelor, fără precedent pe pământ. Abia începând cu mine există pe pământ politică mare".

Gândirea lui Nietzsche i-a împărţit pe cei care i-au aprofundat opera în admiratori entuziaşti şi în detractori. În faţa acestei situaţii, cu prilejul comemorării morţii sale (25 august 1900), ne-am propus să schiţăm un portret cât mai veridic al filozofului german, păstrând cumpăna între atitudinea de adulaţie a adepţilor săi şi corul imprecaţiilor venite din partea detractorilor. În acest sens, am ales ca punct de reper poziţia adoptată de Biserica apuseană faţă de filozofia nietzscheiană, prezentată în tratatul *Geschichte der Philosophie* II, *Neuzeit und Gegenwart* (*Istoria Filozofiei*, II, *Epoca modernă şi prezentul*), 1984, Ed. Herder, Freiburg-Basel-Wien, având-l autor pe Dr. Johannes Hirschberger.

Referindu-se la citatul de mai sus din *Ecce homo*, Johannes Hirschberger face următorul comentariu: "Cuvinte care sună îngrozitor, dar îşi pierd din intensitate imediat ce Nietzsche se întreabă: «Dar oare nu sunt decât o paiaţă?». O afirmaţie gravă, pe care poate nu ar trebui să o luăm în serios. Sau poate este una din acele afirmaţii prin care filozoful se coboară sub adevăratul său nivel? Dar ce ştim noi, de fapt, despre nivelul lui Nietzsche? Să ne referim la întreaga sa operă, sau să procedăm selectiv? Şi dacă procedăm selectiv, care este criteriul selecţiei? Admiratorii lui Nietzsche trec cu vederea multe din afirmaţiile filosofului şi consideră că cei care le iau în seamă sunt nedrepţi cu geniul. Aceştia uită însă că procedând astfel adoră o imagine deformată a idolului lor. O cale care nu conduce la interpretarea corectă a lui Nietzsche, ci la ceea ce admiratorii săi cred că este gândirea lui Nietzsche. Despre Nietzsche trebuie să cunoaştem întregul adevăr, nu să-l idealizăm artificial, oricare ar fi motivele".

Friederich Nietzsche s-a născut la 15 Octombrie 1844, în localitatea Rocken bei Lutzen, ca fiu al unui pastor protestant. Între anii 1854-64 a fost elev la cunoscutul institut Schulpforta, după care şi-a continuat studiile la Berlin şi Leipzig, specializându-se în filologie clasică. În perioada petrecută la Leipzig a citit operele lui Schopenhauer, care l-au impresionat puternic, deschizându-i un nou orizont de preocupări, şi totodată l-a cunoscut pe Richard Wagner, de asemenea un admirator al filozofului. La vârsta de 24 de ani, Nietzsche a obţinut catedra de filologie clasică de la Universitatea din Basel, prilej cu care a stabilit legături de prietenie cu istoricul de artă Jacob Burckhardt şi cu teologul protestant Franz Oberbeck, profesor de studiul Noului Testament la aceeaşi universitate. Totodată s-a apropiat mai mult de Richard Wagner, care era stabilit la Triebschau, pe malul lacului Vierwaldstätter. La războiul din 1870 Nietzsche a luat parte ca sanitar voluntar, dar după câteva luni s-a îmbolnăvit de dizenterie şi difterie, afecţiuni care i-au ruinat grav şi definitiv sănătatea, provocându-i chinuitoare dureri de cap. Din această cauză şi-a luat concediu de boală şi în 1877 s-a pensionat. De acum înainte va fi pradă unui continuu neastâmpăr în căutarea liniştii şi însănătoşirii. Planul unei căsătorii cu Lou Andreas-Salome (1882) va eşua. Va călători, poposind un timp mai lung sau mai scurt la Veneţia, Genoa, Rapallo, Sils, Maria, Sicilia, Mentone şi Torino, unde în 1889 tulburările sale psihice s-au agravat, fiind diagnosticate ca paralizie progresivă. (Diagnosticul a fost confirmat ulterior, pe baza fişelor medicale din clinica unde a fost internat, de Karl Jaspers.) Afecţiunea cu care a fost îngrijit permanent de mama şi sora sa nu va conduce la o ameliorare a stării de întunecare a spiritului. Îşi va sfârşi zilele la Weimar, la 25 august 1900.

Activitatea creatoare a lui Nietzsche poate fi sistematizată în trei perioade. În scrierile sale timpurii el militează pentru un nou ideal cultural şi educativ, întruchipat de omul ale cărui trăsături dominante sunt pasiunea pentru frumos şi eroismul. Personalităţi care ilustrează acest tip de ideal uman se întâlnesc în perioada "tragică" a culturii greceşti, perioada dinainte de Socrate. Din aceşti ani datează scrierile *Naşterea tragediei din spiritul muzicii* (1871), conferinţele cu tema *Despre viitorul institutelor noastre de învăţământ* (1873-76) şi *Consideraţii inactuale* (1873-76).

Sprijinindu-se pe filozofia lui Schopenhauer, Nietzsche încearcă să găsească un sens artei greceşti, îndeosebi tragediei. Preluând de la Schelling opoziţia apolinic/dionisiac, el îi dezvoltă conţinutul în *Naşterea tragediei*. Apolinicul este spiritul de ordine, raţionalitatea şi armonia intelectuală reprezentate de Apollo, în opoziţie cu stările de extaz exuberant, dar mai ales cu voinţa de viaţă al căror simbol este Dionysos. Nietzsche le consideră ca fiind alternativele extreme în oricare creaţie artistică, sinteza lor realizându-se în tragedia greacă şi în muzica dramatică a lui Wagner. În faţa opoziţiei apolinic/dionisiac, Johannes Hirschberger este de părere că "inima lui Nietzsche îi aparţine lui Dionysos şi prin aceasta îl depăşeşte pe Schopenhauer", voinţa fiind afirmată cu tărie.

Sub influenţa lui Wagner, Nietzsche îşi va făuri un nou ideal artistic şi un nou model cultural. Wagner era în legătură cu cercurile revoluţionare ale hegelienilor de stânga, îndeosebi cu Feuerbach, şi pe această filieră a participat la Revoluţia de la 1848. Aşa cum însuşi mărturiseşte, a luat parte "ca un nebun" la distrugerea Leipzig-ului şi s-a găsit alături de Bakunin în vâltoarea evenimentelor de la Dresda. Elanul său revoluţionar îşi găseşte expresie într-o frazeologie parcă ruptă din Marx: "Vreau să zdrobesc stăpânirea unuia asupra altora... Vreau să sfărâm autoritatea celor puternici, a legii şi a proprietăţii. Voinţa proprie să fie singurul stăpân al omului, plăcerea singura lege, forţa sa să-i fie integral proprietate, căci sfânt este doar omul liber şi nimic nu este mai sfânt decât El... Şi priviţi mulţimile de pe muncel, cum stau tăcute în genunchi... Chipurile lor înnobilate iradiază însufleţire, o strălucire vie irupe din ochii lor şi cu strigătul care cutremură cerul, «Eu sunt un om!», se năpustesc milioane, revoluţia vie, Dumnezeul devenit om, spre câmpii şi spre văi, anunţând întregii lumi noua Evanghelie a fericirii!". (Comparând citatul de mai sus cu încheierea primei bucăţi din *Naşterea tragediei*, concluzia puternicei influenţe exercitate de Wagner asupra lui Nietzsche nu mai poate fi contestată.)

Din acest punct drumurile celor două mari personalităţi din cultura germană se despart. În scrierea *Arta şi Revoluţia*, Wagner conturează noul său program de viaţă şi cultură. Un proiect de viitor cu privire la institutele de educaţie, care îl preocupă în aceeaşi măsură pe Nietzsche. Dar în timp ce Wagner vrea să ridice pe altarul viitorului pe Iisus şi spiritul apolinic, Nietzsche, încă din textul *Naşterii tragediei*, l-a aşezat pe Dionysos în locul lui Hristos. După ce a asistat, în 1876, la primele festivităţi de la Bayreuth, se întreabă: "Este oare german aşa ceva?"; şi răspunde: "Ceea ce auziţi este Roma, credinţa Romei fără de cuvinte". Păcatul lui Wagner consta în faptul că era puternic ataşat de idealul creştino-german. "Vai ţie, căci şi tu vei fi răstignit! Şi tu! Şi tu - un învins!". Wagner întruchipează pentru el întreaga decadenţă a lumii germane şi occidentale împotriva căreia "simte nevoia să tragă cu un tun greu, ca un bătrân artilerist".

În cea de a doua perioadă a activităţii sale, Nietzsche se orientează spre studiul teoretic al formelor de viaţă, adoptând poziţia unui om de ştiinţă, obiectiv şi pozitivist. Acum, în scrierile sale se regăsesc formulele tradiţionale împotriva metafizicii, precum şi elogiul spiritului descătuşat de dogme şi canoane. Ascultându-l, ai sentimentul că vorbeşte un filozof francez din Secolul Luminilor. Peste noapte s-a transformat în ceea ce ironiza ieri, devenind "intelectual" şi "socratic". Din această perioadă fac parte scrierile *Omenescul, prea omenescul* (1878), *Aurora, gânduri asupra prejudecăţilor morale* (1881) şi *Ştiinţa voioasă* (1882).

Această perioadă intermediară nu a fost însă de lungă durată şi Nietzsche va reveni la motivele din trecut, de data aceasta însă radicalizate prin formula de sinteză a filozofiei sale, "voinţa de putere". Sub semnul acestui principiu au apărut operele *Aşa grăi-a Zarathustra* (1883-85), *Dincolo de bine şi rău* (1886), *Genealogia moralei* (1887), precum şi operele publicate după prăbuşirea sa psihică (1889) de către Elisabeth Forster Nietzsche - sora şi infirmiera sa - care a avut o contribuţie deloc neglijabilă în influenţa filozofului asupra spiritualităţii germane. Din această perioadă provin scrierile *Cazul Wagner* (1888), *Antichristul* (1895), *Nietzsche contra Wagner* (1895), *Ecce homo* (1908), precum şi o colecţie de texte cu titlul *Voinţa de putere* (1901).

Fără îndoială că a încerca să prezinţi o concepţie filozofică de complexitatea şi dimensiunile "filozofiei lui Nietzsche" într-un articol comemorativ este cu neputinţă. Este însă posibilă o prezentare succintă a principalelor idei care alcătuiesc osatura gândirii filozofului german.

Împotriva moralei şi pentru viaţă. "Nu există decât un singur mijloc pentru a onora din nou filozofia. Trebuie spânzuraţi toţi moraliştii. Atât timp cât aceştia vorbesc despre fericire şi virtute, nu vor reuşi să atragă spre filozofie decât babele... Prin această carte [*Voinţa de putere*] declar război moralei şi mă leapăd de toţi moraliştii". Nietzsche luptă împotriva moralei, pentru că aceasta, crede el, ucide viaţa. Întreaga istorie a filozofiei, dar mai ales a creştinismului, este o luptă ascunsă împotriva vieţii. Viaţa se sprijină însă pe premize care sunt potrivnice moralei. Tocmai de aceea viaţa neagă morala. Or viaţa este singura realitate. Morala este ficţiune, minciună, defăimare. "Principiul meu fundamental este: «Nu există fenomene

morale». În realitate, însă, el nu este nici imoral, nici amoral. Contestă doar *actuala* morală, morala *idealistă*, eudemonismul, precum şi morala creştină şi burgheză, pentru a le înlocui cu o morală nouă, *morala vieţii*. Reconsiderarea tuturor valorilor este ţelul său şi din această perspectivă filozofia lui Nietzsche este o filozofie morală.

Ce este viaţa? Viaţa este conceptul central al întregii sale filozofii şi la întrebarea de mai sus Nietzsche dă mai întâi un răspuns negativ: "Viaţa nu este fericire". Cu o ironie fină, el se distanţează de eudemonismul utilitariştilor englezi, ca şi de iubirea aproapelui din concepţia creştină. "Eu nu vă recomand iubirea aproapelui, ci mai degrabă fuga de aproape".

Voinţa de putere. Pentru Nietzsche, viaţa este *voinţa de putere*. În voinţa de putere el găseşte principiul fundamental al tuturor valorilor. "Ce este bine? Tot ceea ce face să se amplifice în noi sentimentul puterii, voinţa de putere, puterea din om. Ce este rău? Tot ceea ce provine din slăbiciune... Nu împăcare, ci mai multă putere, nu pace, ci război, nu virtute, ci vrednicie. Cei slabi şi cei degeneraţi trebuie să piară: prima poruncă a dragostei noastre de oameni. Şi ar mai trebui să-i mai şi ajutăm. Ce este mai dăunător decât oricare alt viciu? Compătimirea celor slabi şi degeneraţi, creştinismul!". Pentru Nietzsche întregul proces universal este voinţa de putere. Puterea este însă un concept cu multiple referiri posibile: putere fizică, putere brutală, puterea dreptului, puterea nevinovăţiei, puterea valorilor, puterea adevărurilor ideale. Mulţi comentatori sunt de părere că trăsătura dominantă a eticii lui Nietzsche este biologismul, recursul la puterea brută. (Aluzia la "bestia blondă" care s-ar găsi la originea tuturor marilor rase nobile a fost copios speculată de cei care au vrut să-l facă pe Nietzsche precursorul "hitlerismului"). În realitate, însă, afirmă Johannes Hirschberger, Nietzsche nu este un reprezentant al naturismului şi cu atât mai puţin al biologismului. Există suficiente texte în care se exprimă fără echivoc atât împotriva forţei fizice, cât şi împotriva vitalităţii nude, în locul cărora aşază temeinic criterii de valoare, făcând o distincţie categorică între diferitele forme de putere.

Stăpâni şi sclavi. În strânsă legătură cu principiul fundamental al vieţii - voinţa de putere - se găseşte conceptul de nobilime (*Herrentum*), cu ajutorul căruia se poate face distincţia dintre adevărata morală, *morala stăpânilor*, şi falsa morală, *morala sclavilor*. Nietzsche consideră că "bine" este tot ce exprimă caracterele stăpânilor: puterea, distincţia, mândria, încrederea în sine, curajul, bogăţia, precum şi respingerea altruismului care are la bază compasiunea. În contrast, "răul" este asociat comportamentului sclavilor, comportament caracterizat prin laşitate, frică, meschinărie, egoism şi, mai ales, prin minciună. Încercând să imagineze geneza moralei sclavilor, Nietzsche descrie "revolta sclavilor în morală". Văzând că virtuţile celor puternici şi mândri le sunt inaccesibile, sclavii au condamnat calităţile aristocratice (bun, distins, puternic, frumos şi plăcut zeilor) ca nonvalori şi le-au înlocuit cu trăsăturile de caracter ale omului de jos (suferinţa, umilinţa, slugărnicia, bunătatea, mila, răbdarea şi înţelegerea). Iar cu privire la originea acestui alt tabel de virtuţi, filozoful german le localizează în lumea iudaică, evreii fiind aceia care au avut curajul să opereze această răsturnare de valori şi să o cultive cu consecvenţă.

Supraomul. Din edificiul principiilor moralei aristocratice preconizate de Nietzsche nu putea să lipsească purtătorul şi executorul acestor principii, "supraomul". Supraomul transcende graniţele claselor, credinţelor şi naţionalităţilor. El trece dincolo de însăşi natura umană, adoptând o atitudine de superioritate aristocratică în raport cu convenţiile şi regulile normale ale vieţii sociale. În el este condensată toată vrerea lui Nietzsche. Omul a eşuat: "Ei bine! Fie! Voi oameni superiori! Abia acum muntele este pe cale să nască omul viitorului. Dumnezeu a murit; acum vrem ca supraomul să trăiască". Cuvintele folosite de Nietzsche pentru a contura portretul supraomului aparţin mai degrabă literaturii decât filozofiei, sau unei discipline normative, aşa cum este morala. "El este o trecere şi un asfinţit, o năzuinţă către celălalt mal, un fulger care ne atinge cu limba lui, o nebunie cu care trebuie să fim inoculaţi, modelul celor mai înalte izbutiri", cu alte condiţionări privind geneza şi dăinuirea sa, "o rasă cu propria ei sferă de viaţă, cu un prisos de vigoare pentru frumos, eroism, cultură, cu o ţintă spiritualizată, o rasă care-şi poate îngădui orice fast, îndeajuns de puternică pentru a nu fi supusă tiraniei imperativelor, suficient de bogată pentru a nu fi nevoită să se zgârcească şi să dea importanţă lucrurilor neînsemnate, dincolo de bine şi de rău, o seră pentru plante alese".

Germanitatea. Nietzsche a fost aproape la fel de revoltat împotriva germanităţii, ca şi împotriva creştinismului! O stare de spirit pe care a exprimat-o nu numai în *Ecce homo*, dar şi în opere anterioare. În *Omenescul, prea omenescul* se întreabă dacă distincţia lui Goethe şi capacitatea lui de a se ridica deasupra oricărei invidii, resemnarea nobilă şi însingurarea lui Beethoven, graţia şi gingăşia lui Mozart, neînduplecata virilitate a lui Händel şi interiorizarea liniştită şi transfigurată a lui Bach - sunt caractere proprii germanilor. Răspunsul este negativ. Pentru Nietzsche, operele lui Montaigne, La Rochefoucauld, La Bruyère, Fontanelle, Vauvenargues, Chamfort conţin mai multe idei decât toate cărţile filozofilor germani! El consideră că germanii au gustul degenerat şi se comportă slugarnic în faţa demnităţilor, uniformelor, ceremoniilor şi fastului. În *Dincolo de bine şi de rău* face de asemenea o descriere depreciativă a caracterului naţional german. Germanul este impur rasial, în pieptul lui sălăşluiesc mai multe suflete. El iubeşte "norii şi tot ce nu este clar, ce este în devenire, crepuscular şi voalat: el simte ca având semnificaţii profunde incertitudinea şi informul, ceea ce se amână, ce este în creştere. Germanul nu este, el devine, se dezvoltă... Străinul stă uimit în faţa naturii contradictorii a sufletului german (pe care Hegel l-a transpus în filozofie, iar Wagner în muzică)". Dar în spatele asprelor critici la adresa germanilor se ascunde dragostea tainică pe care Nietzsche o nutreşte pentru "Germani, rasa puternică", pentru "Germanii care s-au stins", pentru nordici şi arieni. Dispariţia "germanităţii" autentice constituie motivul pornirii lui împotriva creştinismului, pe care îl consideră religia antiariană prin excelenţă. Creştinismul a pervertit cele mai reuşite exemplare de "bestii blonde", cărora le-a "corectat" defectele, le-a "îndrumat" spre mânăstire şi a făcut din ele "păcătoşi". Idealul său este acelaşi ca al lui Hölderlin: spiritul germanic precreştin ar fi trebuit să se cunune cu spiritul helenismului presocratic. Dintr-o astfel de împreunare aştepta Nietzsche să se nască omul nobil al viitorului. De aceea a mizat la început pe Wagner, care însă l-a dezamăgit, ca unul ce a devenit creştin.

Creştinismul. În viziunea lui Nietzsche, creştinismul a creat conceptul de Dumnezeu ca o contrapondere pentru viaţă, pentru a reprima instinctele, bucuriile şi exuberanţa; lumea de dincolo, pentru a deprecia lumea de aici; sufletul, pentru a arunca oprobiu asupra trupului; păcatul, conştiinţa, liberul arbitru, pentru a le răpi puterea celor mândri şi viguroşi. În fapt, păcatul şi conştiinţa sunt o invenţie iudaică, dar creştinismul, şi îndeosebi Roma, le-a răspândit în lume. Conceptele de bază ale creştinismului: dragostea, compătimirea, smerenia, altruismul, spiritul de jertfă ar constitui o morală pentru sclavi şi un atentat la adresa vieţii. "Dumnezeu pe cruce este un blestem asupra vieţii - un semn doar pentru a se izbăvi pe sine!". Conceptul contrar este Dionysos. "Dionysos contra celui răstignit" este una dintre lozincile lui Nietzsche. "Rostesc împotriva Bisericii creştine cea mai teribilă dintre toate acuzaţiile... Pentru mine ea este focarul celor mai grave acte de corupţie. Biserica creştină nu a lăsat nimic neatins de stricăciunea ei, a făcut din fiecare valoare o nonvaloare, din fiecare adevăr o minciună, din fiecare act onest o josnicie". Dar la fel cum în spatele mâniei împotriva germanilor se găseşte un sentiment de dragoste, tot astfel se petrec lucrurile şi în cazul creştinismului: "Trebuie ironizaţi cei care cred că pot înfrânge creştinismul folosind ca argument ştiinţele moderne ale naturii. Judecăţile de valoare creştine sunt de neclintit. «Cristos pe cruce» este cel mai sublim simbol - pentru totdeauna". După cum se vede, Nietzsche nu merge până la ultima consecvenţă în contestarea creştinismului. Apreciază pozitiv spiritul aristocratic statuat în ierarhia Bisericii catolice, nu însă şi egalitarismul democratic (preoţia generală) introdus de Luther prin Reformă.

Interpretarea lui Nietzsche. Există exegeţi ai filozofului german care îi atribuie frecvent idei şi atitudini care nu-i aparţin, fiind omise multe din cele care-l reprezintă. Confruntat cu astfel de situaţii, interpretul obiectiv este normal să se întrebe dacă nu cumva Nietzsche, cel prezentat de unii exegeţi interesaţi să ajungă la anumite concluzii, nu este un Nietzsche răstălmăcit, "îmbunătăţit", nu cel istoric. Această primejdie este amplificată de faptul că Nietzsche nu face parte din categoria filozofilor ale căror idei, după ce au fost formulate, se aşază cuminţi în cuprinsul tratatelor de istoria filozofiei. El este un "filozof-profet", ideile sale dând naştere unui curent - "Mişcarea Nietzsche" - cu influenţă în creaţia artistică, politica şi orientarea ideilor filozofice din secolul 20.

Actul creaţiei îi apare autorului *Naşterii tragediei din spiritul muzicii* ca o justificare a existenţei lumii. În sine, lumea este amorală şi ca atare de nesuportat. Dar când artistul înfăţişează cele mai îngrozitoare realităţi, actul său exprimă un "instinct al puterii şi splendoare... el nu se teme de lume... arta afirmă".

Interpretarea politică a lui Nietzsche are la bază voinţa de putere. Din această perspectivă, Dionysos nu mai este zeul artei, ci zeul războiului. Pentru înţelegerea rolului voinţei de putere ca pârghie în activitatea politică există două căi: interpretarea populară şi interpretarea academică. Prima face apologia luptei pentru existenţă, afirmării fără scrupule, barbariei, brutalităţii şi machiavelismului. Versiunea academică a interpretării politice a lui Nietzsche evită tonul dur şi izbucnirile oarbe de brutalitate. Principalul reprezentant al acestui curent, A. Baeumler, vorbeşte de un activism eroic după modelul grecescului *agon* (sărbătorile periodice în cinstea lui Zeus, când aveau loc întreceri bărbăteşti). Luptă, tot timpul luptă! Nu doar la jocurile festive, ci întreaga viaţă trebuie trăită ca *o luptă eroică*, "căci în străfundurile naturii, unde zac pornirile sălbatice şi răul, îşi au originea şi calităţile bune şi nobile". Privite însă îndeaproape, cele două interpretări se deosebesc numai în formă, nu şi în principii. Ambele sunt expresia unui *vitalism sublimat în criterii valorice*.

Cât priveşte ultima caracteristică atribuită lui Nietzsche, apartenenţa sa la curentul existenţialist care domină într-un anumit sens spiritualitatea actuală europeană (mai ales după intrarea în agonie a marxismului), ea este rezultatul interpretării datorate unuia din marii filozofi germani ai timpului nostru, Karl Jaspers. Pornind de la sesizarea faptului că în concepţia zbuciumatului autor al lui *Aşa grăit-a Zarathustra* ideea centrală este unitatea dintre gândire şi viaţă, o unitate dinamizată de un motor propriu, voinţa de putere, Jaspers a recunoscut orientarea existenţialistă a filozofiei sale. Cartea intitulată *Nietzsche. Introducere în înţelegerea modului său de a filozofa* a apărut în anul 1936.

O concluzie finală cu privire la filozoful german de la a cărui moarte se împlinesc 100 de ani este greu de formulat. După cum în viaţă a fost o personalitate complexă, adeseori în contradicţie cu sine însuşi, tot astfel sunt şi sentinţele pe care le rostesc comentatorii săi. Karl Löwith (1897-1973), profesor la Heidelberg, se întreba în cartea sa despre Nietzsche: "Este oare Nietzsche în realitate un mare gânditor sau doar un poet nerealizat?", ca apoi să răspundă: "Comparat cu Aristotel şi Hegel, este un diletant pătimaş... Comparat cu Sofocle şi Hölderlin, poeziile şi alegoriile sale sunt, cu unele valoroase excepţii, învelişul artistic al trăirilor sale. Privit la suprafaţă, Nietzsche este un scriitor filozofic, aşa cum Kierkegaard este unul religios, dar fără pregătirea acestuia în domeniul gândirii abstracte. Privit însă în profunzime, Nietzsche este un adevărat iubitor al înţelepciunii, care, mânat de această pasiune, caută ceea ce este permanent sau veşnic şi de aceea a voit să biruie atât timpul său, cât mai ales trecătoarea viaţă pământească".

Gabriel CONSTANTINESCU

COMENTARII LA CARTEA LEVITIC

Leviticul **este cea de-a treia carte a Pentateuhului. Evreii o numesc fie *Weiqra* (= şi El a chemat), după cuvântul cu care începe cartea, fie, după conţinut, *Torat Haqohanim* (= Legea Preoţilor) sau *Torat Haqorbanot* (= Legea Jertfelor). În *Septuaginta*, cartea se numeşte *Levitikon*, de la Levi, devenit trib sacerdotal în Israel. *Leviticul* este cheia religiei iudaice, oferind cadrul pentru toate celelalte cărţi biblice. În ce ne priveşte, vom căuta mai cu seamă sensurile morale şi mistice ale vechilor rânduieli mozaice, în lumina împlinirii lor în Hristos.**

Tabernacolul Torei, cu sulurile Cărţilor lui Moise

(urmare din numărul trecut)

Cap. 7, 1-6: *"Iată şi rânduiala jertfei pentru vină: Aceasta este sfinţenie mare. Jertfa pentru vină să se junghie în locul unde se junghie jertfa arderii de tot şi cu sângele ei să se stropească jertfelnicul de jur împrejur. Cel ce o aduce să osebească din ea toată grăsimea, coada şi grăsimea de pe măruntaie, amândoi rărunchii, grăsimea cea de pe ei şi seul de pe ficat: toate acestea să le osebească împreună cu cei doi rărunchi. Acestea să le ardă preotul pe jertfelnic, ca jertfă Domnului. Aceasta este jertfă pentru vină. Toţi cei de parte bărbătească din neamul preoţesc să mănânce din ea, dar s-o mănânce în locul cel sfânt, că aceasta este sfinţenie mare".*

În acest capitol este vorba despre părţile jertfelor care reveneau preotului şi familiilor acestora.

7-8: *"La jertfa pentru vină, ca şi la jertfa pentru păcat, este aceeaşi rânduială; ele sunt partea preotului, care săvârşeşte curăţirea cu ajutorul lor. Când preotul va aduce jertfa arderii de tot a cuiva, pielea jertfei aduse va fi a preotului".*

"Această prescripţie este unică în întreg Vechiul Testament, căci nicăieri nu se specifică faptul că o anume parte din sacrificiul complet va rămâne preotului sacrificator, cu toate că pielea nu figurează între părţile vitei imolate (*cf.* 1, 8-9). Se pare însă că această indicaţie are un caracter restrictiv, fiind vorba de jertfa unui particular şi nu de cea comunitară"[1].

9-10: *"Tot prinosul de pâine copt în cuptor şi tot prinosul de pâine gătit în oală sau în tigaie va fi al preotului care-l săvârşeşte. Orice dar de pâine, frământat cu untdelemn sau uscat, va fi al tuturor fiilor lui Aaron deopotrivă".*

"Se face aici deosebirea între azimile frământate cu untdelemn şi cele *uscate*, adică doar prăjite în untdelemn"[2].

11-13: *"Iar rânduiala jertfei de împăcare, care se aduce Domnului, este aceasta: Dacă se va aduce ca jertfă de mulţumire, atunci să se aducă pâini frământate cu untdelemn, turte nedospite, unse cu untdelemn, făină de grâu, frământată cu untdelemn; pe lângă pâinile nedospite să se mai aducă dar la jertfa de mulţumire şi pâine dospită".*

Jertfa de mulţumire (*jîrtfa laudei* - Biblia 1688) era ofranda prin care se exprima recunoştinţa faţă de bunăvoinţa divină. Pâinile dospite erau "pâini preparate cu un ferment vegetal (...) care nu puteau fi oferite ca jertfe; rezultă că suplicantul le aducea cu el pentru a le consuma el însuşi, împreună cu părţile care îi reveneau din animalul jertfit"[3].

14: *"Unul din toate aceste daruri ale sle să-l aducă Domnului dar ridicat; acesta va fi al preotului, care stropeşte cu sângele jertfei de mântuire".*

Pentru *dar ridicat*, textul *Septuagintei* are *aferema Kirio* (= ridicat Domnului); *Biblia Hebraica* are *terumah* (= jertfă ridicată). "Interpretări mai noi consideră că sensul exact este acela de *a pune deoparte* (...). Este vorba de acea parte a jertfei care revenea preotului şi nu putea fi consumată de laici"[4].

15: *"Şi carnea jertfei de mântuire, ca dar de mulţumire, va fi tot a lui, însă să se mănânce în ziua aducerii ei şi să nu rămână din ea nimic pe a doua zi".*

"Laicilor li se permitea să consume din carnea jertfei ceea ce rămânea după ce se prelevau părţile arse pe altar (*cf.* 3, 3-5) şi cele rezervate preoţilor (*cf.* 7, 28-36)"[5]. Mâncarea jertfei în aceeaşi zi e o anticipare eshatologică: "curgând timpul şi trecând veacul acesta ca o zi, se va ivi un alt mod de doxologie decât cele pe care le ştim noi. (...) Căci Îl vom lăuda pentru lucruri şi mai mari. Şi îmbogăţindu-se cu bunătăţile mai presus de minte şi cuvânt, vom încununa împreună cu Dumnezeu şi Tatăl cu laude şi mai strălucite pe Hristos, Dătătorul tuturor bunătăţilor"[6].

16: *"Dacă însă jertfa ce se aduce este din făgăduinţă sau de bunăvoie jertfa lui să se mănânce în ziua aducerii şi ceea ce va rămâne se poate mânca a doua zi".*

"Jertfa adusă spre îndeplinirea unei făgăduinţe (ebr. *neder*) era o ofrandă adusă în scopul îndeplinirii unei promisiuni explicite către divinitate, ca în *Judecători* 11, 30-39 sau *II Regi* 15, 7-8, pe când jertfa voluntară (ebr. *nedabah*) era o ofrandă spontană, adusă divinităţii în semn de omagiu şi supunere, ca în *Esdra* 3, 5"[7].

17: *"Iar ceea ce va mai rămâne din carnea jertfei pe a treia zi să se ardă cu foc".*

"Respectul faţă de carnea sacrificată pe altar impunea grija de a nu îngădui alterarea ei; de aici prescripţia de a fi arsă imediat"[8].

18: *"Dacă însă carnea jertfei acesteia o va mânca cineva a treia zi, jertfa aceasta nu va fi primită şi nu i se va ţine în seamă, că este întinare şi cel ce o va mânca va avea asupra sa păcat".*

Lipsa de grijă faţă de carnea sacrificată (introdusă în sacru) atrăgea întinarea celui în cauză, fiind din nou impusă curăţirea sa, printr-o altă jertfă; altfel, cum vom vedea, pedeapsa era foarte aspră.

19-20: *"Carnea care a fost atinsă de ceva necurat să nu se mănânce, ci să se ardă cu foc; iar carnea curată să se mănânce tot de cel curat. Dacă însă vreun om, în stare de necurăţie, va mânca din carnea jertfei de mântuire, adusă Domnului, acel suflet se va stârpi din poporul său".*

"Există incertitudini cu privire la semnificaţia exactă a acestei expresii, unii văzând aici o condamnare la moarte. Conform unei interpretări mai probabile, ar fi vorba aici doar de o izgonire din sânul comunităţii a celui care a greşit grav, ceea ce, în condiţiile deşertului, echivala totuşi cu o condamnare la moarte. Condamnarea are aici un acarcter mai degrabă religios: exilatul era privat de efectele promisiunilor divine date neamului lui Avraam"[9]. Dacă în Legea veche era urmărită curăţia cu deosebită râvnă, cu atât mai mult trebuie să fim atenţi noi, care ne învrednicim de Jertfa cea mântuitoare: "Cu câtă curăţenie va trebui să păstrăm castitatea corpului şi a sufletului nostru, noi cei care zilnic trebuie să mâncăm carnea prea sfântului Miel, pe care chiar învăţăturile Legii vechi opresc să le atingă cineva necurat"[10].

21: *"Dacă vreun om, care s-a atins de ceva necurat, de necurăţie omenească, sau de dobitoc necurat, sau de vreo târâtoare necurată, va mânca din carnea jertfei de izbăvire, adusă Domnului, omul acela se va stârpi din poporul său".*

Sunt arătate cazurile de întinare trupească ce constituiau impediment la consumarea jertfei. Întinarea era înţeleasă, de pe atunci, şi în sens ritual.

22-25: *"Şi a grăit Domnul cu Moise şi a zis: Grăieşte fiilor lui Israel şi le zi: Nici un fel de grăsime, nici de bou, nici de oaie, nici de ţap să nu mâncaţi. Grăsimea de mortăciune şi grăsimea dobitocului sfâşiat de fiară să se întrebuinţeze la orice lucru, iar de mâncat să nu se mănânce. Tot cel ce va mânca grăsimea dobitocului, care se aduce jertfă mistuită cu foc Domnului, acela să se stârpească din poporul său".*

"Dacă era interzisă orice fel de utilizare a grăsimii animalului jertfit, grăsimea unui animal mort putea fi însă folosită în scopuri extraalimentare (de exemplu, la întreţinerea uneltelor şi gresarea pieilor), deşi consumarea cărnii acestor animale era interzisă (...), ele fiind considerate impure. Faptul că grăsimea lor era totuşi utilizată vădeşte aici o victorie a bunului simţ gospodăresc asupra rigorismului iudaic ulterior"[11].

26-27: *"Nici un fel de sânge să nu mâncaţi în toate cetăţile voastre, nici de păsări, nici de dobitoace. Tot cel ce va mânca sânge, acela se va stârpi din poporul său".*

Sângele fiind viaţa, nu se dădea celor de sub Legea veche. Dar poporul cel nou se împărtăşeşte şi cu sângele Mielului, dobândind viaţa veşnică.

28-31: *"Şi a grăit Domnul cu Moise şi a zis: Grăieşte fiilor lui Israel şi le zi: Cel ce îşi înfăţişează Domnului jertfa sa de mântuire, acela din jertfa sa de mântuire să aducă o parte prinos Domnului şi anume: Să aducă Domnului jertfă cu mâinile sale: grăsimea de pe pieptul jertfei şi seul de pe ficat; să aducă legănând pieptul jertfei înaintea Domnului. Grăsimea s-o ardă preotul pe jertfelnic, iar pieptul va fi al lui Aaron şi al fiilor lui".*

"Specificarea *cu mâinile sale* subliniază faptul că ofranda nu putea fi prezentată decât de către cel care aducea sacrificiul"[12]. Legănarea pieptului e interpretată în două feluri: "Conform Talmudului, preotul prelua jertfa din mâinile suplicantului şi o mişca orizontal, înainte şi înapoi, indicând prin prima mişcare prezentarea jertfei către Iahve, iar prin cea de a doua mişcare faptul că ea revenea apoi preotului, ca slujitor al divinităţii, în semn de bunăvoinţă şi protecţie divină. Într-o interpretare rabinică mai recentă, ceremonia ar consta în mişcarea jertfei către cele patru puncte cardinale, precum şi în sus şi în jos, spre a semnifica faptul că Iahve stăpâneşte vânturile şi că El a creat cerul

(continuare în pag. 14)

Ana USCA

1. *LEV*, p. 172.
2. *Ibid.*
3. *Ibid.*
4. *LEV*, pp. 172-173.
5. *LEV*, p. 173.
6. Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în duh şi adevăr*, XII.
7. *LEV*, p. 173.
8. *Ibid.*
9. *Ibid.*
10. Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mănăstireşti*, VI, 8.
11. *LEV*, p. 173.
12. *Ibid.*

"EXILUL ŞI ÎMPĂRĂŢIA"

Codrin SMIRNOFF

Creştinii se ridică din când în când la mănăstiri, să caute la gurile raiului "apa odihnei" sufleteşti şi trupeşti, să se regăsească pe ei înşişi şi unii pe alţii, să se întărească în nădejdea locului unde timpul nu-i costă, iar prezenţa aproapelui *nu* înseamnă concurenţă. Ei se întorc acasă din exilul comodităţilor urbane, cărora prea adesea le sunt sacrificate sănătatea morală şi obişnuinţa efortului de a deveni gospodar, adică "dumnezeu al propriei lumi": o lume care să evoce (anamnetic, simbolic, ritualic) lumea de dincolo, perfectă, din care omul s-a rupt şi spre care trebuie să tindă. Este o întoarcere la cuvintele vii ale poveştilor uitate într-o limbă românească ne(mai)pomenită, îngropată în spaţiul lingvistic al urbanităţii anglofone, pe cât de universal şi "informaţional", pe atât de amnezic şi impersonal, inaderent la specificul naţional. Limba, slujind în exilul urbanităţii mai ales cerinţelor de adaptare la "mediu", este o întâmplare nefericită, dacă nu are nimic în comun cu limba engleză! Drept urmare, continuitatea tradiţiei vii, odinioară fluviu puternic, purtător al identităţii naţionale peste "toponimia" accidentată a veacurilor româneşti, s-a întrerupt într-o mlaştină a formelor fără fond (şi fără fund) pe măsură ce forme străine au infestat-o precum mătasea broaştei, zăgăzuind-o. În acest "scenariu", prea puţini dintre tinerii României (post-)moderne (şi comuniste) ne-am putut *moşteni* tradiţia ortodoxă: unii dintre noi ne-am recuperat-o din cărţi, dar, odată liberi, cel mai adesea ne-am redescoperit-o pe neaşteptate, aşa cum un fragment de copilărie te copleşeşte cu aduceri aminte şi te izbăveşte de amnezie, întregindu-te ca om.

Explozia revoluţiei a dus la transformarea "eco-sistemului" comunist în societate dedicată consumului de nervi pe fondul consumului de "capitalism" produs sub licenţă, dar... în acele zile şi nopţi de decembrie, când tinerii s-au înfrăţit involuntar cu strămoşii de care ei singuri au fost şi vor fi apropiaţi, în stare să le audă glasul de duh insuflând peste timp evlavie şi eroism, a fost ca o lumină de idealuri izbucnind din adâncurile aproape uitate ale spiritualităţii şi trăirii ortodoxe. În anii '90, pe măsură ce entuaziasmul recâştigatei libertăţi devenea conştiinţă a valorii libertăţii, am înţeles ce înseamnă secularizarea lumii şi că singura formă de luptă împotriva acestui proces de deşertificare sufletească este afirmarea identităţii naţionale. În anii '90 a luat fiinţă Asociaţia Studenţilor Creştin Ortodocşi Români, ceea ce a marcat un prim pas al întoarcerii dintr-un lung şi chinuitor exil. "A.S.C.O.R.-ul, pentru mine, e Împărăţia lui Dumnezeu", mărturisea un tânăr. O asemenea afirmaţie pare exagerată, dar nu este: mult prea mulţi ne-am regăsit calea de integrare în Biserică prin A.S.C.O.R. ca să mai putem exagera acum, în contextul timpurilor apocaliptice pe care le traversăm. A.S.C.O.R.-ul e fermentul tainic şi catalizator oricărui mediu tineresc din licee, sau universităţi, întru trezirea la viaţă şi întru zidirea vie a Bisericii întemeiate de Mântuitorul prin însăşi jertfa Sa; entuziasm, avânt, dor şi primăvară a Ortodoxiei, nebunie a iubirii pentru Hristos, iar nu ispită a vreunui elitism, nu *hobby* cultivat dintr-o lipsă de preocupări, ci şcoală şi strană, paraclis şi comuniune, spirit şi duhovnicie, adică viaţă creştină: în duhul Sfântului, întâiului-chemat Apostol Andrei şi în Biserică - adică îndumnezeire a vârstei tinere! Iar "ascorenii", oriunde s-ar găsi, nu sunt dintre aceia care, de pe alte meleaguri sosiţi la noi mai în urmă, taie "teologie" uşoară la câini! Nu eşti "ascorean" pentru că umbli cu Biblia, sau cu Psaltirea, nici pentru că ştii "Doamne Iisuse!", sau pentru că vorbeşti despre îndumnezeire, contemplaţie, urcuş duhovnicesc, har ş.a.m.d., ci numai prin râvna de a te asemăna cu Tatăl, după îndemnul Cuvântului: credinţă, nădejde, dragoste!

Elitele A.S.C.O.R. s-au format şi se formează în şcolile vieţii: în spitale şi azile, pe lângă bolnavi şi bătrâni, mângâindu-i cu bucuria darului din darul zăpezii şi al colindei; în penitenciare, unde sufletele se călesc căutându-L pe Hristos în adâncul sufletelor asprite de încercări; în orfelinate, alături de copiii Domnului; pe "gurile de rai" românesc, unde se învaţă limba cerească universală, a rugăciunii, dusă apoi în cele patru zări ale oricărei inimi tinere de către ucenicii care au devenit apostoli. Astfel cresc viitori profesori, viitori preoţi, viitori monahi; astfel cresc oamenii viguroşi, în stare să înfrunte urgia secularizării oriunde şi în orice situaţie, gata să pună început bun mântuirii lor şi a neamului care i-a născut - astfel am crescut şi noi, însufleţiţi mereu de un tainic gând: să fim sarea pământului românesc!

Odată cu A.S.C.O.R.-ul... ne-am întors din exil ca să aflăm cine suntem. Căutările ne-au călăuzit şi prin munţi, pe drumul iniţierii întru paideia românească, precum odinioară adolescentul Eminescu pornit să caute tărâmul tinereţii fără bătrâneţe şi al vieţii fără de moarte, pe care l-a şi găsit în taina fără de sfârşit a limbii româneşti. Ne-a călăuzit *dorul* (*nostalgie* a paradisului uitat şi *melancolie* a nemuririi ce va să vină), care, fiind o specie a absolutului, necircumstanţiabilă, înseamnă implicit dorinţa vitală de a-ţi apropia acest absolut, de a te reintegra armoniei pierdute, izbăvindu-te de relativismul temporalităţii şi de moarte.

Pe data de 15 iulie xxxx, am pornit, un grup de prieteni, înspre Maramureş: o ţară cu oameni de care ne aduceam aminte când ne salutau creştineşte, de parcă niciodată nu am fi fost plecaţi dintre ei. De ce Maramureşul? La început, mărturisim, dintr-o motivaţie superficială, fondată pe mărturii consacrate şi literaturizate despre un "ţinut de basm", despre "refugiul dacilor liberi", despre "tradiţia vie" a unui popor care se încăpăţânează să rămână contemporan cu ţăranul etern. Apoi... n-am mai avut nevoie de motivaţii, de programe turistice, pentru că, nevoiţi fiind să ne însuşim condiţia de expediţionari, ne-am depăşit repede condiţia de turişti. Mersul pe jos, cu rucsacul în spinare, s-a dovedit a fi mai degrabă o virtute decât o dificultate; trăiam în sfârşit experienţa acestei "ţări de pământ" şi a oamenilor ei, alţii decât în cărţile de istorie, alţii decât ne învaţă propaganda oficială a vreunui moment politic. Ca să te botezi întru "sentimentul românesc al fiinţei" trebuie să-ţi vezi ţara "cu piciorul" şi astfel să devii un iniţiat, un om întregit de o mare spirituală ale cărei profunzimi şi orizonturi te consacră ca navigator.

Ne întorceam din exilul unui limbaj fără Dumnezeu, de care fuseserăm vorbiţi... precum în poveste Harap-Alb este la cheremul timpului-Spân. Limba poate fi, ne aducem aminte, "de lemn" când nu "rodeşte" decât "obiecte" interesante, utile, însă de lemn, "plutind" ca gâsca prin apă, adică fără să comunice decât tot atâta sens câtă apă scutură gâsca odată ajunsă pe mal. "Limba de lemn" înseamnă gândire de lemn, adică stearpă, pustie, un depozit pentru tot felul de lucruri bune şi ele odată la ceva.

Normală e "limba de pământ", în stare să germineze în adânc sensuri noi din seminţe vechi, în stare să arunce-n lumină străvechile umbre ale unor păduri noi. Primul sens al expresiei "limbă de pământ", acela de "fâşie" sau "bucată", desemnând o întindere relativ mică de pământ, ne face să ne întrebăm, sau, mai simplu şi mai adevărat, ne întreabă: de ce "limbă"?; de ce nu "fâşie", sau "bucată"? O expresie curioasă, pe care ne vine s-o explicăm pur şi simplu pe baza imaginaţiei şi a capacităţii analogice a românului în stare să vadă într-un deal, de pildă, forma organului său de vorbire. Încercând să teoretizăm un mister şi miracol lingvistic ca acesta, riscăm să provocăm ilaritate; ca să îi aflăm taina trebuie să presupunem că ni se transmite un mesaj ce depăşeşte situaţia articulării sociale între indivizi domici să vândă, să cumpere, să actualizeze într-un fel oarecare o fâşie sau o bucată de pământ. Cine să fi altoit substantivului "limbă" substantivul "pământ", transformându-l în ramură atributivă şi dăruindu-ne un soi nou, atât de fecund în înţelesuri, că îndată ce-i mesteci fructul te pierzi în halucinante reverii? Vreun poet? O generaţie de poeţi? Întâmplarea? Poate că însăşi limba. Puţini sunt vorbitorii conştienţi de limba lor - sistem, sau miracol - ca şi de natura relaţiei lor cu aceasta. Numai indivizii de excepţie, creatorii, făuritorii de limbaj, ajung să dialogheze cu limba, să-i vorbească întrebând-o şi primind răspuns, iar nu numai să o vorbească, lăsându-se de fapt vorbiţi de ea. Înţelegerea procurată de gramatica unei limbi se aseamănă aceleia procurate de un atlas anatomic; înţelegerea viului, respectiv a fiinţei limbii este o aventură. Modul în care alcătuieşti mesaje într-o limbă nouă, când reuşeşti s-o stăpâneşti, ţine de altceva decât numai de gramatică, ţine de spiritul înlănţuirii fonematice, coagulat în cuvinte, circulând prin construcţii sintactice; în ultimă instanţă, a vorbi *într-o altă limbă* ("limba de lemn" a "noii orânduiri"...) *decât cea în care te-ai născut*, prilejuieşte uneori revelaţia că eşti posedat de limbă şi, în acest sens, vorbit de ea. Cei mai mulţi dintre indivizii unei naţii nu conştientizează decât în cazuri extreme că patria le este propria limbă şi nu înţeleg că geografia pe care o apără, pământul care îi hrăneşte, este de fapt condiţia materială a posibilităţii lor de a-şi apăra şi vorbi "patria". Iar imperiul limbii oricărui neam echivalează nu numai lumea în genere, sau o geografie particulară, nu numai spaţiul şi materialitatea sub orice semnificaţie a lor, ci şi timpul, evenimentul trăit, conştientizat, căci limba este conştiinţa mărturisitoare a omului despre viaţa sa generaţiilor viitoare, şi despre viaţa generaţiilor trecute omului cu care stă de vorbă. Iar această "patrie", univers ideal şi atemporal, este departe de a fi un simplu concept abstract. Fenomenul redundanţei, al repetiţiilor şi reprecizărilor, specifice comunicării orale şi, într-o mai subtilă măsură, celei scrise, mărturiseşte nu numai despre dorinţa şi necesitatea emiţătorului (receptorului) de a fi fost bine înţeles: rezultatul "reprecizărilor" succesive ar fi atunci sinonim cu semnificaţia iniţială a mesajului; or, se observă o deviere permanentă de la semnificaţia iniţială, fie în sensul aprofundării şi dezvoltării subiectului, fie în sensul atingerii unor obiecte colaterale discuţiei, neincluse în intenţia iniţială a vorbitorilor. Constatăm adeseori că ceea ce spunem este altceva decât ceea ce credeam că vrem să spunem; iar redundanţa nu ţine numai de imperfecţiile procesului de codare-decodare a unui mesaj, sau de cele ale împrejurărilor comunicării, câtă vreme se poate ajunge la un mesaj în care emiţătorul nu îşi mai recunoaşte neapărat intenţiile iniţiale, ci modul cum au evoluat acestea, iar receptorul (în măsura în care şi-a asumat rolul de emiţător secund) îşi recunoaşte "treptele" apropierii de ceea ce el credea a fi fost semnificaţia comunicării angajată de emiţătorul prim. E ca şi cum însăşi limba ar participa la împrejurarea dialogului asemenea unei fiinţe, cu întrebările ei fecunde şi cu răspunsurile ei imprevizibile, iar nu numai ca mijloc.

Pilda semănătorului (*Luca* 8, 5-8, 11-15) ne arată că pământul sufletelor (realitate ontologică înglobând şi mintea, şi conştiinţa) celor ce stau de vorbă, cu cât este mai adânc rănit de "plugul" rugăciunii, cu atât este mai fertil şi face să rodească sămânţa-de-cuvânt... Până să îi pătrundem înţelesul, rugăciunea ne este asemenea fierului de plug, rostuindu-ne sufletul înţelenit, şi abia mai apoi, pe măsura credinţei, a nădejdii, a dragostei noastre, "fierul" ni se face odihnă a apei vii ţâşnind chiar dintre "brazdele" cuvintelor "scrise" tainic în noi de Însuşi Hristos. Şi ne cufundăm atunci în apa tăcerii şi a smeririi noastre înfiorată de zborul nestingherit al îngerilor, să ne vindecăm de zgomot şi să învăţăm inefabilul slavoslovirii înălţate veşnic lui Dumnezeu.

Nu altceva decât "fierul" Psaltirei ne-a călăuzit spre adâncul sufletului nostru şi totodată prin satele maramureşene întinse ca punţi între capetele de pod ale mănăstirilor. Altfel... am fi fost simpli turişti, vânători de forme încercându-ne "puterile" în a da de capăt vreunor teorii estetice şi fără să vedem că frumuseţile Maramureşului sunt porţi către Rai într-un itinerariu al sacrului marcat de borne kilometrice în chip de troiţe şi întemeiat de vreo icoană-făcătoare-de-minuni, care a străbătut singură către locul închinării sale. "Poarta Nicula" - aici se păstrează icoana *Fecioarei Maria cu Pruncul*: la 1695 a lăcrimat, iar ţăranii şi-au dorit să o aibă şi să i se închine, ei şi copiii lor. Au repictat-o pe sticlă, tehnica picturii pe lemn fiindu-le prea scumpă. Văzând şi noi icoanele pe sticlă, nu ni s-au părut a fi numai nişte copii, ci, întocmai tehnicii lor de întocmire, parcă printr-o fereastră icoana minunată îl privise pe cel care, pe aceeaşi fereastră, lăsase apoi mărturia întâlnirii sale. La rându-ne priveam umbra sufletului aceluia, luminat o clipă de dumnezeire.

Casele din bârne, cu acoperişuri ca nişte munţi

(continuare în pag. 14)

"EXILUL ȘI ÎMPĂRĂȚIA"

(urmare din pag. 13)

sprijinindu-se pe stâlpi deasupra cerdacelor, sunt zămislite aici de pământul viu. Așa am cunoscut, de pildă, satul Breb. Sau Rohia, cetate a rezistenței creștine românești în fața violenței atee - Rohia părintelui Nicolae Steinhardt... Locuri pur și simplu frumoase sunt peste tot, dar în Maramureș ele sunt binecuvântate fie de minunile Domnului, fir de harul oamenilor: dacă nu i-am fi întâlnit, poate că am fi uitat locul. Poate am fi uitat Rohița, o mănăstire mai greu accesibilă, dacă nu ne-ar fi întâmpinat Starețul Vasile, ucenic al părintelui Steinhardt, pe care ni l-a evocat așa cum poate nu l-am fi bănuit din cărți: un om vioi, niciodată încruntat sau îngrijorat, antrenându-i pe cei din jur cu vorba sa vie, cuceritoare, un om pe de-a-ntregul spiritual, care-și uita de slăbiciunea trupească, preocupat cum era să descopere mereu lumea. Pe măsură ce urmam călătoriei, reînvățam să spunem povești de la cei care nu încetaseră să și le spună fie în cuvinte, fie cioplindu-le, fie zugrăvindu-le în icoane, sau transmutându-le în culori și împodobindu-și cu ele țesăturile.

Ultima "poartă", după altele nepomenite, dar prin care trecând ne-am regăsit mereu altfel, a fost mănăstirea de maici Salva, unde, în seara sosirii noastre, după vecernie, ne-am împărtășit câteva gânduri cu părintele monah și duhovnic Teofil, despre rolul credinciosului în biserică și despre iconostas: mulți dintre creștini au uitat, din păcate, în vremurile din urmă, limba lui Dumnezeu, iar acum, deși vin la Sfânta Liturghie, sunt aproape muți și fără putință de a-și apropia înțelesul celor ce se petrec, asemănându-se turiștilor, adică neștiutori să treacă dincolo de "porțile formelor" de a căror frumusețe se simt totuși atrași - căci, dacă Frumosul și Adevărul sunt una, Frumosul nu poate fi decât poarta văzută a Adevărului. Prin urmare, tot mireanul trebuie să fie co-liturghisitor, alături de preoți; să își îndeplinească datoria lăsată de Mântuitorul prin Sfinții Părinți ai "dramei liturgice", anume de *a-și converti libertatea în rugăciune cu întreaga ființă*. Ar fi o eroare să se înțeleagă simpla rostire de către preot a formulelor sacramentale specifice liturghiei și în general oricărei slujbe, sau numai executarea gesturilor rituale, ca rugăciune - e drept, rugăciunile consacrate ale Bisericii au puterea lor, intrinsecă, dar valoarea le este una obiectivă și impersonală ca efect câtă vreme sufletul celui ce se roagă nu se transformă prin evlavie. Atât în biserică, cât și acasă trebuie actualizată starea de liturghisire, care, în adevărul ei, înseamnă împreună-aflare cu Hristos, dialogare cu Dumnezeu despre omeneștile păcate, sau, pur și simplu, cea mai frumoasă declarație de iubire. Nu numai cu buzele cuvintelor, cu auzul cântărilor, cu văzul icoanelor, cu mirosul tămâii, sau cu trupul închinăciunilor, căci nu de dragul acestora ne va milui Dumnezeu, ci numai din iubire față de creatura Sa, față de cel care, rugându-se, își mărturisește imperioasa nevoie de a se ști iertat și mângâiat, de a se elibera din capcana singurătății colective și de a se întoarce la adevărata sa Familie. Cuvintele, cântările, icoanele, tămâia, închinăciunile, toate trebuie primite cu umilința și cu evlavia celui ce se întoarce, iar nu cu mulțumirea egoistă și inconștientă a celui ce pleacă în lume, luând cu sine jumătate din moștenirea părintească. Să actualizăm mereu în liturghie și în rugăciune starea sufletească a fiului risipitor la întoarcerea sa acasă, să trăim continuu starea de "întoarcere", de înviere din morți, să privim în juru-ne cu uimirea și bucuria năvalnică citită pe fața lui Lazăr la ieșirea sa din mormânt! Dar, ca să auzim "Întoarce-te!" sau "Scoală-te!", trebuie să ne cunoaștem mormântul păcatului și tristețea exilului. În Biserică se găsesc mai ales două feluri de fii: cel care "pleacă" în lume, crezându-se bogat cu jumătate din moștenirea părintească, și care repetă destinul lui Adam, îndepărtându-se în numele Tatălui de Tatăl (de câte ori în numele lui Hristos nu ne ascundem de Hristos chiar între cărți teologice, sau chiar în mijlocul prietenilor noștri?), și acela care, mânat de dorul iubirii, "se întoarce acasă": iar Tatăl l-a și recunoscut de departe și l-a întâmpinat cu mâinile întinse spre capul și umerii plecați în semn de căință, l-a îmbrățișat și l-a acoperit de daruri scumpe, oglindind în ochii fiului, parcă întâia oară deschiși luminii, lacrimile unei bucurii nemărginite.

Așadar, să reînvățăm *limba lui Dumnezeu*: atunci frumusețea văzută a lumii acesteia mărginite ar fi o poartă spre Împărăția fără de margini și spre absolutul semnificației. Lumea materială este ca o oglindă: nu ar exista dacă nu și-ar primi lumina de la cuvinte. Nu cuvintele etichetează lucrurile, ci lucrurile sunt literalmente "etichete" ale cuvintelor, un lucru neputând fi și altceva decât ceea ce este, indiferent de context. Dumnezeu face *lumina* înainte chiar de luminătorii cerești: trebuie să fi fost lumina limbii și a miriadelor de cuvinte.

În primele secole ale erei creștine, Imperiul roman se afla sub "ocupația" civilizației decadente a Greciei, molpsit de rafinamentul decadenței, iar "imperiul" pe care apostolii religiei revelate aveau a-l cuceri era de fapt limba și gândirea greacă. Idealul limbii ebraice fusese (și mai este) *Legea*, "paharul" sfânt din care urmau să se împărtășească întru viață veșnică cu sângele izbăvitor de păcate al Mântuitorului cei ce aveau să creadă; idealul limbii eline fusese înțelepciunea sau știința de a-ți administra nefericirea pământească astfel încât, împăcat cu sine, să poți trăi veșnic; creștinii nu aveau o limbă a lor și n-o vor avea niciodată - în schimb credeau în Hristos, Fiul lui Dumnezeu și al Omului, Cel Care le revelase adevărul, și astfel aveau forța să edifice o lume nouă pe ruinele lumii căreia nu îi mai rămăsese decât să își verifice la nesfârșit propriile concluzii; iar asta e tot ce poate face rațiunea.

Abia la predica de pe munte[1], după ce ascultaseră alături de mulțime Fericirile, atunci vor fi înțeles viitorii apostoli că Legea, călăuză a conștiinței poporului ales vreme de sute de ani, era candela, că vorbele profeților erau uleiul candelei, că Cel ce le vorbea era lumina pe care nici un obroc n-o va ascunde, căci este interioară, transfiguratoare, lumina pascală. "(...) n-am venit să stric, ci să plinesc".[2] Profeții fuseseră trimiși de Domnul *să împlinească* sau *să îndeplinească*, adică *întru plinire*; prefixul românesc *în-* trebuie să provină din *întru*, numai așa deosebindu-se semantic verbul "a plini" de aparentul său sinonim "a împlini". Dar nimeni până la Răstignire și Înviere n-a știut că Legea profeților, Vechiul Legământ, era, alături de Evanghelie, Graalul - nimeni, până ce n-a fost plinit de Hristos. Vreme de trei secole s-au scurs secundele martirilor - martori-mărturisitori de Hristos: atâta a durat convertirea limbii eline. Apoi, din sfântul Graal al limbii eline s-au împărtășit toate limbile lumii.

El Și-a trimis apostolii să propovăduiască, sfințind limbile neamurilor. Se știe că și neamurile vor fi judecate la sfârșitul istoriei - pare ciudat să ne imaginăm procentajul virtuților și păcatelor unei sume de indivizi reprezentând bunăoară poporul român. Într-o atare situație am putea câștiga în sfârșit concursul pe națiuni cu câteva procente înaintea altora. Abia apoi, cei să zicem 20% de români mântuiți ar urma să afle... ce? Eventual contribuția fiecăruia la procentajul general! Doar dacă nu cumva Dumnezeu consacră de fapt limbile, oglinzi ale sufletelor neamurilor, adevărate patrii spirituale, iar nu geografice, adevăratul cer al libertății, adevărata realitate, memorie fără de timp, adevăratul pământ din care, cândva, vom învia cu toții.

Note:

1 *Noul Testament*, versiunea Bartolomeu Anania, Ed. I.B.M. al B.O.R., 1995, *Mt.*5:

14. Voi sunteți lumina lumii; nu poate să se ascundă cetatea din vârful muntelui;
15. nici aprinde cineva făclie și o pune sub obroc, ci în sfeșnic, și ea le luminează tuturor celor din casă.
16. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât ei să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.
17. Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să plinesc.
18. Că adevăr vă grăiesc: Înainte de a trece cerul și pământul, nici o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece până ce toate se vor împlini.

2 *Ibid.*

COMENTARII LA CARTEA LEVITIC

(urmare din pag. 12)

și pământul"[13]. E și un sens mistic al acestora: "Prin piept se înțelege contemplația înaltă, iar prin braț activitatea, adică deprinderea cugetării și lucrarea, sau cunoștința și virtutea. Căci cunoștința aduce mintea în chip nemijlocit lui Dumnezeu, iar virtutea o desface prin fapte de toată devenirea lucrurilor. Acestea le-a lăsat Scriptura pe seama preoților, care au primit ca moștenire numai pe Dumnezeu și nimic din cele ale pământului"[14].

32: *"Și spata dreaptă din jertfele de izbăvire ce aduceți să o dați preotului"*.

"Coapsa dreaptă a animalului (ebr. *soq haiamim*) era considerată bucata cea mai aleasă: situată în apropiere de organele de reproducție, deci de izvorul vieții, ea nu putea fi consumată de laici, revenind deci preoților; indicația expresă către *coapsa dreaptă* trebuie pusă în relație cu intensa conotație pozitivă atribuită părții drepte la israeliți, ca de altfel și la alte popoare antice"[15].

33-36: *"Spata dreaptă va fi partea aceluia din fiii lui Aaron care va aduce pe jertfelnic sângele și grăsimea jertfei de izbăvire; căci Eu voi lua de la fiii lui Israel, din jertfele lor de izbăvire, pieptul legănat și spata dreaptă și le voi da lui Aaron preotul și fiilor lui ca venit veșnic de la fiii lui Israel. Acestea sunt partea lui Aaron și partea fiilor lui din jertfele Domnului, pe care o vor primi din ziua când se vor înfățișa ei înaintea Domnului, ca să slujească, și pe care a poruncit Domnul să li se dea de către fiii lui Israel din ziua ungerii lor. Aceasta este hotărâre veșnică în neamul lor"*.

Preotul era miruit în prima zi a ritualului de consacrare, dar își începea atribuțiunile doar în a opta zi, după sfârșitul săptămânii ceremoniale.

37-38: *"Aceasta este rânduiala arderii de tot, a darului de pâine, a jertfei pentru păcat, a jertfei pentru vină, a jertfei afierosirii și a jertfei de mântuire, cum a dat-o Domnul lui Moise pe Muntele Sinai, când a poruncit fiilor lui Israel, în pustiul Sinai, să-și aducă prinoasele lor Domnului"*.

Finalul acestui capitol e, totodată, și o concluzie a primei părți a *Leviticului*, cea referitoare la jertfe. "Partea concluzivă a unei secțiuni este considerată de exegeți drept o adevărată formă literară și pusă în relație cu practica scribilor Mesopotamiei de a nota într-un *colofon* de la sfârșitul fiecărei tăblițe cuneiforme conținutul rezumativ al întregii tăblițe, pentru a asigura pe de o parte receptarea rapidă a conținutului și, pe de altă parte, relația de continuitate cu tăblițe din aceeași serie"[16].

Concluzionând, putem spune că jertfele se aduceau dintre animalele socotite curate, anume: tauri, berbeci, miei, țapi, porumbei și turturele. Erau preferate jertfe de parte bărbătească, dar nu în mod exclusiv. Animalele sălbatice curate nu erau jertfite, acelea aparținând prin excelență lui Dumnezeu, în vreme ce animalele domestice, într-o măsură aparțineau omului, datorită muncii sale de a le îngriji. Jertfele trebuiau să fie de cea mai bună calitate, atât în ce privește vârsta, cât și integritatea fizică. Sacrificiile se împărțeau în publice, aduse pentru întreaga comunitate, și particulare. Ofrande se puteau aduce și din grâne, vin, untdelemn și sare. În plus, mai consemnăm jertfa de tămâie.

(va urma)

13. *Ibid.*
14. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 45.
15. *LEV*, p. 173.
16. *Ibid.*

NEVREDNICIA NAȚIONALĂ

Nu sunt economist, dar știu de la bunii mei că numai munca și buna chivernisealã sunt aducătoare de belșug și de bunăstare. Or, la noi, astăzi, nici nu se muncește, *nici bună chivernisealã* nu este. Comunismul, acest adevărat cataclism social, ne-a lăsat moștenire, printre multe alte rele, și o deplorabilă concepție despre muncă. Nicicând munca nu a fost privită cu mai mult dispreț decât în timpul acestui regim care se pretindea a fi muncitoresc. "Aristocrația" nou creată, cunoscută, îndeobște, în literatura sociologică și în politologie, sub denumirea de "nomenclatură", a fost, fără nici un fel de exagerare, cea mai parazitară pătură socială românească de la fanarioți încoace, reprezentanții ei reușind în timp record, prin jaf și samavolnicie, să-și transfere în cont toată agoniseala și privilegiile "burghezo-moșierimii" (obținute de către aceasta, în majoritatea cazurilor, *prin* muncă și bună chivernisealã). Aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, pentru muncitorime, *considerată a fi* clasă conducătoare, chiulul a constituit, conștient sau numai instinctiv, o formă de rezistență împotriva exploatării și a umilințelor la care erau supuși de către cei care aveau pretenția că îi reprezintă. "Ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim" era vorba de duh care circula semi-suversiv în epocă și care ilustra, cât se poate de bine, o anumită stare de spirit. Această atitudine față de muncă s-a perpetuat, devenind, cu timpul, obișnuință, iar după 1990 s-a amplificat din pricina crizei de autoritate și haosului care s-a instalat în noile circumstanțe, dar mai ales din pricina incompetenței și ticăloșiei celor ce și-au asumat gestionarea perioadei de tranziție.

Este inadmisibil ca într-o țară ca România, în care sunt atâtea de făcut, să nesocotești, să-ți bați joc chiar, de una dintre cele mai mari bogății ale unei societăți moderne: forța de muncă. Străbunii noștri, când se întorceau din bājenie, după ce își jeleau și își îngropau morții, se târguiau cu Dumnezeu, luau dezlegare de la Vlădică și se puneau cu "dușmănie" pe muncă, nemaiținând cont nici de "ziua a șaptea", nici de praznicile împărătești chiar, și nu cunoșteau clipe de "hodină" până când nu-și refăceau căminele, lăcașurile de cult, și nu-și pregăteau și fertilizau, pentru o nouă recoltă, ogoarele.

În decembrie 1989, românii se întorceau dintr-o lungă și cumplită băjenie, iar cei care și-au asumat sarcina de a le călăuzi pașii prin deșertul tranziției, spre normalitate, în loc să-și sumece mânecile și să-i îndemne la muncă, nu au găsit altceva mai bun de făcut decât să reducă, din rațiuni populiste, săptămâna de lucru, de parcă în țară curgea lapte și miere și nu mai era nimic de făcut. Mai mult decât atât, din același ieftin populism, au risipit și bruma de agoniseală pe care au găsit-o în visteria statului, iar când nu au mai avut cu ce să mituiască poporul au recurs la împrumuturi externe, în vederea consumului, amanetând astfel viitorul câtorva generații.

În același timp, noii vechi diriguitori ai treburilor țării au înțeles repede că numai poziția politică nu le va mai putea asigura puterea și privilegiile de care s-au bucurat în comunism, ci că pentru a-și perpetua aceste privilegii și în noua eră, a "economiei de piață", va trebui să cucerească puterea economică. Și astfel a început dezmățul. Mai întâi în agricultură. Încă din primele zile ale lui 1990, fără nici o reglementare juridică, dar cu acordul tacit al primului guvern Roman, au fost "sparte" și prădate fostele Cooperative Agricole de Producție. A fost un adevărat jaf național. Atunci s-au pus bazele dezorganizării agriculturii românești. Beneficiarii acestor stări de lucruri au fost, bineînțeles, foștii "nomenclaturiști" ai satelor (foștii secretari și activiști de partid, inginerii agronomi, medicii și felcerii veterinari, brigadierii etc.), care și-au însușit toată averea lichidă a C.A.P.-urilor respective. Tot acestora li se va încredința, mai târziu, și aplicarea Legii Fondului Funciar, din rândurile lor formându-se comisiile care vor tăia și spânzura la retrocedarea pământurilor către țărani. În felul acesta, guvernanții de atunci și-au asigurat o clientelă electorală de nădejde, așa încât nu trebuie să mai mire pe nimeni majoritatea zdrobitoare obținută, în lumea satelor, de FSN și de tovarășul Iliescu la alegerile din mai 1990.

Au urmat apoi, pe rând, celelalte sectoare economice. Sub pretextul privatizării și al restructurării, foștii "nomenclaturiști" și securiști, constituiți în adevărate structuri mafiote, și-au însușit, prin furt cu legea în mână, o mare parte din avuția țării, devenind astfel, peste noapte, marii capitaliști autohtoni.

Desigur, privatizarea și restructurarea economiei au fost și sunt încă cerințe obiective ale perioadei de tranziție, dar felul în care s-au făcut și continuă să se facă, și mai ales faptul că cei care și-au asumat responsabilitatea de a duce la bun sfârșit această dificilă și anevoioasă întreprindere au profitat de ocazie și s-au pus pe căpătuială, sunt de incriminat. Cu această ocazie, pe lângă acele capacități de producție care lucrau în pagubă (așa-numitele "găuri negre"), au fost falimentate cu bună știință și întreprinderi rentabile sau unele care, cu un minim efort și cu o bună gospodărire, ar fi putut fi rentabilizate. Mai mult chiar, făcând jocul unor interese străine, "specialiștii" în ale economiei au falimentat chiar și economia de subzistență, punând astfel în pericol securitatea alimentară a țării. Dacă amintim doar de neglijarea programată a sectorului agricol și de tragedia complexelor avicole și de porcine din anii '94 și '95 și este suficient pentru a ne da seama de proporțiile dezastrului. Din pricina acestei nefaste politici economice agro-alimentare, România, care era altădată "cămara de alimente" a unei bune părți din Europa, și-a pierdut independența alimentară, devenind, din acest punct de vedere, tributară importurilor.

Dar și ceea ce trebuia făcut (închiderea și lichidarea capacităților de producție păguboase) s-a făcut la întâmplare, fără nici un discernământ. Au pus, cum se spune în popor, carul înaintea boilor. Întâi au tăiat și apoi au numărat. Au închis mine, au lichidat complexe industriale și s-au pomenit cu o masă de șomeri care, pe bună dreptate, fac acum presiuni asupra statului să li se dea de mâncare. Nu era normal, nu era mai omenește, decât să se lase mii de oameni pe drumuri, să se fi găsit o formulă și să-i fi transferat în "interes de serviciu" în acele sectoare economice unde este nevoie de mână de lucru și unde să presteze o muncă echivalentă cu ajutorul de șomaj pe care-l primesc?

În agricultură, de exemplu, anual, mii, zeci de mii de hectare de pământ rămân necultivate, în timp ce mii, zeci de mii de brațe de muncă stau, în cel mai fericit caz, încrucișate, atunci când sărăcia sau lipsa de preocupări nu-i împinge cumva la alte blestemății. "Nu avem bani să investim în aceste sectoare" este laitmotivul vocilor "(i)responsabile" cu asanarea economică a țării și al unor economiști de ocazie. Inexact. Nu sunt bani pentru continuarea construcțiilor începute pe vremea "odiosului", de exemplu, dar se găsesc bani pentru a plăti oameni care să stea degeaba! Nu știu să mai fie vreo țară care să subvenționeze nemunca așa cum se întâmplă la noi. În țările occidentale cu o economie dezvoltată, atât șomajul, cât și reducerea săptămânii de lucru își au cauze bine întemeiate. Acolo "șomerii" nu lucrează pentru că, efectiv, nu au ce lucra. Nu sunt locuri de muncă. Din cauza productivității ridicate a muncii, din cauza automatizării, a robotizării etc. Pe când la noi este de muncă, slavă Domnului! Nu este pricepere, nu este imaginație sau, poate, nici nu se vrea să fie altfel, deoarece această stare de lucruri, acest haos, parcă anume creat, permite unora să pescuiască în ape tulburi. De altfel, corupția nerușinată, care s-a întins ca o caracatiță în toată această perioadă, nu ar fi posibilă fără existența și întreținerea acestui haos.

Și apoi, în acest mod păgubos de abordare a reformei economice, nu este vorba doar de efortul financiar pe care trebuie să-l facă societatea pentru a plăti *niște* oameni să nu facă nimic, ci și de un alt aspect deloc de neglijat. Este vorba de degradarea forței de muncă și a omului în general. Mai ales a tineretului. Din zece tineri, de exemplu, ținuți un an sau doi în șomaj, cel puțin trei sau patru se vor degrada până vor deveni rebuturi sociale, care nu vor mai munci cât e hăul. Se vor obișnui să trăiască pe sponci, din mici expediente și găinării, mai înșelând pe cineva, mai făcând o afacere necurată, și așa vor ajunge la maturitate fără să-și fi făcut vreun rost în viață. Aceasta în cazul în care nu vor ajunge să îngroașe rândurile delicvenților și ale infractorilor mai mici sau mai mari.

Desigur, am spus-o și o repet, reforma economică *trebuie* făcută. Depinde însă *cum* o faci. Cu discernământ sau fără discernământ, după un plan bine gândit sau la întâmplare, cum trebuie sau cum o ieși. Printre altele, reforma trebuia în așa fel gândită încât costurile ei sociale să fie repartizate pe umerii fiecărui membru al societății, nu numai pe umerii unora. Apoi se cereau de la început identificate soluții prin care forța de muncă disponibilizată prin închiderea capacităților de producție nerentabile să fie absorbită de alte sectoare. Printre sectoarele care ar fi putut absorbi o mare parte din această forță de muncă se numără și sectorul agricol.

Este evident pentru oricine cunoaște cât de cât mecanismele economice că, în România, ani buni de acum încolo (opt, zece sau chiar mai mulți), o mare parte din agricultură se va face tot cu mijloace "clasice", adică cu multă mână de lucru. De ce atunci cei care au gândit reforma nu au gândit și soluții prin care o parte din forța de muncă disponibilizată să fie îndrumată spre agricultură? Aveau și model. Puteau urma în sens invers drumul pe care l-au urmat comuniștii atunci când au purces, din motive ideologice și economice, la distrugerea și proletarizarea țărănimii. Se știe că atunci comuniștii le-au luat țăranilor, fără să-și facă prea multe scrupule, obiectul muncii, adică i-au deposedat de pământ, creându-le în același timp posibilitatea să migreze spre alte sectoare economice. În anii '50, visul tuturor tinerilor din satele din sudul Moldovei era să ajungă la Combinat la Galați. Și au ajuns. S-au angajat, la început, ca muncitori necalificați, apoi s-au calificat la locul de muncă și astfel, din muncitori de pe ogoare, s-au transformat în muncitori la furnale. Alții s-au dus în mine, unde se câștiga foarte bine, și astfel au ajuns mineri. Mai mult de jumătate dintre minerii care au fost disponibilizați cu ocazia recentelor restructurări sunt mineri la prima sau cel mult la a doua generație. Așa că le venea destul de ușor să se întoarcă la meseria părinților sau bunicilor lor dacă, în loc de cele 15 sau 20 de salarii câte li s-au dat drept compensații cu ocazia restructurării, li s-ar fi dat câte două sau trei hectare de pământ și posibilitatea de a-și înjgheba o gospodărie. La urma urmei, s-ar fi putut face chiar o nouă reformă agrară prin care să fi fost împroprietăriți toți cei disponibilizați din industrie și dispuși să se întoarcă la țară. Și s-ar fi găsit mulți să o facă. Chiar dintre cei care astăzi amenință că își vor da foc. Dar pentru aceasta ar fi fost nevoie ca politicienii care pretind că vor să (re)construiască normalitatea în România să aibă putere de dăruire, să aibă imaginație și mai ales să fie cinstiți. Ceea ce cam lipsește clasei noastre politice, care, până una-alta, n-a reușit decât să facă pulbere din praful "moștenirii" comuniste...

Demostene ANDRONESCU

PROFILURI LIRICE: DOI POEȚI CAMARAZI

Doi prieteni de o viață, două voci lirice îngemănate, două drepte conștiințe românești trecute necruțător prin marile vămi ale veacului: cea a frontului (într-un caz), ce a închisorilor comuniste (în celălalt)...

Ion Paraschivescu (n. 1921, Sinaia) a publicat versuri și proză la revistele *Steaua*, *Gândirea*, *Puncte cardinale*. În 1998 i-a apărut volumul de versuri *Să atingi cerul cu mâna* (cu o prefață de Pan Izverna). Ultimul său volum, apărut chiar în acest an, poartă titlul *Lut și stea* și se deschide cu următoarea precizare: "Acest volum de versuri își datorează apariția generozității prietenului de o viață, GHEORGHE STĂNESCU, căruia îi exprim întreaga gratitudine".

Gheorghe Stănescu (n. 1926, com. Negru Vodă, jud. Constanța) este un publicist neobosit, președinte al Filialei Râmnicu-Vâlcea a Fundației Culturale "Memoria" și realizator al ciclului de emisiuni "Restituiri din istoria confiscată" (Radio "Vâlcea 1" și TV "Vâlcea 1"). În 1996 i-a apărut volumul *Jurnal de prigoană* (1952-1955), iar de curând volumul *Pseudo-Jurnale poetice (În închisoarea țării: 1956-1989. În țara liberă: 1990-1998).*

Selecția de mai jos, făcută din ultimele lor cărți, încununează o lungă colaborare a amândurora la revista *Puncte cardinale*.

(G. C.)

ION PARASCHIVESCU

PRIETENE

Lui Gheorghiță Stănescu,
prieten de-a lungul unui veac

Prietene, carte cu minuni
lăsată anume deschisă,
cine ți-a logodit anii buni
cu zodia proscrisă?

Prietene, paletă de dureri,
nucul copilăriei cine ți l-a smuls?
Toate zilele tale s-au numit "ieri",
toate țâțele tristeții le-ai muls.

Prietene, visător pătimaș,
pelerin statornic la templul iubirii,
ce osândă ți-a făcut visul vrăjmaș
ofilindu-ți în suflet trandafirii?

....

Simt, prietene, cum ți se limpezește văzduhul
și potecile cum ți se taie drepte.
De ce numai săracii cu duhul
să poată spera, să aștepte?

CEAS DE BILANȚ

Fiului meu Radu, cu recunoștință

Am, iată, dublul vârstei lui Christos.
Grădina mea? Numai ciulini și bozii;
pomii-s uscați, n-au ce păzi zăvozii.
Fost-am degeaba vajnic și vârtos.

M-au pus la zid și veacul și minciuna.
Când tunul a tăcut, printre pocale
am încercat să deslușesc o cale
spre adevăr, dar n-am găsit nici una.

Acum mă doare ceasul de bilanț.
Departe-i piscul, prea aproape balta.
Simt menghina războiului sau alta?
Ceva se rupe-n mine - za în lanț.

Și totuși, într-o latură-a grădinii
lăstar semeț înfruntă pălămida,
răpune mucegaiul și omida;
când va rodi, s-or minuna vecinii.

Am, iată, dublul vârstei lui Iisus.
Un grădinar ce-a încercat altoiul
pe-un pom de rând, ca să-i ridice soiul.
Să cred că pot trăi cu fruntea sus?...

EPITAF

Aud cum curge timpul. Parcă sună
încet, molcom, ca pașii unor sfinți.
Mă voi înfățișa - cred - la părinți
c-un fir de crin care miroase-a lună.

GHEORGHE STĂNESCU

ARTĂ POETICĂ

Ne apărăm de bezne cu imagini,
din versul făurit ne facem scut:
ostași ai gândului incendiem Cartagini,
noi înșine drept torță de-nceput.

CLAUSTRARE

Nimeni nu deschide această ușă,
numai tu, singur, paznic de cenușă;
fereastra, cu oblon, e zăvorâtă:
de ce ții să te mint că nu-i urâtă
viața mea cu tine, paznic nevăzut?
Ceri să te laud, vrei să te sărut,
dar cum să intru-n absurdul carusel
ce-și frânge mijlocul în josnic zel?
Când însuși cugetul mi-l vrei zăvor,
cu gândul plec în lume, călător;
rămâne lângă tine trupul meu:
numai pe el îl poți avea trofeu.

BOCETUL MAMEI

Fiul meu urca pe o scară la Rai;
privindu-l, adesea îmi venea să cânt
și iată-l, prăvălit la pământ, fără grai...
Unde erai, Doamne, când scara s-a frânt?

Nici un grădinar nu era în grădină:
trandafirul înflorit cel mai frumos
l-a rupt o nevăzută mână străină;
unde erai, Doamne, grădinar somnoros?

Nici un pădurar nu era în pădure
și furii, în zori, prin ceață au venit,
cel mai drept paltin de l-au culcat sub secure;
unde erai, Doamne, pădurar adormit?

VARIANTĂ LA *MIORIȚA*

Mă voi muta în moarte ca într-o casă nouă
și ziua înnoirii mă va afla râzând:
am vrut să umplu ulcioare noi cu rouă
și să le fierb la focul unui gând.

Voi împăca pământul din mine cu pământul
pe care, prea adesea, cu silă l-am călcat
că m-a împins în lume, dar nu mi-a spus cuvântul
fără de care, singur, sunt gol, întunecat.

Voi poposi în moarte ca-n munți la o cabană;
despovărat de mine, eliberat de dor,
voi fi nu brad ce-înfruntă prăpastia avană,
ci dâra unei stele sau albul unui nor.

RADU GYR DESPRE GRATUITATEA EROISMULUI

Pr. Gheorghe CALCIU

Eroismul este o stare de spirit. Ea aparține unei generații, unui popor, sau persoanelor singure. Sensul pe care îl dăm noi eroismului în această accepțiune nu are nimic de-a face cu eroismul militar, nici măcar cu eroismul cruciaților, celor de bună-credință. Această categorie de eroi sunt circumstanțiali, tranzitorii, determinați de spiritul vremii, de entuziasmul creat local și temporar, sau de apelul unor persoane harismatice care pun în fața unei generații un scop precis și tangibil.

Eroismul gratuit este cel care nu vizează o victorie în materie, ci în spirit. Incertitudinea victoriei nu impietează asupra eroismului persoanei care îl practică, așa cum pocăința cuiva nu impietează asupra perseverării în ea, chiar dacă nu avem certitudinea că suntem mântuiți. Taina mântuirii stă în mâna Domnului, taina eroismului stă în devoțiunea celui care a primit harul acestei virtuți.

Eroismul lui Don Quijote era unul gratuit. El a pornit lupta împotriva duhurilor rele, a strigoilor, a cavalerilor răi, fără o altă țintă, dincolo de dorința de a-i birui. Eroul (nu în sens de personaj) tragic se distinge de orice alt erou prin neaderare la istorie și la temporalitate. El trăiește într-o altă dimensiune, care este cea mistică. Toate eroismele gratuite sunt mistice, chiar dacă nu apar explicit ca atare.

Propensiunea spre eroismul gratuit al lui Radu Gyr mijește încă din opera lui de tinerețe, probabil, cu puțin înainte de contactul cu Mișcarea Legionară, care teoretiza un eroism gratuit-programat. Tinerețea lui Radu Gyr se dezvoltă sub steaua acestui eroism care era al generației lui. După apariția României Mari, visată de atâtea generații din secolele anterioare celui de-al Doilea Război Mondial, generațiile noi, de la '22 și ulterioare, erau contaminate de "visul" antecesorilor lor și nu puteau să-și găsească un echilibru pentru a-și justifica existența într-o Românie Mare, diferită de cea visată. Opțiunea lor s-a îndreptat spre purificarea morală a națiunii, spre asanarea sufletească a unui neam lovit de toate calamitățile modernismului, care, atunci, ca și acum, aducea o înțelegere neconvenabilă a libertății și egalității, pentru un popor ieșit de curând din lanțurile unei robii politice și influențiale ale marilor puteri creștine și păgâne.

Numai astfel se explică eroismul gratuit al generațiilor pe care le-am pomenit, atracția sacrificiului și punerea totală a lor sub scutul națiunii și sub binecuvântarea Bisericii. Ei trăiau sub zodia lui Eminescu, nu numai ca gândire și poezie, ci și ca situare în conceptul împlinirii într-un timp infinit, expus în arta poetică a lui Eminescu din poezia **La steaua**:

... Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem și nu e!

Eroismul gratuit al lui Gyr nu este o consecință a șederii lui în închisoare, unde claustrarea, întoarcerea spre sine, contemplația și rugăciunea devin, cu necesitate, modul de a trăi viața și a învinge opresiunea născută din simplul fapt al reducerii spațiului de mișcare fizică și spirituală. Germenii unei asemenea disponibilități pentru sacrificiu apar încă din tinerețe. Una din poeziile sale în care sunt subsumate elemente de sacrificiu gratuit prin substituirea persoanei este **Domnișoara Lizeta a murit**, dedicată tatălui său, fost actor la Teatrul Național din Craiova.

Domnișoara Lizeta a murit.
Și nici un clopot nu a dăngănit
Ca fremătul în aer să și-l piardă
Și nu s-a înclinat măcar un steag cernit
La poartă.
Căci domnișoara locuise-ntr-o mansardă.
Domnișoara Lizeta e moartă.
Cum, cum? Nu s-a găsit nici un ins
S-aprindă lumânarea ce s-a stins?

Dar cea mai pragmatică poezie de tinerețe a lui Gyr este **Don Quijote**. Fascinația operei lui Cervantes asupra poeților, filosofilor, a oamenilor de litere și, mai ales, asupra tinerilor, a fost (și, în multe cazuri, mai este încă) extraordinară. Timpurile moderne privesc mai suspicios opera aceasta, tinerii nu prea înțeleg gratuitatea eroismului donquijotesc, oprindu-se mai mult asupra comicului situațiilor romanești, dar în perioada anterioară modernizării excesive a lumii apusene și a blazării generațiilor magnetismul eroului lui Cervantes era irezistibil pentru cei care înțelegeau că au o chemare dincolo de limitele lumii acesteia.

Este impropriu să faci afirmații într-un domeniu atât de fulgurant și atât de sensibil ca sacrificiul gratuit al unui erou care nu aspiră la victorii spectaculare, care nu consideră lumea o scenă și care nu joacă un teatru de exhibiție. Înțelegerea se conturează din integritatea poeziei, neclamoroasă și cuminte în expunere, la prima vedere, dar cu un fluviu subteran de semnificații care te invadează treptat, confiscându-ți sentimentul și mișcarea sufletească.

Gyr expune compact detaliile, cu aceeași minuțiozitate cu care o face și Cervantes, dar relatarea este la persoana întâi, poetul nu-și ascunde identificarea sa cu eroul. Nu ascunde nici atracția exercitată de ideal asupra lui și nici inutilitatea sacrificiului său eroic.

Voi răcâi cu grijă rugina de pe za
Și-n pod găsi-voi spartă o chivără. M-auzi?
I-oi drege buza știrbă la loc, din mucava,
Și o voi strânge-n brațe lung timp, cu ochii uzi.
Mi-oi ascuți de-o piatră cu gându-n lume lancea
Și-o noapte aștepta-voi în friguri zorii când
Mi-oi săruta mârțoaga pios pe botul blând,
Pornind călare-alături cu soarele din Mancha.

Gyr, ca propriul său erou, nu citește cărțile autorilor de romane cavalerești. El știe ceea ce Don Quijote nu știa: că dincolo de evenimentele osificate ale lumii acesteia, dincolo de cimitirul istoriei, demonii distrugerii spirituale lucrează neobosiți. Trăind în această lume a aparențelor materiale, Gyr își are ca însoțitor lumea cu înțelepciunea ei cu aripi frânte, lumea cuminte și supusă legilor care o conduc, dar el știe că acest tip uman, reprezentat de Sancho Panza, nu este decât groparul eroului nebun.

În urmă, Sancho Panza își va certa mereu
Și-și va propti-n călcâie măgarul lui cuminte.
Va da din cap prostimea: Este nebun! Dar eu
Voi merge numai suflet și numai vis'nainte.

Cum ar putea un tânăr din vremea noastră, care ascultă muzică rock și-și vopsește părul în două sau cinci culori, să înțeleagă asta? A merge numai suflet și numai vis 'nainte? Visul lor este lipsit de suflet, protestul lor față de vidul societății se poate exprima, cel mult, prin numărul de cercei trecuți prin nas, urechi sau alte părți ale trupului. Dar, fără îndoială, dincolo de aceste acte materiale, există încă ceva.

Poezia lui Radu Gyr nu are umor, nimeni nu mai râde de donquijotismul lui, toți îl compătimesc, sau îl evită, ca pe un nebun viteaz care și-a asumat nebunia vitează într-o lume îngropată în materie și cumințenia ei.

Ceea ce scrie Gyr în poezia lui nu este o îndemânare poetică, nici o falsă suferință pe care poetul și-o poate însuși ca pe ceva real, ci o premoniție, o înainte vedere și o înainte trăire a unei suferințe și a unui ideal intangibil, dar cu atât mai mult de dorit, pentru că și idealul și poetul se plasează dincolo de condiția umană obișnuită. Purtându-și cu mândrie armura prin lumea meschină, poetul se consideră unic și chiar este unic printre tipurile umane comune în care se desfășoară.

Hei! Nimeni n-o să poarte vestmânt medieval
Mai scump ca zaua ștearsă cu trudă de rugină.
Ca Rosinanta nimeni n-o să mai aibă cal
Și nici un vis ca visu-mi, să ardă de lumină.

Sfințenia cavalerului pe urma castelelor de fum, cu trupul lui însângerat și vânăt de ciomege, va rămâne veșnic un mister și o zonă interzisă hangiilor și bucătarilor lumii. Prezența lui Gyr-Don Quijote în lumea hangiilor apare ca o provocare la nebunie. Cuminții știu că lumea merge înainte prin nebunii duhului și ei nu vor ca ceva să se schimbe. De aici și vrăjmășia împotriva nebunilor.

Când Iisus, în țara Gadarenilor, alungă dracii din cel îndrăcit, îngăduindu-le să intre în turma porcilor, care se și îneacă din cauza asta, cetățenii gadareni vin la El și-I cer să plece din țara lor. Este ca și cum I-ar fi spus: "Lasă-ne în pacea noastră să ne creștem porcii, cum i-am crescut și până acum. Noi nici nu vrem altceva".

Un nebun trece prin hanuri și castele și răstoarnă o lume bine osificată pe temeliile ei cuminți. Ticurile și obișnuințele sunt zdruncinate, schematismul sufletesc se dezarticulează, lumea se răstoarnă:

Și totuși, huiduită mi-o fi armura-n drum
Și nimeni cavalerul cel trist nu-l va-nțelege
Cât e de sfânt pe urma castelelor de fum,
Însângerat de pietre și vânăt de ciomege.

Generația lui Radu Gyr și generația noastră au trecut prin această lume de hangii și paznici ai unei mentalități instituționale, însângerați de pietre și vineți de ciomege. Neînțeleși și neacceptați, ei au trecut printr-o lume măcinată de incapacități spirituale și de ideea că a muri pentru un ideal (sau, cel puțin, a suferi pentru el) este o boală psihică numită fanatism sau intoleranță, după autor.

Virgil Ierunca, în **Jurnal de Exil**, 31 Mai 1950, scrie despre Nicu Naum, legionar care și-a păstrat sufletul de "frate de cruce" până la moarte și pe care l-a vizitat la spitalul din Paris, următoarele: "Îi sunt simpatic, nu știu de ce, fiindcă fanatismelor sale de legionar intransigent eu îi opun stările mele macerate de îndoială, de deznădejde și de confuzie. Nu voi înțelege niciodată tinerețea acestor oameni care-și convertesc puritatea, suferința și sărăcia în voință și speranță. Sunt neclintiți și tari. Poate pentru că sunt niște săraci cu duhul seduși de temeriatea cruciatului".

Virgil Ierunca este un intelectual și nu a înțeles nimic din Nicu Naum și cei ca el. Nu toți pot înțelege eroismul gratuit. Nu convertirea purității în "voința de nădejde" îl explică pe Don Quijote, sau pe Nicu Naum și categoria lor, ci sensul mistic al luptei lor pe un tărâm interzis rațiunii.

Însetoșat, hangii nu-mi vor întinde cana
Și aripile morii mi-or rupe carnea, dar
M-o strânge scutierul călare pe măgar
Și va porni cu mine să-mi afle castelana.
Și visu-o să-mi sărute și-o să-mi amoarte rana.

Să fie asta o premoniție a nebunului care nu-și convertește puritatea în voință de nădejde, ci rămâne fidel purității și gratuitații eroismului. Va fi o vreme, oare, în care tipul Sancho Panza va lua în spate pe nebunul doborât să-l ducă spre împlinirea visului, la Dulcineea?

Costache Oprișan, în **Poemul Noologic**, spune despre Unamuno:

Sunt Unamuno parcă, nici eu nu știu precis,
Identitatea certă m-ar ține-ncătușat.
Privesc aici o urmă și urmăresc un vis,
Pe care-l știu că este, deși nu l-am visat.
Vagabondez cu gândul, convins că-l urmăresc,
Dar nu știu ce povară mă ține sedentar
Și, în zadar, de-o viață, mă chinui să pășesc,
Pe urma Rosinantei, din urma de măgar.

Va veni o vreme când o anumită parte a societății va prelua sarcina cavalerilor neînfrânați, ce mor?

Trăgând să mor alături de-o veche lumânare,
Voi auzi pe Sancho bocind și pe preot:
Cum a putut să-ncapă un vis atât de mare
În trupul ăsta firav și slab de Don Quijot?

Poate că protestele tineretului de astăzi și de mai ieri împotriva convenționalismului social, exprimate prin inele în nas, lanțuri, fuga de acasă, viața pe sub poduri, mâncați de păduchi, nu reprezintă decât o formă viciată de donquijotism al generațiilor noastre și dinainte de noi, care se chinuiesc să pășească din urma de măgar pe urma Rosinantei. Și unii au reușit! Mă refer la acei tineri revoltați care, în America, au descoperit pe Dumnezeu, idealul național, sacrificiul pentru aproapele, ba chiar monahismul. Vorbesc de tinerii care au murit în România, în 1989, fără a le păsa dacă era "util", fără a-și pune problema dacă erau manipulați sau nu. Ei au simțit chemarea eroismului gratuit și au urmat-o, părăsind pentru totdeauna "urma măgarului".

Mi-o năluci, în urmă, că am învins toți smeii,
Că sunt biruitorul întregului pământ
Și că-mi adoarme ochii, blând, mâna Dulcineii,
Și voi muri departe de morile de vânt.

Cât de departe de morile de vânt a murit Radu Gyr?

Aşa l-am cunoscut pe Vlădica Alexandru Rusu

În cele ce urmează voi căuta să evoc un crâmpei din viaţa de martir a celui ce a fost Vlădica Alexandru Rusu, unul dintre participanţii la Marele Act al Unirii din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, mort în anul 1959 în temniţa de la Piteşti.

Timp de un an de zile, în hruba mare de la demisolul închisorii Piteşti, 55, iar mai apoi 60 de deţinuţi politici au îndurat foamea cumplită din toamna şi iarna 1958/1959, unde singura hrană a fost un boţ de mămăligă şi o fiertură cumplit de iute, provenită exclusiv din resturile de zarzavaturi - gogonele, morcovi, ardei, sfeclă şi alte rădăcinoase. La această înfometare se adaugă frigul şi comportamentul bestial al gardienilor care, după bunul lor plac, la vini scornite de ei, te trimiteau pentru 5 sau 7 zile la carcera de la subsol, numită "talpa iadului", într-un perpetuu întuneric şi frig.

Cum am ajuns la Piteşti, de la Gherla?

Pentru mine acea zi de iulie 1958 a însemnat în primele ei ore VIAŢA dăruită din nou de către Dumnezeu, după cum au afirmat camarazii mei din celula 47, şi apoi fericirea de a-l cunoaşte pe Mucenicul Alexandru Rusu.

Cu câteva zile mai înainte avusese loc revolta din Celularul mare din Gherla, începută la camera 100, unde se petrecea un adevărat genocid.

Camera 100. Sfidând orice consecinţă, tinerii din această cameră, care fusese transformată din biserica lipită celularului într-o cameră a morţii, unde abia mai respirau în plină vară cei peste 120 de deţinuţi, cu ferestrele astupate de obloane şi cu hârdăile de murdărie în celulă, au aruncat obloanele jos, strigând:

" - Ne omoară!"

" - Mai bine morţi!"

" - Ne omoară! Ne omoară!".

Bineînţeles că s-a dat alarma. Unitatea de Securitate din Gherla a înconjurat celularul. Pompierii au înălţat scările şi jeturile de apă i-au culcat la podea pe tinerii deţinuţi, care erau asemenea unor umbre. A urmat un măcel îngrozitor. Evacuaţi la parter, aceşti deţinuţi au fost bătuţi în mod bestial şi stivuiţi pe ciment, după modelul lemnelor din pădure care se aşază în metri cubi.

Spectacolul era apocaliptic, sângele curgea ca la abator, încât procurorul care asista la această represiune a declarat:

" - Tovarăşe Comandant, îmi declin orice răspundere."

După dispersarea acestor nefericiţi prin celule de izolare, deţinuţii de drept comun au spălat cimentul unde se petrecuse drama, cu furtunul cu apă, ca la abator.

Oare când se vor reconstitui aceste crime odioase şi vor fi pedepsiţi criminalii?

În timpul evenimentelor de la camera 100, şi alte celule s-au solidarizat şi au aruncat obloanele. A urmat identificarea celor vizaţi de temniceri şi, începând de a doua zi, între orele 5 şi 7, aceştia erau duşi la parter şi băgaţi cu picioarele în golurile grătarelor de baie, cărora li se scotea câte o şipcă. După ce li se punea zeghea în cap, ca să nu vadă de către cine erau loviţi, călăii, cărora li se dădea înainte raţia de votcă, îi făceau zob pe cei aduşi.

Mulţi au mers de aici la "ROZA ŞANDOR", cimitirul de alături, ori s-au eliberat în 1964 în căruciorul cu rotile, paralizaţi.

Cum şi eu fusesem trecut pe lista neagră, în câteva zile urma să vină şi rândul celulei mele. În dimineaţa aceea m-am trezit, m-am spălat cu raţia de apă de o cană, m-am schimbat în rufele curate ce le purtam în nelipsita traistă - singura noastră avere - şi la capătul patului, la rândul al doilea, cu faţa în pătura sură şi acoperit cu prosopul pe cap, mă rugam bunului Dumnezeu să mă aibă în paza lui. O linişte de mormânt era în celulă. Camarazii îmi respectau cu sfinţenie starea sufletească şi din când în când mă mângâiau pe cap sau pe umăr.

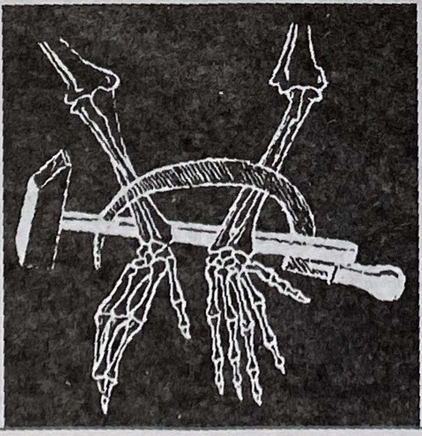
Victima era ridicată din celulă cu o zeghe pe cap şi dusă ca de dârlog; după câtva timp se auzeau nişte ţipete îngrozitoare de la baie, care la un moment dat încetau: victima era ori leşinată, ori moartă. Dacă era numai leşinată se auzeau tropăituri, se deschidea uşa şi un corp inert era răsturnat de pe pătura pe care fusese adus de cei patru temniceri.

În ziua aceea a fost ridicat vecinul de celulă; au urmat răcnetele, pauza, tropăiturile, uşa celulei vecine se deshide, bufnitura nenorocitului azvârlit în mijlocul celulei; minutele deveneau chinuitoare..., acum trebuie să se deschidă uşa..., camarazii erau împietriţi... Dar în clipa următoare sună la parter clopotul, semnul orei 7, ritualul numărătorii... Am scăpat astăzi. Camarazii mei mă îmbrăţişează, plângând... Cu toţii ridicăm o rugă de slavă lui Dumnezeu...

Se face număratul, se serveşte terciul şi pe la ora 10 se dă alarma la parter, când deţinuţii de drept comun, care făceau muncile de exterior, sunt lăsaţi în cameră şi pe celular începe o vânzoleală; uşi se deschid şi se închid şi ne dăm seama că din diverse celule sunt culeşi deţinuţi şi concentraţi undeva la parter. Cam după o oră se deschide şi uşa celulei noastre. Conform regulamentului, toţi ne bulucim cu faţa la perete şi cu mâinile la ceafă... Ni se ordonă să ne întoarcem... Din pragul uşii ofiţerul de serviciu, însoţit de grefier şi gardian, începe să ne întrebe pe muţeşte, conform regulamentului - arătându-ne pe rând cu degetul, când trebuia să spui iniţialele. În dreptul meu, la răspunsul meu: S. A., insistă continuând: numele complet, iniţialele tatălui, mamei, data naşterii, condamnarea. Odată identificat, îmi ţipă formula: "Ia-ţi bagajul şi dă-i drumul!".

Apuc bocceluţa, zeghea mi se ridică de poale şi ca un cal tras de dârlog sunt dus la parter. Oare nu se pregăteşte un nou măcel? Dar în dreptul celulei cu nr. 7 - dacă îmi amintesc exact - se deschide uşa, sunt îmbrâncit înăuntru şi mi se ordonă: "Culcat, cu burta la pământ!".

Celulele pe partea aceasta erau mari –10/5 metri – şi complet goale. M-am aruncat cu burta pe ciment, căci mă aşteptam şi la o pocnitură. Dar uşa se închide. Ridic încet capul şi privesc în jur, unde o mulţime de deţinuţi erau în

aceeaşi poziţie ca şi mine, şi cum ne simţeam în siguranţă cu uşa care se închisese, capetele tinerilor încep să se ridice pentru a-l vedea pe noul venit. Din diverse locuri aud cu voce stinsă, de conspiraţie: Adriane..., Sârbule... ziceau cunoscuţii, care în decursul celor peste cinci ani scurşi până atunci prin diverse închisori aveau din nou ocazia revederii. După încă vreo oră, odată cu ultimul adus, temnicerul ne spune: "Sunteţi liberi." Adică liberi de a ne ridica.

Singur, într-un colţ, o mână de om, în zeghea prea mare pentru trupul său firav, nu se clinteşte şi un geamăt stins se aude. Cineva se repede într-acolo, îl întoarce cu faţa în sus şi se apleacă să-i sărute mâinile.

"Prea Sfinţia Voastră, vă ştiam liber după plecarea de la Sighet şi cu domiciliu la Mănăstirea Pasărea, în Dobrogea... Ce-i cu Prea Sfinţia Voastră aici?".

I se improvizează un aşternut din bagajele noastre şi în continuare ne spune:

"După plecarea din Sighet, toată ierarhia bisericii greco-catolice, care după cum ştiţi a fost arestată din 1948, a fost dusă într-un spital din Bucureşti pentru refacere, căci eram într-o stare jalnică, drept consecinţă a regimului de exterminare de la Sighet. Dar statul în spital nu a fost de lungă durată, căci credincioşii, aflând despre noi, au stârnit un adevărat pelerinaj. Eu am fost dus cu domiciliul la Mănăstirea Pasărea din Dobrogea. De acolo am înaintat un memoriu lui Petru Groza, cerând libertatea pentru cultul greco-catolic. Am fost vizitat şi de ambasadorul francez, căruia i-am dat acelaşi memoriu pentru a fi depus la ONU. Drept consecinţă, am fost rearestat şi condamnat la 25 de ani de muncă silnică pentru "înaltă trădare". Am spus instanţei la ultimul cuvânt: "Cine va răspunde pentru faptul că le voi rămâne dator? La vârsta mea de 75 de ani nu voi apuca să-mi execut pedeapsa...".

Persoana care l-a recunoscut şi se îngrijea acum de dânsul era călugărul iezuit Raţă Tarcinius, profesor de limba germană la Catedrala Sf. Iosif din Bucureşti, arestat şi judecat pentru înaltă trădare cu lotul Nunciaturii Papale din Bucureşti, altă înscenare monstruoasă a Securităţii comuniste.

Încep întrebările între noi pentru a dezlega misterul acestei concentrări, mai ales că au început să ne ducă pe rând la magazie, unde dăm în primire zeghea de deţinut şi suntem îmbrăcaţi în zdrenţele noastre de haine civile. Când se lasă întunericul suntem scoşi în şir indian într-o curte interioară, unde aşteaptă o dubă cam de mărimea unui microbuz. Suntem urcaţi şi ni se porunceşte să stăm în picioare, cu bagajele pe podea, între picioare. Am urcat printre ultimii întrucât susţineam într-o parte pe Prea Sfinţitul Alexandru Rusu. La spatele maşinii observăm că era plină ochi şi totuşi ni se ordonă să urcăm. Eu şi camaradul meu urcăm şi ne aplecăm să-l ridicăm şi pe părintele Rusu. Îl ridicăm până la nivelul podelei, dar nu se mai puteau închide uşile. În acest moment ochii noştri aveau să vadă un act de o rară barbarie. Temnicerul, care era unul dintre renumiţii fraţi Şomlea, un munte de om, se ridică şi pune un picior pe marginea podelei, iar cu celălalt, în timp ce se apucase cu ambele mâini de pervazul maşinii, îl împinge pe părinte ca într-o menghină, pentru a putea închide uşile. Pachetul de "sardele" putea fi transportat! Până la gara Gherla era destul drum, mai ales că se stătea pentru verificare şi control pe sub şasiul maşinii pe la numeroasele porţi.

Până în mormânt mă va urmări scena presării firavului trup care de acum era leşinat. Aşa au fost trataţi şi şi-au dat obştescul sfârşit toată elita acestei ţări: preoţi şi înalţi prelaţi, generali-eroi, profesori universitari şi tineri studenţi care s-au opus comunismului.

Ajunşi la gara Gherla, suntem urcaţi în vagonul-dubă CFR, însă, ca să fim chinuiţi în continuare, suntem înghesuiţi în carcere de două persoane câte patru inşi. Ni se dă hrană rece: o pâine cazonă, slănină (ocnă de sărată) şi o bucată de marmeladă, cam cât patru bucăţi de zahăr laolaltă. Am încercat să răzuim stratul de sare, însă slănina tot ocnă era.

Înfometați, ne-am "înfipt" în alimentele căpătate. Pâine! Ce frumos mirosea, cu toată vechimea ei! Am sărutat-o mai întâi, amintindu-ne cum ne spunea mama, că este fața lui Christos. Cu grijă o țineam în prosop, ca nu cumva o firimitură să se risipească, acea firimitură conținând în mintea noastră resurse de viață imense.

În podeaua carcerei din construcția vagonului-dubă era prevăzută o gaură pentru evacuare, însă sub pretextul că sub aceasta s-au lăsat mesaje, a fost astupată, pentru necesitățile fiziologice existând un vas, bineînțeles fără capac. Oricine își poate da seama de atmosfera din această cutie metalică.

Duba a fost atașată la un tren marfar normal și am plecat. Încotro? Cu fiecare transport o întrebare ne chinuia tot timpul: Siberia?

Se călătorea numai noaptea, iar ziua eram garați pe o linie moartă. În plină vară, închisoarea noastră pe roți, complet metalică, era un infern. Am călătorit astfel trei nopți și două zile. În noaptea următoare, la o staționare în gară, i-am auzit pe ceferiștii care manevrau câteva vagoane pronunțând "Ghimeș". Da, temerea noastră se adeverea. Plecăm spre Moldova. Destinația Siberia.

Hrana rece fusese mâncată chiar de a doua zi. Slănina își aducea contribuția ei de chin, căci apa ni se dădea drămuită; ce le păsa călăilor care ne păzeau, ce stăteau tolăniți pe canapele în cele două compartimente de la capetele dubei? Mâncare bună și băutură aveau din belșug!

În zorii celei de a treia zile, duba a fost manevrată la un peron. S-au deschis ușile de la carceră, fiind "invitați" să coborâm din tren. Era un adevărat chin, căci nefiind un peron normal, distanța până la pământ era foarte mare. Cădeam ca niște saci... Chiar de la ușa dubei un culoar de securiști, dotați și cu câțiva câini, ne luau în primire. Părintele Rusu, cu care nu fusesem în aceeași carceră, a fost coborât pe brațe de părintele Rață și alt deținut. În apropiere ne așteptau două dube, în care am fost urcați și cu care am plecat... Cum am ieșit din tirajul gării, prin ferestruica zăbrelită ne-am dat seama unde ne găseam: PITEȘTI, închisoarea la al cărui nume te înfiorai amintindu-ți de crimele unice din lumea închisorilor și lagărelor comunismului mondial. Este adevărat că faza acestui experiment trecuse, dar stafia ororilor petrecute aici era permanentă.

Odată ajunși la închisoarea Pitești, după ritualul obișnuit de întocmire a fișelor de încarcerare și schimbarea lucrurilor civile cu zeghea penitenciară, am fost cu toții repartizați într-o încăpere de la demisol, ultima pe dreapta. Hruba aceasta era mai acceptabilă, jumătatea de geam care dădea într-o curte interioară nu avea oblon și se putea face o aerisire mai bună. Înăuntru se găseau paturi de fier suprapuse. După un stâlp de beton de susținere, în patul de jos, s-a instalat Prea Sfințitul Rusu, alături de dânsul părintele Rață, iar eu în patul de deasupra părintelui Rusu. Un an încheiat am stat în această formație, iar la fiecare chemare a Prea Sfințitului, care se făcea prin ridicarea mâinii și atingerea marginii patului, imediat săream și-l ajutam cu ce mă solicitase: cu aducerea unei căni cu apă, cu sprijin până la tinetă, cu a face câțiva pași pe coridorul dintre paturi pentru puțină destindere, rezumată la câțiva pași, căci era o umbră de om.

Dimineața și seara eram scoși la capătul coridorului, unde era o cameră cu guri de canalizare pentru deversarea tinetelor și unde se mai găseau câteva "găuri", un fel de closete turcești și, culmea confortului, câțiva robineți pentru apă. Erau clipele noastre de adevărată fericire, căci ne puteam spăla pe fața năclăită de transpirație și ne mai răcoream trupul murdar, dovada vieții noastre de mizerie și a coșmarului pe care alții considerau că trebuie să-l trăim pentru liniștea lor - doar pământească...

Asta se întâmpla când paznicul era mai omenos, căci între ei era unul, mic de statură, cu figură colțuroasă și o privire lombroziană, care ne ordona ca totul să fie făcut în pas alergător. Bineînțeles că în tura lui cei bătrâni și cei extrem de slăbiți nu se puteau bucura de atingerea apei.

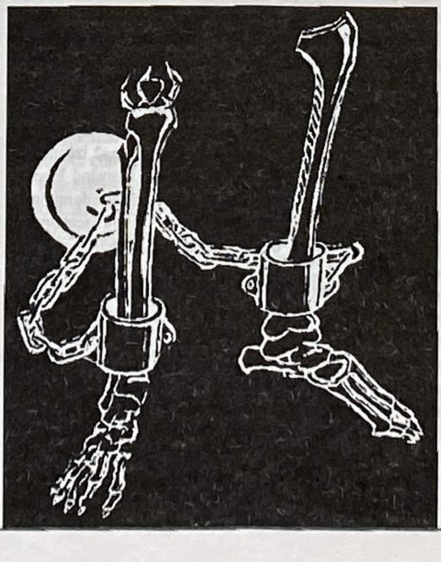
Pe tot timpul verii și toamna târziu, hrana se rezuma invariabil la o zeamă de arpacaș sau coji de cartofi, care ni se dădea într-o stare extrem de fierbinte și în două ture, căci, după regulament, aveam dreptul la o gamelă și la o lingură doi deținuți, o cană pentru cinci, iar pentru mărirea supliciului tura întâi hălpăia lăturile sub imperiul predării gamelei. Pentru o amăgitoare echitate, turele se schimbau zilnic. În timpul verii, cele treizeci de gamele fierbinți încălzeau atmosfera ca într-o baie de aburi. Toamna și iarna care au urmat ne-au adus o altă suferință. Mâncarea a constat invariabil dintr-o fiertură incandescentă de legume și rădăcinoase, resturi rămase pe câmp la IAS-uri sau Aprozar: gogonele, sfeclă furajeră și de consum, morcovi, ardei, verze neajunse la maturitate, totul cu frunze și vreji, așa cum erau adunate de pe câmp. Fiertura aceasta era extrem de fierbinte și ardeiată. Pentru a-i da o oarecare consistență, rețineam boțul de mămăligă de pe o zi pe alta, pe care îl fărâmițam pe prosopul întins pe pat, devenind cocoloașe de făină care ni se păreau că dau un aspect mai consistent fierturii din gamelă.

A fost o iarnă geroasă. Vizavi de camera noastră era alta similară, unde se găseau deținuții de drept comun, care erau scoși la muncile exterioare. Ei primeau pachete și aveau alt regim.

Cu toată iarna grea și regimul de exterminare la care eram supuși cu bunăștiință, nu am avut nici un mort, supraviețuind cu toții până în primăvară. Temnicerul amintit mai sus, uimit și înciudat în aceeași măsură de capacitatea noastră de adaptare și supraviețuire, într-o zi ne-a spus: "Cum se explică, bă bandiților, că ăia de dincolo, cu mâncare pe săturate și pachete grase de acasă, dau aproape în fiecare săptămână câte o mortăciune?".

Noi știam însă motivul... Era conștiința că în fața lui Dumnezeu și a neamului nostru nu săvârșisem nici o fărădelege. Sufeream pentru acest neam de opincari și pentru credința-n Dumnezeu. În celula noastră de suferință plutea binecuvântarea Domnului, invocată în fiecare dimineață la trezire de Părintele Rusu și Părintele Rață. Nu mai vorbesc de zilele de Duminică și Sfintele Sărbători, când celula se transforma în sfânt lăcaș și predicile Prea Sfințitului ne aduceau hrana spirituală și nădejdea mântuirii. Cufundați într-o adâncă meditație, fiecare în colțișorul său, ascultam cu smerenie cuvintele sfinte rostite de acest apostol.

Și acum mă întreb și nu încetez a mă minuna, cum, din mâna aceea de om, din firavul trup, vorbele răsunau ca trâmbițele Ierihonului. După predica acelei Duminici și Sfânta Anafură, reprezentată prin câteva firimituri pe care Prea Sfântul le păstra ca pe o comoară în colțul unei batiste, simțeam prezența în mijlocul nostru a Mântuitorului. Aceste firimituri le primise de la Papa de la Roma prin intermediul unor preoți greco-catolici, care se lăsaseră să fie arestați prin oficierea unei slujbe religioase în ciuda interdicției impuse de către regimul comunist. O altă binecuvântare a prezenței Părintelui Rusu în mijlocul nostru am simțit-o prin amintirile sale despre perioada dinaintea Actului de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. Ca preot, angajat în ridicarea neamului său, ne-a făcut să înțelegem ce a însemnat actul unirii cu Roma, săvârșit de corifeii Școlii Ardelene, și că numai perfidia regimului comunist reușise să ne strecoare în suflet dezbinarea, că cele două Biserici s-au simțit în aceeași mână a Domnului și că fără înțelepciunea înaintașilor starea de iobăgie a românilor ardeleni ar fi fost cumplită. Evocările sale despre starea de spirit din preajma Unirii ne ridicau moralul și ne dădeau siguranța reînvierii noastre.

Pentru toate acestea Dumnezeu ținea aprinsă flacăra firavei sale vieți.

Evocările Sfinției Sale erau alternate cu depănarea amintirilor Părintelui Rață, condamnat în procesul Nunciaturii Papale la muncă silnică pe viață. Timp de un an de zile, de câteva ori pe săptămână, își repeta programul său oral de a ne expune mesajul cuprins în testamentul lui Iuliu Maniu. Fiind și el închis la Sighet, cu câtva timp înainte de a se stinge din viață marele om politic Iuliu Maniu, grav bolnav și într-o stare de aproape descompunere fizică, a fost băgat în aceeași celulă pentru a-l îngriji. Cu o dragoste și un devotament de adevărat samaritean i-a spălat trupul și rufele. Era în hainele sale de la arestare: o căciulă de astrahan și un palton... semne ale vieții sale sobre și modeste ca Președinte al Partidului Național Țărănesc și Președinte al Consiliului de Miniștri al României interbelice. Făcea acest exercițiu pentru a nu uita nici un cuvânt din acel testament transmis oral.

După 1964 și eliberarea deținuților politici din România, m-am întâlnit cu Părintele Rață în Băneasa, plimbându-ne pe alei, pentru a ne feri de ochi și urechi vrăjmașe. Fiind obligat să plec pe șantier, în locuri de muncă rezervate foștilor deținuți politici, am pierdut o vreme legătura cu Părintele Rață. La o tentativă de a-l căuta la Catedrala Sf. Iosif, unde preda lecțiile de limbă germană, mi s-a spus că este mutat la o mănăstire din Maramureș, comunicare făcută într-un mod care mi s-a părut nefiresc. Peste câtva timp am aflat că se stinsese din viață. Cauza? Eram de aceeași vârstă, era sănătos și optimist! Vestea mi-a dat de gândit. Doamne, care este adevărul?

În acea perioadă, în celula noastră am avut ocazia să luăm cunoștință, de proporțiile și grozăviile Gulagului rusesc. Doi camarazi de suferință, Falk Helmut, de origine germană, fiul proprietarului firmei Falk, renumita firmă de spălătorie chimică din București, arestat de NKVD și condamnat, chipurile, pentru colaborare cu serviciile germane, și tânărul sublocotenent Popa, fiul colonelului de Stat Major Popa, arestat pentru aceleași motive - condamnați la 25 ani deportare în Siberia. Și-au petrecut nefericita tinerețe dincolo de Cercul Polar de Nord, la Magadan. Înzestrați cu o memorie fantastică și o putere de evocare excepțională, am luat cunoștință prin povestirile lor de această lume halucinantă a lagărelor rusești, lagăre în care se găseau oameni din toate națiunile Europei, de la republicanii spanioli care ceruseră azil politic după prăbușirea regimului roșu din Spania, până la simpli țărani din Ucraina, Crimeea sau alte regiuni ocupate de trupele germane sau române.

Aceste lagăre numărau 30-32 milioane de oameni. Impresionante erau lagărele de baltici sau femei, lagăre formate în vederea tăierii pădurilor, construcției de căi ferate pe distanțe de 40-60 km. Nu este locul aici de a reaminti aceste infernuri, ele formând o literatură aparte, începând cu *Arhipelagul Gulag* al lui Soljenițîn.

Așa am supraviețuit până în primăvară - niște umbre. Primul care s-a stins din viață a fost un ungur, un mic boiernaș de țară (chiar din Gherla), un munte de om de 2 m., care suferea îngrozitor de foame, în cele din urmă murind de inaniție.

Și într-o bună zi apare în cadrul ușii ofițerul de serviciu de la grefa penitenciarului și, după ceremonialul cunoscut, suntem scoși din celulă cinci persoane, condamnați cu aceleași articole din codul penal - art. 209 partea a III-a, crimă de uneltire, la Pitești fiind închisoare de execuție pentru cei condamnați pentru înaltă trădare. Bazat pe acest lucru, sunt convins că bunul Dumnezeu, în iulie 1958, când fusesem programat pentru represalii, în mod miraculos, în marea sa bunătate, m-a scos din Gherla, întunecându-le mințile. Acum, că represaliile din Gherla reprezentau istorie, călăul acelor represalii fiind înlocuit, eram trimis din nou la Gherla.

La câtva timp după plecarea mea din Pitești, Dumnezeu a chemat la sine pe cel ce fusese slujitorul său și apostol al neamului său, pe Prea Sfințitul Episcop Greco-catolic Alexandru Rusu, ridicat în închisoare de către Sfântul Părinte de la Roma la rangul de Mitropolit Greco-Catolic al Ardealului.

Adrian SÂRBU

CABALA

"Cabala îl face pe om atent la mister; la misterul din el şi la cel care-l înconjoară."
Rabinul Dr. Alexandru Şafran

5. UN REFLUX DE DURATĂ (2)

Din Italia, Chajon a trecut în Germania, la Berlin, unde i s-a oferit un nou prilej să pescuiască în ape tulburi. Comunitatea iudaică din Berlin, deşi prosperă şi în continuă creştere, era divizată în două tabere care se duşmăneau: prima grupată în jurul văduvei bijutierului curţii, Liebman, iar cealaltă, în jurul lui Marcus Magnus, evreul de casă al Kronprinţului. După ce şi-a dat seama de situaţie, Chajon s-a alăturat partidului mai puţin numeros, dar mai bogat, cel grupat în jurul văduvei Liebman. Mişcarea s-a dovedit inspirată, căci rabinul comunităţii, Ahron Benjamin Wolf, ginerele văduvei Liebman, l-a primit cu o deosebită condescendenţă şi, profitând de sprijinul său, a reuşit să tipărească opera cu care venise de la Smirna, cu titlul *Mehemenuta de Cola* (Credinţa universală). Îndată ce şi-a văzut opera tipărită, a plecat la Amsterdam pentru a-şi încerca norocul în acest Eldorado al lumii iudaice. Sosirea lui a avut drept consecinţă începutul unui proces de destrămare a unităţii comunitare. Chajon s-a alăturat grupului de evrei portughezi cărora le-a încredinţat un exemplar din lucrarea sa spre a i se cunoaşte activitatea şi calitatea de mesager al evreilor din Ierusalim. Spre neşansa sa, însă, tocmai în acele momente, la Amsterdam se găsea un trimis autentic al evreilor din Ierusalim, Mose Chages. Acesta le-a atras atenţia coreligionarilor săi asupra caracterului eretic al scrierii şi a cerut să fie supusă unei atente analize. Rabinul comunităţii evreilor germani din Amsterdam şi-a dat seama de ereziile conţinute în scriere şi a cerut să fie izgonit din oraş. Hahamul portughez Salomo Ayllon, care în tinereţe fusese apropiat cercurilor sabbatiene, s-a opus însă aducerii la îndeplinire a hotărârii de izgonire.

În timp ce reprezentanţii celor două comunităţi iudaice din Amsterdam discutau aspectele teologice ale controversatei scrieri, hahamul Zvi Aşknazi, în înţelegere cu Mose Chages, l-a excomunicat pe Chajon "deoarece vrea să-l îndepărteze pe Israel de la Dumnezeul său adevărat, impunându-i dumnezei străini (trinitatea)". În urma excomunicării, nimănui nu-i mai era îngăduit să aibă contacte cu el, iar cartea care conţinea ereziile trebuia arsă. Sentinţa a fost tipărită în limbile ebraică şi portugheză şi distribuită tuturor evreilor din Amsterdam. Evreii de origine portugheză nu au acceptat însă excomunicarea. Mai mult chiar, autorul acestei dezbinări a fost dus cu triumf în sinagoga mare, unde i s-a recunoscut valoroasa contribuţie la teologia iudaică. Hahamul Zvi nu s-a intimidat însă în faţa reacţiunii evreilor de origine portugheză şi a cerut informaţii şi asistenţă din partea celor mai respectaţi rabini din Europa. Aceştia au condamnat în unanimitate scrierea, considerând-o eretică. Ca urmare, Chajon a trebuit să părăsească Amsterdamul, lăsând în urma sa o comunitate dezbinată din pricina nesăbuitelor sale ambiţii.

Între timp delirul sabbatian s-a dezlănţuit din nou în Polonia. În Podolia şi în împrejurimile Lembergului această sămânţă otrăvită semănată de Iuda Chassid, după reîntoarcerea sa din Turcia, a început să rodească. Adepţii săi încălcau prescripţiile iudaice, iar moralitatea lor îndoielnică atrăgea noi adepţi. Pe măsură ce secta devenea din ce în ce mai numeroasă, membrii ei nu se sfiau să-şi practice moravurile pe faţă, fapt care a determinat rabinatul din Lemberg să-i excomunice din sinagogă. Măsura nu a avut însă rezultatul scontat. Adepţii sectei refuzau să respecte prescripţiunile talmudice, considerând Cabala ca singura învăţătură adevărată şi *Cartea Zohar* drept cartea sfântă a iudaismului. Conducătorii sectei trimiteau, în ascuns, curieri în Moravia, Boemia şi Germania, spre a stabili contacte cu sabbatienii de acolo. Aceşti trimişi se prezentau comunităţilor iudaice drept predicatori ambulanţi şi, prin remarcabila lor putere de convingere, reuşeau să facă prozeliţi. În aceeaşi perioadă, la Praga, a apărut o scriere cabalistică, despre al cărui autor se spunea că ar fi fost Jonathan Eibeschütz, cu un conţinut agresiv la adresa Talmudului. Împotriva acestei acţiuni de subminare a iudaismului tradiţional, rabinii au pronunţat numeroase excomunicări, dar măsura nu a avut darul să pună stavilă fanatismului sabbatian.

În timp ce comunităţile iudaice din Polonia, Moravia, Boemia şi chiar Germania erau confruntate cu recrudescenţa sabbatiană, Chajon s-a reîntors în Europa, prezenţa sa constituind un puternic impuls pentru erezie. Dar, de data aceasta, reapariţia sa a fost de scurtă durată. Deoarece la Berlin s-a discreditat, ameninţând comunitatea că dacă nu i se plăteşte o considerabilă sumă de bani se va converti la creştinism, a fost nevoit să emigreze din nou, de data aceasta în Nordul Africii, unde a şi murit. Fiul său şi-a fixat drept ţel al vieţii să-şi răzbune tatăl pentru umilinţele suferite şi în acest scop a trecut la creştinism. Stabilit la Roma, a desfăşurat o vie activitate de calomniere a iudaismului.

Un nume menţionat în treacăt mai sus şi care a continuat acţiunea destructivă în lumea iudaică a fost Jonathan Eibeschütz (1690-1764), originar dintr-o familie de cabalişti polonezi. Dotat cu o inteligenţă deosebită şi o memorie excepţională, el s-a văzut pus în faţa alternativei care domina lumea iudaică a timpului său: fi de a adera ideologic la orientarea lucidă şi echilibrată, reprezentată de Talmud, fie de a se alătura Cabalei. Se pare că decizia a fost luată la Praga, cu prilejul întâlnirii cu Nehemia Chajon, care l-a câştigat pe tânărul aspirant la înţelepciune pentru cauza Cabalei. Prudenţa însă l-a sfătuit să nu se manifeste pe faţă ca adversar al Talmudului.

La vârsta de 21 de ani, Jonathan Eibeschütz conducea deja, la Praga, o şcoală în care numărul discipolilor se mărea de la an la an. Când scaunul de rabin de la Metz s-a făcut liber, tânărul maestru şi-a prezentat candidatura şi, cu toate că au fost formulate obiecţiuni la numirea sa, până la urmă a fost acceptat. În timpul conflictului dintre Franţa şi Austria, s-a alăturat trupelor franceze şi, cu o împuternicire specială, a mers la Praga, unde a restabilit contacte cu vechii săi admiratori. După retragerea trupelor franceze (1742), atât el, cât şi ceilalţi evrei care avuseseră legături cu francezii au fost acuzaţi de autorităţile austriece de crimă de înaltă trădare. Acuzaţia nu l-a afectat, deoarece la terminarea campaniei s-a reîntors la Metz; în schimb, evreii din Boemia şi Moravia au avut de suferit, fiind acuzaţi de colaborare cu inamicul. Decretele din 1744 pentru Boemia şi din 1745 pentru Moravia îi condamnau pe toţi evreii din aceste provincii la izgonire din Imperiul austriac. Deşi Eibeschütz a încercat să obţină o anulare a celor două decrete cu ajutorul puternicelor comunităţi evreieşti din Bayonne şi Bordeaux, intervenţia nu a avut succes. Abia cu ajutorul evreilor influenţi de la curtea de la Viena şi a unor creştini binevoitori s-a obţinut o îndulcire a prevederilor decretelor.

Deoarece rabinatul din Metz i s-a părut prea îngust pentru aspiraţiile sale, Jonathan Eibeschütz a reuşit să obţină funcţia de rabin-şef al oraşelor germane Altona, Hamburg şi Wandsbeck. Dar imediat după preluarea funcţiei a fost confruntat cu o problemă deosebit de gravă. Numărul deceselor femeilor la naştere crescuse îngrijorător în cele trei oraşe de sub jurisdicţia sa. Toate tinerele evreice care aşteptau să nască erau îngrozite. Nimic mai firesc, deci, că ele s-au adresat rabinului, care prin harul şi înţelepciunea sa trebuia să fie în stare să izgonească îngerul morţii care bântuia comunitatea. Neavând încotro, Eibeschütz a fabricat o serie de amulete, "făcătoare de minuni", pe care le-a distribuit tuturor evreicelor care au făcut apel la ajutorul său. Cineva, din curiozitate, a desfăcut o amuletă confecţionată de rabin şi, spre surprinderea sa, a găsit o bucăţică de hârtie cu următorul text: "O, Dumnezeule al lui Israel, Care sălăşluieşti în splendoarea măreţiei Tale, trimite prin meritele slugii Tale Sabbatai Zvi sănătate pentru această femeie, pentru ca prin aceasta numele Tău şi a lui Mesia, Sabbatai Zvi, să fie slăvit în lume". Desigur că dezvăluirea acestei mistificări nu a rămas fără urmări. Rabinii ortodocşi au denunţat erezia sabbatiană pe care o perpetua Eibeschütz. Reclamat regelui Friederich I al Danemarcei ca eretic, a fost chemat să se justifice. În sprijinul său a intervenit profesorul de teologie David Frederich Megerlin, cunoscător al limbii ebraice, care, analizând textul incriminat, a ajuns la concluzia că anumite semne grafice simbolizează trinitatea creştină şi că Eibeschütz ar fi de fapt creştin, drept care nu trebuie sancţionat. Regele a fost convins de această interpretare fantasmagorică şi astfel controversatul rabin a rămas în funcţie. Privită cu ochi obiectivi, această situaţie constituie o dovadă elocventă despre confuzia spirituală în care se găsea lumea iudaică în secolul 18. Dar nicăieri dezorientarea nu era atât de profundă ca în Polonia, unde ideile sabbatiene răspândite de Chajim Malach se bucurau de o largă audienţă.

Ceea ce însă lipsea adepţilor ideilor sabbatiene era un conducător. Dar în curând acesta îşi va face apariţia în persoana lui Iacob Frank, sau, aşa cum se numea în realitate, Iankiew Leibowitz (1720-1791), una din cele mai autentice figuri de şarlatan - aşa cum îl caracterizează Hirsch Graetz în a sa *Volkstümliche Geschichte der Juden* - dintre evreii secolului 18. În timpul unei călătorii în Turcia, el a luat contact cu sabbatienii din Salonic, sau mai bine zis cu musulmanii evrei, denumiţi *"Donmäh"* (transfugii). Cu acel prilej a adoptat mahomedanismul cu aceeaşi uşurinţă cu care mai târziu va adopta creştinismul. Între timp a reuşit să câştige o avere considerabilă, iar la Nicopole s-a căsătorit cu o femeie excepţional de frumoasă. Întovărăşit de un grup de evrei din Turcia şi din Ţara Românească, s-a îndreptat spre Polonia, vizitând oraşele în care se mai găseau sabbatieni. Din rândul acestora Frank şi-a organizat o sectă proprie. El propovăduia în rândul adepţilor săi ideea că le este îngăduit să se îmbogăţească folosind orice mijloace. Eforturile sale se îndreptau spre desfiinţarea iudaismului talmudic şi înlocuirea lui cu ideile cabalistice. Pentru a stăvili acţiunea propagandistică a noii secte, rabinatul polonez s-a plâns autorităţilor, învinuindu-l pe Frank că încearcă să-i convertească pe evrei la Islam şi să-i determine să emigreze în Turcia. Concomitent, împotriva lui s-au rostit blesteme şi excomunicări, interzicându-se tuturor evreilor orice contact cu sabbatienii. De asemenea, evreilor sub 30 de ani le era interzis să citească literatură cabalistică.

Pentru a se apăra, Frank a recomandat adepţilor săi să susţină teza trinitară a divinităţii, ceea ce era pe placul autorităţilor ecleziastice creştine, şi în acelaşi timp să acuze Talmudul că ar conţine atacuri la adresa creştinismului. Dar încă mai gravă era acuzaţia că adepţii Talmudului înfăptuiau omoruri rituale. Deznodământul acestei echilibristici pseudoreligioase a fost cel firesc. Autorităţile catolice au cerut adepţilor lui Frank să se boteze, din moment ce acceptau ideea unei divinităţi trinitare. Deşi la început s-au opus, în cele din urmă au fost nevoiţi să accepte. În frunte cu profetul lor, au devenit cu toţii creştini, în cadrul unei ceremonii festive. Aventura nu se sfârşeşte însă aici. Denunţat de către săi unii că încreştinarea sa nu a fost decât o manevră tactică şi că adepţii sectei continuă să-l considere drept Mesia, Frank a fost judecat de Inchiziţia poloneză, sub acuzaţia de înşelătorie şi blasfemie, şi întemniţat la Mănăstirea Cestovova, unde a zăcut timp de 13 ani. În 1771, cu prilejul ocupării Poloniei de ruşi, a fost eliberat şi, de data aceasta, s-a convertit la ortodoxie.

Aventuroasa sa existenţă nu se încheie însă aici. După eliberare şi-a continuat seria mistificărilor timp de peste douăzeci de ani, la Viena, Brno şi Offenbach. Pe fiica sa Eva o prezenta ca întruchiparea divinităţii, reuşind să găsească destul de mulţi naivi care să dea crezare elucubraţiilor sale mistice. După moartea sa, erezia sabbatiană se stinge, dar nu şi atracţia spre Cabală şi misticism. Ea va dăinui ca o constantă a spiritualităţii iudaice până în zilele noastre.

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

"ŞCOLI UNICE ÎNTR-O EUROPĂ BÂNTUITĂ DE FASCISM"

Împrumut aici titlul unui articol apărut în *Magazin Istoric* nr. 6 din iunie 1983, autori: M. I. Dragomirescu şi V. Bordeianu.

Articolul are o introducere de politizare, în spiritul desuet partinic al comunismului atotbiruitor (cât pe ce să devină visul de aur al întregii omeniri). Citez: "În ciuda rigorilor regimului de teroare – evreii din România au avut posibilitatea de a-şi lărgi învăţământul primar sau secundar şi de a-şi organiza un învăţământ universitar, în care au fost instruiţi tinerii eliminaţi, în urma măsurilor discriminatorii, din şcolile ne-evreieşti (de stat sau particulare)."

În 11 oct. 1940, decretul lege nr. 3438 prevedea eliminarea tinerilor evrei din şcolile secundare şi universitare, dar acelaşi decret lege prevedea că evreii sunt liberi să-şi organizeze şcoli proprii în învăţământul particular, primare şi secundare. Pentru cele universitare, spre a ocoli termenii decretului, au fost înfiinţate şi o serie de colegii, care aveau programe analitice universitare, identice cu facultăţile şi institutele din învăţământul de stat. Aceste colegii încep să funcţioneze pe data de 2 decembrie 1940 şi ele sunt frecventate de peste 2000 de studenţi.

Colegiile respective au fost:

1. Colegiul "Ernst Abason": politehnică şi biologie umană;
2. Colegiul "Marcu Bercovici": fizico-chimice şi matematici;
3. Colegiul "Marcu Onescu": umanistică şi biologie umană (respectiv medicină).

Colegiul "Onescu" avea 13 secţii, 133 profesori şi 1500 studenţi. Clădirea acestui colegiu era situată pe str. Mircea Vodă şi este menţionată în *Istoria Bucureştilor* a lui Ionescu Gion drept "Casa Eliade" (în anii '30-'40 a aparţinut bancherului Elias). Intrarea la cursuri se făcea prin latura vestică a clădirii, str Columbelor 2.

Profesorii mai importanţi ai colegilor noştri evrei erau: Peter Justin – anatomie, Merkeş – embriologie (mai târziu profesor la Facultatea de Medicină Timişoara), Darius Cuper – chimie, apoi Iagnov, Sager, Poper... şi alţii (care toţi au fost ulterior încadraţi cu diferite grade în învăţământul de stat).

După 23 august 1944, la reînceperea cursurilor în seria mea (1941-1947), acum fiind anul IV, au fost înmatriculaţi între 100 şi 200 studenţi evrei, printre care îmi amintesc de Conitz Leim, Cosmovici Louis, Dremscher Marcel, Litman Solomon, Luigi Luigi, Soraga Jean, Schonfeld Marcel, Schreiber Edmond, Schwartz Villy, Spiner Armand, Kesler Isidor, Tansig Hugo, Glucklich Norbert (mai târziu Nicolae Minei), Iakob Iakob şi alţii. Integrarea lor în seria noastră s-a făcut în mod firesc, ei reuşind să refacă handicapul de pregătire mai temeinică a noastră (teoretic şi practic). Dr. Iakob a fost un excepţional profesionist la secţia de radiologie a Clinicii de Cardiologie a Prof. Dr. Bazil Teodorescu. Glucklich Norbert (Nicolae Minei) a fost, până în anii '80, redactor-şef adjunct la *Magazin Istoric*.

Tot în 1944 o altă serie de studenţi evrei s-a reîncadrat în anul V al Facultăţii de Medicină umană Bucureşti, printre ei şi actualul preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti, Nicolae Cajal.

Politizarea acestor "şcoli unice într-o Europă bântuită de fascism" oscilează între "cumsecădenia poporului român" şi "complicitatea unor funcţionari superiori din Ministerul Cultelor şi din Ministerul Educaţiei Naţionale".

Cumsecădenie ? Da! Complicitate? Da! Dar timp de 4 ani guvernanţii perioadei respective (octombrie 1940 - august 1944) chiar să nu fi ştiut nimic? În octombrie 1940, când s-a emis decretul 3438, ministrul Educaţiei Naţionale era chiar Traian Brăileanu, membru al Mişcării Legionare, profesor universitar, sociolog de talie europeană, cu studii de excepţie în teoria comunităţii omeneşti. Ulterior titular este Ion Petrovici, profesor universitar, filozof şi el de talie europeană. Traian Brăileanu a murit la Aiud, Ion Petrovici a supravieţuit detenţiei dure de care a avut parte (pentru "cumsecădenia" lor).

În subsolul paginii 37 din articolul semnant de M.I. Dragomirescu şi V. Bordeianu se menţionează că unică a fost şi existenţa unui teatru evreiesc în aceeaşi perioadă. S-a ţinut chiar un colocviu, în cadrul celui de al XV-lea Congres Internaţional de Ştiinţe Istorice, pe tema "Propaganda în timpul celui de al II-lea război mondial. Metode, obiective, rezultate". Numai că înfiinţarea teatrului *Baraşeum* se ştie că este datorată fostului director general al teatrelor din România, nimeni altul decât Radu Demetrescu Gyr, membru al Mişcării Legionare.

CASA ELIADE (mai târziu: ELIAS) din str. Mircea Vodă (colţ cu str. Columbelor), unde a funcţionat Colegiul "Marcu Onescu"

Măsuri discriminatorii, în ceea ce priveşte şcolile. Da. Dar numai în România s-a găsit soluţia de toleranţă!

Despre cota de supravieţuire a evreilor în România, istoria este clară: studiul lui Filderman şi Manuilă din Italia; a se citi şi reciti cuvintele de recunoaştere cinstită ale venerabilului rabin şef-Şafran, ca şi ale prof. univ. dr. Weinberger (fost rabin-şef a Clujului); ca şi altor multor alţi mărturisitori evrei, personalităţi de seamă, care au spus răspicat că în timpul celui de al II-lea război mondial România a fost o oază pentru evrei. Tot asaltul de mistificări, cu cifre inventate, apare... la 45 ani de la instituirea puterii comuniste în România. Marius Mircu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, în prezent stabilit în Israel, în cartea sa *Dosar Ana Pauker, Iosif Chişinevschi şi alţii*, Editura Globus, 1994, prezintă un capitol intitulat: "Guvern de evrei în România" (4 vicepreşedinţi ai Consiliului de Miniştri, 8 miniştri, 42 miniştri adjuncţi şi demnitari echivalenţi, ambasade, presă, radio, securitate etc., exemplificări detaliate cu numele respective şi cu pseudonimele româneşti).

Oare cum se explică faptul că atunci, cu un aparat guvernamental puternic evreo-comunist, nu se ajunge nicicum la concluzia de holocaust în România?

Procesele celor vinovaţi de crime împotriva umanităţii au fost judecate de Tribunale ale Poporului, au fost mediatizate în perioada respectivă, condamnaţii respectivi sunt cunoscuţi... dar nici vorbă de holocaust. Dosarele lor şi presa anilor respectivi pot fi studiate. Domnul Nicolae Cajal, beneficiarul acelor şcoli, în care şi-a făcut studiile universitare ale primilor 4 ani de Medicină, nu spune o vorbuliţă despre aceşti 4 ani!

Oricum, seria mea, în anul VI de Medicină (1946–1947), l-a găsit pe Nicolae Cajal asistent preparator la inframicrobiologie, membru al Partidului Comunist. Domnul Cajal nu se poate să nu ştie că în acei ani intrarea în facultăţi se făcea acum după un ***numerus clausus* comunist** (75% fii ai clasei muncitoare, 25 % ceilalţi), că studentul Topolinski, din anul I de Medicină, a fost exmatriculat în cadrul unei şedinţe UTM pentru că nu a vrut să cumpere *Scânteia Tineretului*, că Vişoianu Maria (în prezent Enache), studentă în anul IV, a fost exmatriculată că a minţit în autobiografie că nu este rudă cu "trădătorul" Vişoianu, că fii şi fiicele de preoţi erau eliminaţi din licee pe această simplă culpă: copii de preoţi (am 2 nepoate care au avut această soartă: Badea Melania şi Badea Lelia) ş.a.m.d.

Discriminări... Discriminări... La vremea aceea demonstranţii la mitinguri purtau pancarte pe care era scris: "Să cultivăm ura de clasă!".

"Ura de clasă" a făcut peste 120 milioane de victime, de 20 de ori mai mult decât "ura de rasă". Dar nici vorbă de proces moral al comunismului! Nici vorbă de condamnarea urei de clasă! Deci: nu poate fi discutat holocaustul roşu alături de holocaustul evreilor. De ce ?

Printre stereotipiile domnului Cajal este şi ... "masacrul de la Abator". Domnia sa uită că:

● Autorităţile guvernului militar al lui Antonescu (parchet, poliţie, Institutul medico-legal) au cercetat cazul şi au clasat dosarul ca nefondat.

● În 1944, odată cu dispariţia cenzurii, întreg personalul Abatorului a dat o dezminţire categorică a basmului despre masacru, toate semnăturile apărând pe acest protest, iar în final semnând Conf. Dr. Iftimovici, directorul Abatorului. Protestul a fost republicat în 1990, întâi în presă, apoi în broşură.

● În 1946 au venit în România Ilya Ehrenburg cu o echipă de cineaşti şi reporteri *mass-media* din Vest. Toţi pleacă dezamăgiţi. Nimic real în legenda publicitară cu abatorul!

● Într-o emisiune cu Florin Călinescu, academicianul Nicolae Cajal a rămas surprins că n-a fost întrebat nimic despre inframicrobiologie. Oare ar fi spus domnul academician că Gh. Marinescu Dinizvor, băiat de ţăran din Argeş, şeful promoţiei noastre, şef de secţie la Spitalul Dr. Victor Babeş şi cercetător la inframicrobiologie, era laureat al Academiei de Medicină din Paris, pentru că descoperise mononucleoza infecţioasă? Bineînţeles că francezii l-au făcut şi membru al Academiei de Medicină din Paris. Ar fi spus? Ar fi spus şi că nu a fost membru al Partidului Comunist? Dacă ne-am lua după rabinul Cohen, care spune că evreii sunt cununa creaţiei lui Dumnezeu, iar ceilalţi sunt scursura creaţiei, bineînţeles că dr. Gh. Marinescu este scursura creaţiei lui Dumnezeu...

De 60 de ani, tot felul de istorici, de comentatori, de analişti, începând cu cei ai dictaturii carliste, apoi cei ai dictaturii militare, apoi cei ai puterii evreo-comuniste (din care s-au detaştat cei de speţa Fătu, Spălăţelu, Neagoe, etc:), ajungându-se la troncănitorii şi troncotitorii ultimei decade, toţi, dar absolut toţi nu renunţă la insulte, invective, falsuri, dezinformări, manipulări la adresa Mişcării Legionare, fără să se jeneze de porunca a 9-a a Decalogului lui Moise: "Să nu depui mărturie strâmbă"...

Domnilor istorici certaţi cu conştiinţa dumneavoastră, întoarceţi-vă la Decalog!

Cât priveşte grija deosebită pe care o poartă evreii României, mai bine zis culpabilizării României, postfaţa cărţii lui Marius Milcu s-ar putea să le fie spre luare aminte: "... evrei, nu mai stăruiţi în a lucra pentru fericirea altor popoare. Orice aţi face, mai curând sau mai târziu popoarele vă vor blestema, ele nu pot suporta că evreii au idei ieşite din comun. Lăsaţi-le să se descurce singure, nu e deloc imposibil, cum v-aţi teme. Aveţi acum pentru ce şi pentru cine lupta [statul Israel – *n. Red.*] fără să vi se poată reproşa aceasta!".

Dr. Constantin DIACONESCU

marginalii

Evenimentul editorial al ultimei perioade pare a fi fost publicarea, la Editura "Polirom" din Iaşi, a corespondenţei inedite dintre **MIHAI EMINESCU** şi **VERONICA MICLE** (93 de scrisori ale lui Eminescu din perioada 1878-1883 şi 15 scrisori ale Veronicăi Micle dintre 1878-1881, iar în *Addenda* două scrisori ale aceleiaşi către Harieta Eminovici şi o scrisoare a lui T. Maiorescu către poet), sub titlul ***Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit*** (formule de adresare împrumutate din corespondenţa respectivă). Toate scrisorile (provenite din arhiva familiei Graziella şi Vasile Grigorcea, Graziella Nanu-Grigorcea fiind chiar nepoata Veronicăi Micle) sunt redate şi în facsimil, ceea ce face să crească semnificativ interesul ediţiei, dar în acelaşi timp pune în evidenţă şi anumite inconsecvenţe, stângăcii şi chiar gafe ale îngrijitoarei, d-na **Christina Zarifopol-Ilias** (căreia îi aparţin transcrierea, notele şi prefaţa). Urmaşa lui Paul Zarifopol, trăind de mai mulţi ani în America şi neavând antecedente culturale, nu putea face treaba unui editor profesionist; transcrierea n-are criterii clare şi omogene, soluţiile variază uneori inexplicabil, iar lecţiunile greşite nu lipsesc (o dată, în textul tipărit al scrisorii 24, mutilându-se amatoriceşte chiar un vers eminescian, deşi în manuscris locul este cât se poate de lizibil: "Salcâmii-şi *scuture* floarea de toamnă şi de vânt" în loc de "Salcâmii-şi *scutur* floarea...", devenit celebrul "Se scutură salcâmii de toamnă şi de vânt"). Nu mi-am propus aici să fac un inventar al acestor nereguli, ce au fost deja, în mare parte, semnalate de alţii (ca, de pildă, de Ioana Pârvulescu în *România literară*). Deşi de un cert interes pentru biograf şi istoricul literar, publicarea acestei corespondenţe, dincolo de aspectul tehnic sau profesional, mi se pare un demers moralmente impur, violând cu prea puţin folos intimitatea a doi oameni nefericiţi (putându-i da, bunăoară, unui personaj isteţ, dar elementar, precum Cristian Tudor Popescu, ocazia de a divaga, în *Adevărul literar şi artistic*, pe tema "caragialismului" lui Eminescu). Posteritatea are, ce-i drept, deseori astfel de cruzimi grobiene, Eminescu fiind doar o victimă între altele (cum el însuşi o presimţise). Simptomatic e faptul că scrisorile acestea au fost păstrate mai bine de un veac de discreţia aristocratică a posesorilor, fiind date la iveală de indiscreţia romanţios-mitocănească a descendenţilor actuali. E de presupus, pe de altă parte, că publicarea aşa-zisei "comori ascunse" (corpus inedit ce-l completează fără revelaţii esenţiale pe cel deja cunoscut: *cf.* vol. XVI din marea ediţie academică a *Operelor* lui M. Eminescu) va fi constituit cea mai grasă afacere editorială a anului jubiliar (exploatând atât curiozitatea principială a cercetătorilor, cât şi curiozitatea ieftină – dar scump plătită: 440000 lei! – a publicului larg).

Trei titluri atrag cu osebire atenţia din oferta estivală a Editurii "Anastasia". Este vorba mai întâi de prima ediţie românească a ***Parabolelor lui Iisus***, eruditul studiu devenit clasic al teologului protestant **JOACHIM JEREMIAS** (1900-1979), cu un cuvânt introductiv (circumstanţial, dar miezos) al **Părintelui Galeriu**. Efectuată după ediţia engleză din 1963 (cartea a fost redactată la origine în limba germană), traducerea (făcută chinuit de monahul **Calinic Dumitriu** – actualmente episcop-vicar la Iaşi – şi revăzută mai degrabă superficial de Pr. Prof. Dr. **Vasile Mihoc** şi de Dr. **Ştefan Matei**) este slabă, dar nu ilizibilă (cum se mai întâmplă uneori cu versiunile "popeşti"). E o lectură care se adresează cu precădere specialiştilor, inaccesibilă în miezul ei necunoscătorilor de limbă greacă (şi chiar aramaică) sau celor certaţi cu discursul hipertehnicizat. Ediţia se vede a fi fost făcută în pripă, căci altminteri s-ar fi renumerotat desigur stufosul corp de note (care se reiau mereu de la 1, de câte ori se atinge suta – procedeu economicos, dar funcţional numai într-o ediţie cu notele la subsol, cum n-a avut răgazul s-o facă "Anastasia"), iar numeroasele citate greceşti s-ar fi cerut măcar în parte traduse (bunii cunoscători de greacă din lumea noastră bisericească şi monahală fiind din ce în ce mai puţini, ca urmare a unui învăţământ teologic înstrăinat de cultura mare, şi mai ales de filologie). Dar chiar şi aşa (în fond, rămâne posibilitatea unei reeditări îmbunătăţite, făcute cu tihna necesară profesionalismului adevărat), actul editorial al "Anastasiei" umple un gol însemnat în bibliografia în limba română a exegezei neotestamentare (anumite ticuri protestante ale autorului pot fi uşor trecute cu vederea, cel puţin atâta vreme cât dinspre lumea ortodoxă nu prea se arată erudiţi de aceeaşi talie).

De o traducere net superioară (**Zenaida Luca**, absolventă de limbi clasice specializată în neogreacă, substanţial sprijinită redacţional de **Marilena Andrei**, absolventă de filosofie) a beneficiat densul şi controversatul studiu filosofico-teologic al cunoscutului gânditor creştin grec **CHRISTOS YANNARAS**, ***Persoană şi eros*** (ediţia românească este precedată de avizatul cuvânt înainte al filosofului **Mihai Şora**, ce urmează altui eseu celebru, publicat în româneşte acum câţiva ani tot la "Anastasia" (*Heidegger şi Areopagitul*, trad. Nicolae Şerban Tanaşoca). Spre deosebire de ediţia din J. Jeremias, ediţia din Ch. Yannaras se vede a fi avut o lungă şi benefică gestaţie, pe măsura subtilităţii, complexităţii şi densităţii textului (însoţit de peste opt sute de note ale autorului, totalizând nu mai puţin de o sută de pagini). "Ideea directoare care structurează întreaga substanţă a cărţii lui Yannaras – scrie d-l Mihai Şora este ideea de persoană; mai exact, ideea de relaţie personală (şi aş spune chiar: de relaţie personală *fondatoare*) –, pentru bunul motiv că persoana este esenţialmente «deschidere spre», adică relaţie dinamică, respectiv ec-stază, dispoziţie nativă de a veni în întâmpinare, de a se dărui (...) De fapt, analitica aceasta a persoanei începe cu capătul ei imediat abordabil, cu capătul dinspre noi (noi: făpturile omeneşti), dar se urcă abrupt spre problematica fondatoare a persoanei/persoanelor divine (evident, cu corectivul absolut indispensabil al teologiei negative)" (p. 6).

În fine, de un indiscutabil interes este volumul ***Introducere în ştiinţa creaţiei*** (cum apare în antetele interioare şi cum o atestă şi titlul englezesc: *What is Creation Science?*, iar nu în "ştiinţa creaţionistă", cum apare pe copertă şi pagina de titlu, probabil printr-o intervenţie discreţionară de ultimă oră), semnată de savanţii americani **HENRY M. MORRIS** şi **GARY E. PARKER** (cartea datează din anii '80, dar traducerea românească, realizată de ing. **Emil Silvestru**, a urmat cea mai recentă reeditare: cea din 1999). Ideea de *creaţie divină*, tratată însă – în mod deliberat – strict *ştiinţific*, este axa întregului discurs, lumea fiind văzută ca realizare a unui *design* perfect unitar, iar Dumnezeu ca *Designer*-ul suprem. Prefaţa traducătorului (în acelaşi timp un rechizitoriu al limitelor/erorilor morale şi gnoseologice ale spiritului modern) neteezeşte inspirat drumul spre o abordare ştiinţifică a lumii prea puţin familiară la noi, dar extrem de riguroasă şi infinit mai coerentă decât "ipoteza evoluţionistă". Cartea este structurată în trei părţi: I. Evoluţia ştiinţă sau credinţă; II. Ştiinţele vieţii; III. Ştiinţele fizice (în anexe aflăm o amplă bibliografie, desigur greu accesibilă cititorului român). Avem de-a face, fără îndoială, cu cea mai substanţială şi mai lesne digerabilă lucrare pe tema respectivă apărută până astăzi în România (volumul se încheie cu "Manifestul Fundaţiei Române pentru Cercetarea Creaţiei", publicat – nu demult – inclusiv în paginile *Punctelor Cardinale*).

O menţiune aparte merită noul stil al coperţilor "Anastasia", de o eleganţă discretă şi austeră, datorată "viziunii grafice" a d-nei **Doina Dumitrescu** (care consolidează astfel, într-un alt registru, tradiţia de bun-gust a coperţilor "Anastasia", cu care nu multe edituri româneşti se pot lăuda).

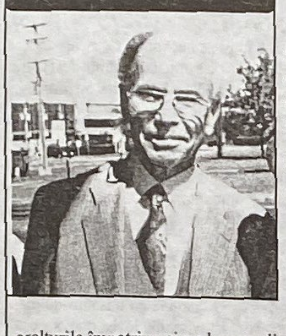
Spaţiul nu-mi mai permite, din păcate, decât menţionarea în treacăt a altor câtorva apariţii editoriale mai recente: amplul eseu de hermeneutică folclorico-religioasă ***Creştinismul cosmic – o paradigmă pierdută? Mit şi ortodoxie în tradiţia românească*** semnat de d-l **VASILE AVRAM** (care este şi autorul unei alte cărţi de excepţie a ultimilor ani: *Constelaţia magicului* – 1994), apărut în 1999 la Editura "Sæculum" din Sibiu şi dezvoltând fascinant, într-o perspectivă interdisciplinară, faimoasa sintagmă şi teorie istorico-mitologică a lui Mircea Eliade (autorul este cadru universitar – specializat în antropologie – la Facultatea de Litere, Istorie şi Jurnalistică a Universităţii "Lucian Blaga" din Sibiu); rafinatul şi pertinentul studiu literar ***Motive lirice în poezia lui Lucian Blaga: Drumul şi Oglinda*** al regretatului **PETRE NICOLAU** (nepot al lui L. Blaga şi iubit dascăl de literatură al Universităţii Bucureşti, plecat prematur dintre noi în primăvara acestui an), singurul volum pe care autorul a ajuns să-l publice (din nefericire, impardonabil mutilat de primitivismul editorial al "Viitorului Românesc", care şi-a înscris pe obraz o pată de neşters); insolitul studiu *Lucian Blaga şi medicina* (apărut la Sebeş, sub egida Centrului Cultural şi Fundaţiei "Lucian Blaga"), semnat de doctorul **RADU CĂRPINIŞIANU**, care ne propune în premieră o "patografie" a lui Lucian Blaga, evitând cu destulă prudenţă alunecările senzaţionaliste (binecunoscute în cazul Eminescu, de la C. Vlad la O. Vuia); incitantul volum, de un superior amatorism (în sensul etimologic al termenului), ***Eminescu – Destin, Conştiinţă. Viorel Gheorghiţă în dialog cu Emil Şimăndan***, apărut în acest an la Editura Fundaţiei "Ioan Slavici" din Arad şi bucurându-se de cuvântul înainte al poetului **Ştefan Aug. Doinaş** (care vorbeşte, în legătură cu fostul deţinut politic **VIOREL GHEORGHIŢĂ**, despre "o tulburătoare nobleţe spirituală", verificabilă în mai toate paginile cărţii); emoţionantul volum de versuri al d-lui **TRAIAN POPESCU**, ***Catrenele Învierii. Exerciţii de memorie şi de supravieţuire din temniţa Aiudului***, apărut la Editura "Crater", cu o prefaţă a d-lui **Pan Izverna** şi cu bogate ilustraţii semnate de talentata **Cornelia Amărăscu** (autorului – binecunoscut şi în postură de compozitor – trebuie să-i mai apară în curând, la aceeaşi editură bucureşteană, un volum-mărturie despre experienţa-limită a "reeducării" de la Piteşti); ediţia a doua completată a masivului volum de memorii al preotului **NICOLAE GREBENEA** (legionar şi fost deţinut politic), *Amintiri din întuneric* (Editura "Scara", Bucureşti, 2000), cu un mărturisitor cuvânt înainte al Protos. **Iustin Pârvu** şi în frumoase condiţii editoriale.

Despre toate aceste titluri nădăjduiesc să am răgazul de a scrie mai pe larg în numerele viitoare (când îmi propun să fac şi trecerea în revistă a câtorva interesante publicaţii periodice, ivite sau fericit consolidate în vremea din urmă).

Răzvan CODRESCU

NICU NAUM

LAMURA "FRĂȚIILOR DE CRUCE"

Deși în actele de stare civilă figura cu numele de Ispas Naum, toți îl cunoșteau drept Nicu Naum. Era Cavalerul Absolut al Ordinului "Frățiilor de Cruce" și, deși trecuse demult pragul celor 70 de ani, a rămas neschimbat, așa cum intrase în adolescență în Frăție. Nimic n-a putut să-i altereze puritatea sufletească, deși asalturile împotriva ei nu l-au ocolit.

În "Războiul lui Antonescu cu Frații de Cruce", cum a redat sugestiv Nicolae Călinescu acea nefericită perioadă din istoria României, Nicu Naum a fost prins în malaxorul acestei încleștări și a ajuns la închisoare. După o perioadă scurtă în închisoarea Vaslui, a ajuns în toamna anului 1942 în închisoarea din Alba Iulia, cu grupul de fedeciști dobrogeni din care făceau parte Dumitru Paceag, Nicolae Roșca, Cornel Oțelu, Panaitescu și alții. Au nimerit într-o perioadă când închisoarea Alba Iulia, destinată Fraților de Cruce, elevi de liceu care trecuseră de 18 ani, era pedepsită de colonelul magistrat Alex. Petrescu, directorul general al penitenciarelor pe țară.

În crunta stare de război, când hrana deținuților din Alba Iulia consta în mămăligă de "mei" (da, mei, nu porumb) și supă de "caralabe", gulii tăiate mărunt cât o anafură, care nu se găseau mai mult decât câteva bucăți în ciorbă, deținuților adolescenți, în plină formare, le-au fost suspendate și pachetele cu alimente de acasă.

Slăbiseră cu toții, unii au contractat câte o tuberculoză galopantă, iar cel mai slăbit, Bădărău, un talent de pictor deosebit, a murit pictând icoane pentru o biserică. În starea de tensiune care domnea în închisoare, doar Nicu Naum era de neînfrânt, aducând în celule noile cântece pe versurile lui Dumitru Paceag, puse pe note la Tulcea de fratele său, Vică Paceag. Romanțele "Tatiana", "Un greier micuț" și altele, nimeni nu le cânta mai cu patimă decât Nicu Naum.

În noiembrie 1942 a apărut decretul lege de trimitere pe front pentru reabilitare a deținuților, dar directorul închisorii a amânat punerea în libertate a Fraților de Cruce, pentru că nu aveau stagiul militar satisfăcut, până la încorporarea noului contingent 1944, care urma să se facă la 1 aprilie 1943. Deși decretul prevedea eliberarea cu cel puțin 10 zile înainte de încorporare, directorul închisorii Alba Iulia nu i-a eliberat pe deținuți decât la miezul nopții de 22-23 martie, luându-le tinerilor încă două zile de libertate...

Nicu Naum a fost încorporat în Regimentul 2 Pionieri de Gardă, cu sediul pe șoseaua București-Ploiești, alături de fortul Otopeni. După perioada lunilor de instrucție, a fost trimis la centrul Sărata din Basarabia, unde se formau "batalioane de reabilitare" pentru a fi trimise pe linia întâi a frontului.

Ca mulți dintre cei trimiși să fie omorâți pe linia întâi, Nicu Naum a fost protejat de îngerul său păzitor și a scăpat nevătămat, dar a fost luat prizonier de ruși, când întreaga armată de pe frontul de răsărit a primit ordin să nu se mai lupte și să depună armele, pentru că la 23 august 1944 s-a semnat armistițiul cu rușii. Cunoscând perversiunea bolșevicilor și tactica lor, profitând de paza slabă a prizonierilor, aflându-se încă pe teritoriul României, ca foarte mulți alții, care au simțit pe pielea lor trădarea din 23 august, Nicu Naum a evadat din lagăr și astfel a scăpat de trimiterea în Siberia.

Scăpat de deportare, se prezintă la Regimentul său 2 Pionieri de Gardă. Regimentul tocmai primise ordinul de plecare pe frontul de Vest. Ardealul fusese eliberat și trupele române înaintau în Ungaria și Cehoslovacia. În Nicu Naum ardea chinuitoarea întrebare: "Cum să lupte alături de ruși?" A luptat împotriva rușilor, chiar în umilitoarea poziție de "reabilitare", pentru că era conștient de pericolul bolșevic. "Chiar dacă Rușii ar fi înaintat, puteam să luăm calea munților și tot nu ne găseau, dar am crezut în «armistițiu» și Rușii ne-au luat prizonieri. Eu am evadat, dar cei peste 100.000 de camarazi care au luat drumul Siberiei? Și acum să luptăm pentru victoria comunismului? Dacă România este acuzată de ce a trecut Nistrul, ce căutăm acum spre Tisa, pentru a lupta în pusta maghiară și în Munții Tatra?".

Hotărârea lui a fost luată. El nu va lupta alături de bolșevici pentru comunizarea Europei, după ce au pornit la comunizarea României. A plecat pe front cu regimentul său, dar n-a luptat nici o zi pentru victoria comunismului, ci, la prima ocazie, alături de alți camarazi, a fost alături de cei care luptaseră efectiv împotriva bolșevicilor. Și-a pus întreaga sa capacitate de jertfă în lupta inegală cu monstrul dirijat de Moscova, dar acolo Sus, unde se croiesc destinele noastre, altele erau planurile fixate destinului său.

Rămas pribeag într-o Europă răvășită de război, salvată de la nazism, dar luată cu asalt de comunism, Nicu Naum și cei de o credință cu el, supraviețuitorii marelui cataclism al celui de-al Doilea Război Mondial, ale lagărelor germane și al închisorilor din România, priveau, ca toți năpăstuiții de soartă, spre Lumea Nouă a celor două Americi.

Săraci, lipsiți de orice bunuri, unii cu sănătatea șubredă, nu aveau decât tinerețea și idealul lor. Triați, ca negrii de pe vremuri de către noii stăpâni, acești refugiați erau îmbarcați în pântecele marilor transatlantice, unii cu destinația spre întinsele pampasuri ale Argentinei și misterioasele păduri ale Braziliei, alții spre sobra și recea Canadă sau ispititoarea lume a Statelor Unite.

Încercările prin care trecuse Nicu îi afectaseră sănătatea și a scăpat ca prin minune de o boală de plămâni. Iremediabil romantic, o mare dragoste se sfârșește printr-o fericită căsătorie și Nicu Naum vine în Canada însoțit de devotata sa Marioara care, în scurta lor conviețuire, i-a dăruit trei copii și o lungă, dureroasă stingere de viață, care s-a prelungit în ani grei de suferință. Față de atâtea încercări, este de neînchipuit ce resurse sufletești a avut acest om, ca în fiecare zi și la orice oră să fredoneze un cântec, să zâmbească și să-i ajute pe alții, mai puțin chinuiți decât el, să reziste, să se redreseze și să meargă mai departe.

De unde atâta putere de dăruire fără snobism, atâta credință fără pic de fariseism, atâta îndurare ioviană fără a cârti niciodată împotriva presupuselor (de noi, muritorii) "răni nedrepte"?

Era tot și totdeauna o continuă dăruire: pentru Credință, pentru Neam, pentru idealul său, pentru fratele căzut în nenorocire, fără a pretinde nimic. Faptele lui au dat roade. Poate nici n-a știut ce comoară a lăsat în urma lui, pentru că niciodată nu privea în urmă.

A trebuit să aflăm noi, nu acum când nu mai este printre cei vii, ci în vara anului 1999, când tinerii din Montréal din grupa teatrului "Cortina" și-au suspendat spectacolul ce urma să fie prezentat la "Câmpul Românesc" din Hamilton, pentru că Nea Nicu era bolnav și lipsea pentru prima dată de la "Săptămâna Câmpului Românesc".

Era în sufletul acestor tineri atâta zbucium sufletesc, atâta durere înăbușită, mai puternică decât grija pentru părinți, pentru că, la Montréal, Nicu Naum era pentru fiecare și frate, și părinte, și prieten și duhovnic. Când frunțile se încruntau de necazuri, de nedreptăți, de suferințe, Nicu Naum, păstrându-și discret toate necazurile lui, venea cântând vechile lui șlagăre și durerile sufletești amorțeau, grijile treceau și necazurile erau date uitării, pentru că Nicu Naum avea harul dat de Dumnezeu să aducă pacea și liniștea în sufletul fiecăruia.

Disprețuia lingușirea, invidia, intriga, mișelia, iar mai presus de toate ura trădarea n-a folosit însă niciodată injuria, nici vorbirea brutală, nici violența.

Îngrijit ca aspect, avea totdeauna un simț deosebit al liniei vestimentare și armonizare a culorilor. Discret până la pudicitate, a rămas până la ultima sa picătură de forță în a se ajuta singur, el, care sărea în ajutorul tuturor, fiindcă era brațul lor de nădejde.

Când unii se aflau la vreo răscruce a vieții, știau că undeva este Nicu Naum și nu plecau fără cel puțin o bună îndrumare.

La Montréal, românii sunt triști. Nu pentru că au rămas cu un om mai puțin, ci cu sentimentul că fiecare a pierdut câte ceva din sine însuși.

La "Câmpul Românesc" din Hamilton, serile de tabără vor fi mai sărace, ca și serile de taină, izolați în câte o cabană. România Mare, de care ne vorbea cu patos, s-a dus cu cântecele lui Nicu Naum, care o aducea proaspătă în fiecare vară la Câmpul din Hamilton, iar noi, "betegi și jalnici seniori", ce n-am putut intra în Prima Cruciadă la Ierusalimul Spiritual, îi mulțumim pentru tot ce a lăsat în urma lui și îi spunem: "La revedere, Nicule".

Zahu PANĂ

BUCUR STĂNESCU

Vara aceasta, în ajunul marelui praznic al Adormirii Maicii Domnului, ne-a părăsit una dintre cele mai distinse figuri ale lumii legionare: BUCUR STĂNESCU.

Născut în Roșiorii de Vede la 14 iulie 1916, a fost absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din București (1938). Membru activ al Mișcării Legionare, este nevoit să se refugieze în Germania după așa-zisa "Rebeliune" din ianuarie 1941. Între 1942 și 1944 a fost internat în lagărul de la Buchenwald. După alți câțiva ani petrecuți în exil (Austria și Germania), alege soluția repatrierii, în iunie 1947, considerând ca pe o datorie morală să fie "prezent la dezastrul țării". Arestat chiar de la graniță, este reținut câteva luni, apoi rearestat în mai 1948 și internat la Aiud, fără sentință judecătorească. Eliberat în 1955, are domiciliu forțat până în 1958, când este din nou vârât în închisoare (coloniile de muncă "Culme" și "Periprava") până în 1964.

***Marginalizat și obligat să peregrineze prin mai multe locuri din țară, prestând activități sub calificarea sa, se stabilește în cele din urmă la Găești (1969). A avut o intensă activitate de traducător (colaborând cu Editura Univers, Editura Meridiane, Editura Muzicală), iar după 1989 o activitate publicistică remarcabilă** (Vatra, Caiete Critice, Memoria, Viața Românească etc.)**. În 1999, la Editura Ramida din București, i-a apărut volumul** Spicuiri dintr-o viață chinuită. Meditații asupra închisorilor comuniste.*

Fie ca amintirea lui să dăinuiască sfântă printre noi, iar Dumnezeu să-l odihnească în ceata drepților Săi.

Puncte Cardinale

Redacția aduce mulțumiri D-lui Mihai Ghyka (nepotul Prințului Alexandru Ghyka) pentru discretul și generosul sprijin acordat revistei *Puncte Cardinale* într-un moment de grea cumpănă.

ARSITA

IOAN SORIN USCA

Sunt un om serios, ce rareori sare peste cal. Dar canicula din vara aceasta mi-a provocat tulburări de comportament, fapt explicabil când zile şi nopţi în şir eşti doar o pastă fetidă, dispusă, ca o ironie, într-o vagă formă humanoidă.

Inspirat de un post de televiziune pe care, în mod normal, n-ar trebui să-l urmăresc, mi-a venit gust, contrar firii mele echilibrate, să alcătuiesc un soi de sondaj de opinie, pornind de la întrebarea: "Cum credeţi că este receptată ţara noastră de către occidentali?". Bănuind că majoritatea subiecţilor vor răspunde că percepţia asupra realităţilor româneşti e, mai degrabă, una negativă, pregătisem, în ciornă, şi schema unui editorial care să decreteze, pe baza rezultatelor sondajului, falimentul întregii noastre clase politice. Materialele (sondajul şi editorialul) urmau să apară într-un cotidian local, la care colaborez uneori, râvnind câştigul facil şi flatarea propriei vanităţi (deseori mi s-a spus, aproape pe ton de reproş, că sunt atât de sincer încât oamenii cred că glumesc; ţin să precizez că eu glumesc foarte rar, fiind, cum am mai spus, un om serios).

Orice gazetar cu experienţă (cum mă pretind şi eu a fi), când doreşte să ofere publicului un sondaj de opinie, nu se îndepărtează de propriul birou spre a-şi alcătui cercetarea, ci o rezolvă cu profesionalism, atribuind un procent covârşitor (dar plauzibil) răspunsului care coincide cu propria sa părere sau, după caz, cu propriul interes. Cunosc toate aceste secrete ale meseriei şi le respect, dar vara asta a fost una caniculară, în care până şi sufletul se perpelea năduşit. Confuz, am cedat impulsului nefast de a-mi realiza materialul pe teren, în contact cu diverşi subiecţi. Ca loc al desfăşurării anchetei am ales un cartier mai îndepărtat, dorind să evit ironiile cu care, foarte probabil, m-ar fi tratat cunoscuţii, aceştia ştiind câte ceva despre micile trucuri ale laboratorului gazetăresc.

Odată descins în cartierul cu pricina, am intrat într-o cafenea spaţioasă, deoarece oamenii se simt deranjaţi şi stânjeniţi când sunt abordaţi pe stradă; în schimb, spaţiul închis şi şederea la o masă predispun la dialog.

Mi-am ales drept prim interlocutor (subiect) un domn care, judecând după barba deasă, cutele dintre sprâncene şi proeminenţele reliefului frunţii, părea a fi intelectual. După un mic preambul lămuritor, i-am adresat întrebarea plănuită, reformulată în urma unei inspiraţii:

- Cum credeţi că suntem văzuţi, noi, românii, de către occidentali?

În acest moment, un tânăr bine legat de la o masă alăturată a părăsit în grabă localul, amănunt căruia, în aşteptarea răspunsului, nu i-am acordat atenţia cuvenită. După o pauză destul de lungă, am primit şi replica, nu lipsită de originalitate:

- De curând, domnul meu, am fost invadat de gândaci de bucătărie, astfel că m-am văzut silit să recurg la dezinsecţie, acţiune încununată de succes. Nu m-am gândit, însă, dacă gândacii aceia vor fi avut vreo părere despre mine şi, sincer să spun, nici nu-mi pasă... Poate vă par insensibil, dar cred că ar fi exagerat să suferim după fiecare deratizare şi, mai mult, să ne preocupe ce părere au despre noi feluritele vieţuitoare. Nu neg, cu toate acestea, că vor fi fost şi ele lăsate pe lume cu vreun rost, poate cu acela de a ne atenţiona să nu ajungem să ne asemănăm lor...

Nu mă înşelasem, convivul era un intelectual, cum reieşea din claritatea expunerii; însă aluziile sale mi-au părut (poate şi din pricina arşiţei) exclusiviste până la stridenţă. Oricum, i-am mulţumit pentru disponibilitate, scuzându-mă, totodată, pentru eventualul deranj. Am purces apoi la abordarea unui al doilea subiect, un domn înalt, cu privirea de un gri-verzui halucinant scrutând către lumi inaccesibile mie:

- Care credeţi că este opinia occidentalilor despre noi?

- Socotesc ca mult mai relevantă opinia mea despre ei - răspunse, în transă parcă, straniul Subiect nr. 2.

- Şi care ar fi aceasta? - am insistat, deşi mă abăteam iarăşi de la scopul sondajului.

- Nu cred că aş avea ceva nou de adăugat faţă de cele zise de Gogol în *Taras Bulba*. Citiţi-o, dacă n-aţi făcut-o până acum, iar în cazul că sunteţi botezat, s-ar putea să înţelegeţi...

Orice gazetar se bucură, de obicei, să întâlnească opinii cât mai inedite, surprize fiind de dorit în domeniul nostru de activitate. În cazul de faţă, însă, eu îmi concepusem în linii mari editorialul, astfel că mă vedeam pus în încurcătură. Speram, totuşi, ca răspunsurile următorilor subiecţi să-mi îngăduie revenirea la planul iniţial, ba, chiar, o boare trimisă de un uriaş ventilator cu care era dotată cafeneaua măi aduse o clipă la realitate, venindu-mi gândul sănătos, dar tardiv (cum voi arăta îndată), de a mă întoarce acasă pentru a-mi realiza sondajul "din burtă", cum se spune între profesionişti.

În vreme ce chibzuiam la soluţia optimă, un grup de nouă bărbaţi pătrunse în cafenea. Recunoscui, între ei, pe tânărul ce părăsise masa vecină pe când operam asupra primului subiect şi care, pe lângă tovarăşii săi, era însoţit acum şi de o superbă bâtă de oină. De altfel, el fu acela care mă prezentă celorlalţi, adresându-se în special unui ins atletic, ale cărui trăsături ferme încadrau o privire de oţel:

- Ăsta e! - spuse tânărul, arătând către mine. Face agitaţie pe-aici, că nu ştiu ce chestii cu occidentalii, că ce cred ei, treburi de astea...

Domnul cel atletic mă scană scurt, după care mi se adresă:

- Mă numesc Igor Ionescu şi conduc Liga pentru Ocrotirea Bunelor Moravuri. Vă rog să vă legitimaţi!

Din fericire, sunt deprins să port asupra mea buletinul de identitate şi legitimaţia de serviciu, tic deprins încă din anii dictaturii. Totodată, ştiu că actele pot fi solicitate doar de către organele abilitate. Având de-a face cu civili, am încercat să protestez, dar tânărul dotat cu acea splendidă bâtă interveni, mârâind printre dinţi:

- Dumnealui se pare că vrea să jucăm o partidă de oină sau, poate, de base-ball, ca-n Occident...

Ca prin farmec, un casetofon dădu glas ariei lui Boris Godunov din opera omonimă a lui Modest Petrovici Musorgski (1839-1881). Scopul acestei intervenţii muzicale nu era atât desfătarea estetică, ci mai cu seamă acela de a acoperi eventualele sunete stridente. Însoţitorii tânărului păreau, în marea lor majoritate, să-i susţină punctul de vedere:

- Una peste rât ar fi legitimă şi necesară! - opină o voce, citând cu aproximaţie o vorbă devenită celebră, chiar dacă într-un context diferit.

- Terminaţi! Să cercetăm întâi cu atenţie, ca să nu facem vreo greşeală! - tună domnul Igor Ionescu, la momentul oportun.

- Pagubă colaterală - încercă, timid, un glas mai din fundul sălii să salveze distracţia, dar cei mai mulţi se potoliseră la intervenţia conducătorului Ligii, mai cu seamă că şi eu prezentasem, între timp, documentele.

- Verifică - ordonă domnul Ionescu unui aghiotant - dacă nu se află pe listele CSPEC (Comitetul pentru Sprijinirea Preşedintelui Emil Constantinescu - personaj retras între timp, pare-se, din cursa pentru un nou mandat prezidenţial).

- Nu-i! - hotărî aghiotantul, după cercetarea minuţioasă a unor liste.

- Vezi dacă nu-i dintre ăia care au vărsat o lacrimă pentru albanezii din Kosovo! - continuă autoritarul comandant.

Devenisem mult mai liniştit, ştiind că în acea perioadă nu vărsasem nici un fel de lacrimi imputabile, ba chiar mă situam ferm de partea pravoslavnicilor. Poate uimi faptul că, având asemenea antecedente, am nimerit acum, doar din vina mea, într-o situaţie atât de penibilă, dar în acest an a fost o caniculă nemaiîntâlnită pe la noi. Trecut cu bine şi de cea de-a doua verificare, membrii Ligii au mai ţinut să afle dacă nu aparţin vreunui partid politic dubios, ori unei grupări eretice. După cum cred că ştiţi, nu este cazul...

- Propun - zise domnul Ionescu, după alte câteva verificări - să-l ducem la Club, ca să lămurim ce vroia să spună cu occidentalii ăia...

Tocmai atunci, din stradă se stârni o larmă uriaşă, bubuind, ca tunete, scandări ritmate:

- Ce-hov! Ce-hov! Ce-hov!...

Aveam să aflu ulterior că fusese vorba de un miting al OEOIAPC - Organizaţia pentru Editarea Operei Integrale a lui Anton Pavlovici Cehov (1860-1904), organizaţie ce numără doar în urbea noastră 17.000 de susţinători, devansându-i nu doar pe specialiştii Convenţiei, ci chiar şi pe admiratorii lui Gogol şi ai lui Dostoievski, luaţi la un loc. Spre neşansa mea, am fost scos din cafenea tocmai atunci, nimerind în mijlocul mitingiştilor. Fără nici o explicaţie logică, un cetăţean m-a confundat, strigând din toţi rărunchii:

- Băăă, haideţi că l-au prins pe Andrei Cornea!...

Oricine îşi poate imagina ce-a urmat... Mulţimi nesfârşite curgeau din blocuri, sporind îmbulzeala. Pe dată, au fost puse în circulaţie numeroase zvonuri contradictorii. Oricum, eu aveam de suferit din pricina celor din imediata mea apropieie, presupunerile mulţimii fiindu-mi, cel puţin deocamdată, indiferente. Până şi domnul Igor Ionescu pierduse controlul în tot acel vacarm, haotic şi nimicitor ca o furtună. Un glas bărbătesc strigă, trădând mânie şi scârbă:

- Ăsta-i 95 la sută ăla, care vrea în NATO!

O doamnă cu trăsături nobile, dar istovite, mă lovea cu o sacoşă plină cu cartofi (presupun), urlând la fiecare izbitură:

- Ţine-aici NATO! Legitimă şi necesară! Na-ţi, porcule, integrare euro-atlantică!...

- Lasă-mă să dau şi eu! Lasă-mă să dau şi eu! - implora o voce stridentă, dintr-un loc mai îndepărtat.

Câte vorbe de ocară nu mi s-au aruncat!... Am fost făcut spion, MTV, pedofil, bulangiu (expresie trivială, pe care nu ţin s-o explic), homunculus, avorton, eretic împuţit (evident, un pleonasm!), bărbat gonflabil, ecumenist, american tâmpit (truism!) şi multe altele...

Paradoxal pentru situaţia în care am ajuns e faptul că, atunci când nu cad victimă unei insolaţii, sunt un om serios, după cum am mai amintit. Mi-am însuşit o cultură preponderent răsăriteană, între cineaştii mei preferaţi se numără Vasili Şukşin ori Nikita Mihalkov, iar dacă mă îndulcesc uneori la apuseni, aceştia sunt aleşi cu multă grijă, pentru a nu mă întina. Astfel, nu i-am ocolit pe Cervantes sau pe Rilke, bunăoară, dar socotesc că nimeni nu m-ar învinovăţi pentru asta...

Cu multă greutate, căci timpul se dilatase insuportabil, am ajuns în aşa-numitul Club, în fapt un fost cinematograf, folosit acum ca sală de consfătuiri. Spiritele potolindu-se oarecum, am apucat să-mi justific prezenţa mea acolo şi straniul demers gazetăresc. În timp ce-mi pledam cauza, un glas de tenor m-a întrerupt:

- Fraţilor, eu îl ştiu pe ăsta! Nu-i trădător de ţară, dumnealui scrie la "Puncte cardinale"!...

Odată spuse aceste vorbe, ca în urma unei parole miraculoase, orice urmă de ostilitate dispăru şi diverşi cetăţeni prinseră a mă asalta cu sumedenie de întrebări, precum: Ce mai face domnul Gabriel Constantinescu? Când se vor găsi în librării versurile domnului Traian Călin Uba? Răzvan Codrescu este evreu, sau nu?...

Curând se trecu la întrebări cu caracter mai tehnic:

- În scrierea *Nostalghia*, nu trebuie să citim *anamneză*, în loc de *amnezie*? Titlul se doreşte a fi o aluzie la fulmul lui Tarkovski? În *Comentariu la Cartea Levitic*, scris de doamna, nu vom citi *cultuale*, în loc de *culturale*? Şi aşa mai departe...

Ceea ce debutase ca un proces se metamorfoză brusc în conferinţă de presă. Spre seară, jenat de situaţa în care mă pusese şi, totodată, fericit că m-a cunoscut, domnul Igor Ionescu m-a poftit la un festin, ce urma să se desfăşoare într-o grădină, la lumina lămpilor de petrol. O fericită întâmplare îi adusese acolo şi pe lăutarii din Clejani.

S-au adus la masă specialităţi de brânzeturi cu struguri şi mere, icre negre şi roşii, fructe de mare, filé de morun la grătar, antricot de căprioară şi ficat de pasăre în sos de citrice, viţel fript, sarmale moldoveneşti şi, spre ziuă, ciorba de potroace, pentru dres. Fiecare fel de mâncare a fost exaltat cu cel mai potrivit sortiment de vin, astfel că au ce regreta toţi cei care n-au fost de faţă...

...Dar nu atât acele bunătăţi ne-au bucurat sufletul, nici răcoarea parfumată a nopţii, cât părtăşia cu fraţii de credinţă, care numai la noi, în Răsărit, e deplină...

Poate părea că întreagă această istorie s-a conformat unui şablon ieftin în care, după o succesiune de peripeţii, urmează un final fericit. Dar nu este aşa! Căci, în toiul bucuriei, răsare ca o buruiană tristeţea, din cine ştie ce unghere ale inimii. Cu cât se înteţeşte voia-bună, cu atât ne covârşeşte simţământul unei înfricoşate zădărnicii. Cântecele s-or stinge, ce-am strâns în jitniţe s-a risipi, vremea n-o mai putem întoarce, iar vara e pe sfârşite...

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor şef),
Demostene ANDRONESCU (redactor şef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacţie), Marcel PETRIŞOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacţiei: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel. 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L. Printing Company